MONITA
ET
PRÆCEPTA MEDICA

AUCTORE

RICHARDO MEAD,
COLLEG. MEDICOR. LONDIN. ET EDINBURG. SOCIO, REG. SOCIETAT. SODALI, ET MEDICO REGIO.

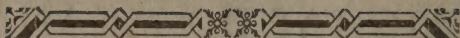
HIPPOCR. EPIDEM. I.

Ἀσκεῖν περὶ τὰ νοσήματα δύο· ὠφελέειν, ἢ μὴ βλάπτειν.



LOVANII,
Typis JOAN. FRANC. VAN OVERBEKE
Sub Signo Lampadis Aureæ. 1755.

Cum Approbatione.



APPROBATIO.

Imprimi poterit. Datum Lovanii 24. Januarii 1755.
F. SCHEPPERS
Lib. C. R. & Apoſt.



LECTORI BENEVOLO
TYPOGRAPHUS

PRodiit *Parisiis* 1751. *Collectio variorum Operum quæ tum temporis ediderat* Celeberrimus Vir RICHARDUS MEAD M. D. Collegii Medici & Regiæ Societatis Londinensis ac Edinburgensis Socius, Medicus Regius, *quæ eo fuit Medicinæ Cultoribus gratior, quod non solùm quæ Anglicè ediderat* Celeberrimus Author, *in illa latinè interpretata dederit* Clarissimus Vir A. C. Lorry M. D., *sed & quod exemplarium in Anglia editorum omninò desideraretur copia. Factum interim est quòd eodem anno* 1751. *prodierit Londini novum Opus quo præfatus* Celeberrimus Vir *Rempulicam ditavit Medicam titulo* Monita & Præcepta Medica, *in quo selecta adversùs plerosque morbos remedia longâ experientiâ probata, & se-*

verâ ratiocinatione ponderata pro-mit, candidè æquè ac liberaliter. Ego cùm hoc Opus in collectione Parifienfi *fcirem defiderari, utì & ejufdem Celeberrimi Authoris aliud de* Morbis Biblicis *edidit opus (indubiè quòd ad Editoris manus hæc non perveniffent etiamfi hoc ultimum* 1749. Amftelodami *foret recufum) cogitavi me omnibus quibus ars falutaris cordi eft rem præftaturum gratam fi* Monita & Præcepta Medica *Celeberrimi Viri Typis mandarem, cùm illa in hac regione fint quàm rariffima, & tamen fi utilitatem Medicam fpectes nulli eorum quæ edidit cedat, imò reliquis omnibus Palmam præripiat. Illo jam facilè & commodè fruere* LectorBenevole, *fique tibi non difpliciat curabo ut pari facilitate gaudêre poffis Opere quod de* Morbis Biblicis *eodem habetur Authore, hìc æquè ac id quod jam fifto raró. Vale.*

PRÆ-



PRÆFATIO.



REM neque inutilem, neque ab officio & vitæ meæ inſtituto alienam, me facturum exiſtimavi; ſi præcipua adverſus pleroſque morbos auxilia, quæ aut longa experientia didici, aut legitima ratiocinatione excogitavi, in publicum ederem. Artis autem præcepta & viam medendi potiùs, quàm morborum definitiones aut deſcriptiones tradere; & medicamenta uſu comprobata, non conjecturas ingenio fictas, proponere ſtatuo. Et quoniam conſilium non eſt de univerſa medicina commentarios ſcribere, uſitatum in libris medicorum ordinem non ſervabo; horis enim ſubſecivis ex *Adverſariis* meis ea, quæ uſui fore opinabar, tranſcripſi; in mentem ſimul, quantùm potui, revocans quæcunque in ſingulis morbis profuiſſe aut nocuiſſe memineram. *Sic enim or-*

ta

ta eſt medicina, ſubindè aliorum ſalute, aliorum interitu, pernicioſa diſcernens à ſalutaribus. (1) Quapropter neque de ipſa ſcientiæ medicæ conſtitutione, ut ita dicam, verba facturus ſum; nec quantùm illa vel *rationalis*, vel *empirica* ſit, diſceptaturus. Operæ potiùs erit, quæ in utramque partem diſputant medici, qui aut artem rationalem, aut uſum tantum ſibi vindicant, apud *Celſum* legere, qui ſententiam ſuam ſuper tota hac re dilucide & ſapienter expoſuit. (2) Nullam autem ex his, quæ opera ſæpe tumultuaria feci, gloriolam aucupor. Animadvertit enim jam olim medicinæ pater *Hippocrates, majorem conqueſtionem, quàm honorem, ſortitam eſſe artem noſtram.* (3) Ita nimirùm fert hominum natura, in aliorum reprehenſionibus nimia plerumque & prodiga, in laudationibus verò parca & avara. At hæc forſan de medicina querela levis videatur; gravior autem illa, quam alibi affert: *videre medicum terribilia, con-*

(1) *Celſus in Præfat.*
(2) *Ibidem.*
(3) Ἔγωγε δοκέω πλείονα μεμψιμοιρίαν, ἢ τιμὴν κεκληρῶσθαι τὴν τέχνην. *In Epiſt. ad Democritum.*

contrectare acerba, & ex alienis calamitatibus proprias sibi capere molestias. Quid autem humaniùs, vel homine etiam Christiano digniùs, proferri potest; quàm aliorum malis commoveri, perinde ac si sua essent. (1)

POSTULABAT quidem instituti hujus ratio, ut aliorum medicorum errores interdum monstrarem; id autem ea semper æquitate feci, quâ ipse meos emendari velim. Conjecturis sæpe ars nostra nititur; neque id sperandum, ut perpetuo quis colliniet. Quocirca nec me puduit, quæ quandoque ipse sive ignorantia, sive negligentia, perperam fecerim, monere & agnoscere. *Convenit* enim, ut ait *Celsus*, *simplex veri erroris confessio, præcipueque in eo ministerio, quod utilitatis causâ posteris traditur.* (2) Illud autem facile percipiet lector, me non sensa tantùm, sed & ipsissima verba *Celsi*, ut res tulit, imitando exprimere voluisse; quod utinam sanè facere mihi sæpius licuisset. Quo enim auctore potiùs ute-

(1) Ὁ μὲν γὰρ ἰητρὸς ὁρέει τὰ δεινὰ, θιγγάνει τε ἀηδέων, καὶ ἐπ' ἀλλοτρίῃσι ξυμφορῇσιν ἰδίας καρποῦται λύπας. *Lib. De flatibus.*

(2) *Lib.* VIII. *cap.* 4.

uterer, quàm eo, qui ex Græcis tam medicis quàm chirurgis præcipua, quæ ad artem noſtram pertinent, in linguam Latinam elegantiſſimè tranſtulit? Denique monendum eſt, medicamentorum compoſitiones, quibus utor, niſi aliter ſignificatum fuerit, illas me intelligere, quæ in noviſſima *Pharmacopœia Londinenſi* exhibentur. Utcunque ſit, gratum & acceptum habeant à me cives noſtri hoc qualecunque legatum, bono ſuo deſtinatum; & valeant.



MO-



MONITA ET PRÆCEPTA MEDICA.

INTRODUCTIO. DE CORPORE HUMANO.

PRiusquam morbos, quibus corpus noſtrum eſt obnoxium, explicare aggredior; opere pretium erit de illo, quale ſit in ſtatu integro & ſano, quædam breviter præfari.

Si quis igitur veram corporis humani imaginem ſibi fingere velit, is machinam quandam hydraulicam ſummo artificio conſtructam, in qua ſint innumeri canales humoribus diverſi generis ferendis apti & accommodati, animo concipere debet. Horum præcipuus eſt ſanguis, ex quo liquores derivantur variis vitæ noſtræ uſibus & officiis in-

fervientes; in primis autem illi, quos *ſpiritus animales* vocant, qui in cerebro generati, & vi inſigniter elaſticâ præditi, motûs omnis ac ſensûs ſunt inſtrumenta; quorum neutrum efficere poſſent, niſi materiæ accommodæ inhærerent. Idcircò fibras duplicis generis, cum carneas, tum nervoſas, actuoſi hujus principii receptacula, formavit Divinus rerum Conditor; quarum utræque partim membranis corporis intertextæ ſunt, partim in funiculos colligatæ membris adhærent, ad horum motiones oſſium adjumento peragendas.

Admiranda autem iſta compages primum motorem adhuc deſiderat, cùm ſeſe movere nequeat. Mens igitur ut dux & moderatrix præficitur, quæ motus omnis & ſenſus in corpore eſt effectrix. Illa enim, ſive in capite, tanquam in arce ſua, habitat; ſive *ejus locus nullus eſt, ſed per totum corpus ſparſa diſcurrit*, quod à Xenocrate, Platonis diſcipulo, diſputatum eſt; (1) dominatur in nobis, & res adminiſtrat. Motus autem noſtri, pariter ac ſenſus, tam

(1) Vid. *Lactant. De opificio Dei*, cap. 16.

tam interni ſunt, quàm externi: illi non tantùm partes vitales, quales ſunt cor, pulmones, & ventriculus cum inteſtinis, ſubjectas ſibi tenent; ſed & membranas quaſcunque nervoſas.

Cæterum inſigne quoddam diſcrimen vulgò ponunt auctores medici inter motus, quibus aguntur vitalia; & eos, qui cæteras partes agitant: illos, poſtquam à prima nativitate ſemel cœperint, perſtare, & etiam nobis non volentibus neceſſariò permanere; hos verò ad mentis arbitrium, prout res incidunt, fieri autumantes. At hoc male judicant, eo decepti, quòd naturales illas actiones, licèt nobis parùm conſcias, per omnem vitam continenter perſiſtere vident, nec quantùm ſentimus interrumpi: cùm tamen, ſi ea res rectè perpendatur, liquido patebit, non aliâ ratione vitales iſtos motus ab animo minimè regi videri; quam quod illis nunquam non aſſuefacti tam promptè & ſine attentione eos perficimus, ut volentes etiam cohibere & impedire, quo minus inceptum munus exequi pergant, haud facile poſſimus. Tale quid experimur, quoties ad ſolis ra-

dios, vel aliud quiddam, quod oculos perstringit, connivemus etiam nolentes; & tamen, mente sic jubente, illas motiones fieri nemo dubitat. Possem id multis aliis documentis probare & illustrare, sed nimis longum esset; malim igitur lectori commendare tractatum à doctissimo medico Porterfieldio editum, qui hanc rem satis dilucidè extra dubium posuit (1).

Nullis autem in casibus magis elucet talis animi virtus, quàm in iis præsertim febribus, quæ *pestilentes* dicuntur. In his enim observare licet, mentem festinanter fabricæ laboranti succurrere, contra hostem pugnare, & spirituum animalium ope, nobis id non sentientibus, novos in corpore motus excitare, quibus venenum, quod humoribus insedit, per omnes meatus foras expellatur. Hinc morbum naturæ certamen, propriam salutem propugnantis, medici sapientiores definierunt.

Et isto quidem modo universæ machinæ periclitanti prospicitur. Sed & par-

1 Vid. *Medicinal Essays, published at Edinburgh, Vol. III. Essay* 12. & *Vol. IV. Essay* 14.

parti alicui ſingulari aliquando conſulere oportet, neque tum deeſt officio ſuo animus. Etenim ſi in locum quemvis fortuito inciderit vitium, ne is onere nimio gravetur & doleat, à natura proviſum eſt, ut ſanguini & humoribus per canales vicinos detur tranſitus. Id autem fit mirabili iſtâ corporis diſpoſitione, quâ liquorum tubuli ſibi impliciti atque intertexti quaquâverſum ſparguntur; ita ut non tantùm ex venis in venas, ſed ex arteriis etiam exilibus in alias, tranſeat ſanguis. Idcircò illic præcipuè comparet hoc artificium, ubi obſtructionum maximus eſt metus; ut in capite, abdomine, & longis illis ductuum, qui ad genitalia pertingunt, anfractibus videmus.

Atque eo quidem magis neceſſaria eſt talis fabricæ noſtræ conſtructio; quod, etiamſi non interveniat morbus, ipſæ interdùm corporis actiones & conſuetudines per has vias liberiùs, quàm illas, humores circumferri poſtulant. Hinc iidem ſanguinis canales in aliis atque aliis hominibus, ut uſus exegerit, largiores aut anguſtiores fiunt, prout plus minùſve à perpetuis fluidorum

motionibus dilatentur. Ita vinolentis arteriæ in capite, libidinosis in genitalibus plùs turgent, quàm in sobriis, & rebus venereis minùs deditis.

Possem his & illud adjicere, quod vix fieri potest, quin ipsa partium animalium textura, licèt vitæ nostræ convenientissima sit, in casibus tamen nonnullis aliqua ferat incommoda; haud aliter sanè, ac in universa mundi compage necessariò in locis quibusdam fulmina, ventorum turbines, terrarum inundationes, pestes, & consimiles calamitates nonnunquam eveniunt. Ut his autem malis occurrit atque obstitit, prout rerum fert natura, Supremus orbis Conditor; ita & illis, quæ parvus noster patitur mundus, idonea adjumenta opposuit.

In eo autem diu laborarunt geometræ, ut machinam effingerent, quæ in motu suo indesinenter persisteret, quam *mobile perpetuum* appellant; sed votis semper excidentes operam luserunt. In istiusmodi enim operibus unoquoque temporis puncto aliquid de vi motûs effectrice perit, cedente nimirùm, sensimque necessariò ab ipsis partium fri-

fricationibus imminuta, virtute movente; undè perpetuo renovari opus eſt. Ob hanc igitur cauſam ſolius eſt Omnipotentis rerum Conditoris tale machinamentum perficere; qui corpus noſtrum fabricam ejuſmodi eſſe voluit, potentias quaſque ita diſponens, ut eſſet harum quaſi orbis, quo ſemper ac ſimul munus ſuum exequentes ſeſe mutuo reficerent.

Ex his manifeſtum eſt non per partes, ſed totam ſimul formari compagem animalem; cùm fieri nequeat, ut motionum circulus peragatur, quarum aliæ ab aliis pendent, niſi adſint omnia illarum inſtrumenta. Nam, ut exempli cauſa dicam, quâ ratione cor poterit ſe contrahere, ut ſanguinem propellat, ſine ſpirituum animalium adjumento, qui nec ipſi ſine cerebro confici poſſunt? Par ratio eſt aliarum partium principalium. Quæ igitur microſcopiorum ope animalcula in ſemine maſculino innatantia conſpicimus, ſunt reverâ homunculi, qui in uterum muliebrem recepti, tanquam in nido foventur & creſcunt, juſto tempore excludendi. Rectiſſimè ergò dixit olim

Hippocrates : *Nullum quidem corporis eſt principium, ſed omnes partes æquè principium & finis ſunt.* (1)

HACTENUS dictis unicum illud adjiciam, ejus eſſe naturæ machinam omnem animalem, ut partium eam conſtituentium quædam ſit quaſi infinitas; ita ut ultra quàm nos ſenſibus, etiam microſcopiorum, ut vocant, ope adjutis, aſſequi poſſimus, in fila tenuiſſima abeant. Si ſecus eſſet, neque in corpus univerſum diſtribueretur alimentum, neque vitæ officia peragi poſſent.

IN ſumma igitur, motiones humorum ad normam peractæ, ſimul cum apto partium ſolidarum ſtatu, ſanitatem conſtituunt; harum autem aberrationes ſunt morbi, quæ cùm innumeræ ſint, & altera ſæpe alteram progignat, miraculum ferè videtur, ſi corpus animale ad longævitatem unquam perduci poſſit. Atque hinc profecto, quam latè pateat medicinæ uſus, quantùmque illa aliis omnibus artibus præcellat, perſpicuum eſt. MA-

(1) Ἀρχὴ μὲν οὐδεμία ἐστὶν τοῦ σώματος, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ἀρχὴ καὶ τελευτή. *Lib. De locis in homine.*

Machinam autem hanc, quæ unica motum perpetuum habet, pro varia viventium ratione ad longius aut brevius tempus duraturam finxit Geometra ter Optimus Maximus. Nam perpetuo in vita durare, quale nos gerimus, corpus omninò nequit; cujus rei causam haud difficile est explicare. Fibræ enim membranosæ canalium, qui sanguinem vehunt, quas virtute elasticâ ad liquorem inclusum protrudendum præditas esse diximus, rigidæ fiunt & duriores; undè usibus suis ineptæ evadunt, & humorum secretiones in singulas partes sensim diminuuntur. Porrò, quod ad vitam summè necessarium est, inutilem vaporem per angustissimos cutis meatus in senio haud satis perspirare, cadaverum eorum, qui ætate sunt confecti, incisiones demonstrant; quæ interiores arteriarum partes ossea materia hic illic obductas, adeò ut resiliendi vim ferè amiserint, interdùm ostendunt. Quin & ora ductuum naturalium, ad cartilaginis duritiem confirmata, in hujusmodi casibus sæpe reperiuntur.

Duo proferam, quæ ad hanc rem per-

pertinent, illustria exempla, quorum alterum suppeditant nostri *Annales*. Pauper quidam agricola, nomine *Thomas Parr*, in agro saluberrimo Salopiensi natus est, ubi ad annum usque centesimum & trigesimum opere rustico se strenuè exercuit; deindè oculis captus, Londinum tandem adductus est, ubi aliquamdiu commoratus, postquam centum & quinquaginta duos annos cum novem mensibus vixerat, anno MDCXXXV decessit. Mortui corpus cultri sui anatomici honore dignatus est immortalis ille sanguinis circuïtus detector, *Guilielmus Harveius*; qui cætera quidem omnia sana, cerebrum verò *firmissimum & ad tactum solidissimum* observavit. (1) Ita liquorum canales in illa parte longa dies induraverat.

ALTERUM, quod dixi, exemplum in *Actis* nostris *Philosophicis* memoratur. Narratio est de sene quodam decrepito Rhæto, metalli fossore, qui cum centum & novem annos cum tribus mensibus compleverat, anno MDCC XXIII obiit, à doctissimo medico, *Johan-*

(1) Vid. *Anatomiam Thomæ Parri, ad finem Libri Johannis Betti, de ortu & natura sanguinis, adjunctam.*

hanne Jacobo Scheuchzero Tigurino, huc transmissa. In secto ejus cadavere *liënis exterior membrana maculis nivei candoris, primo intuitu variolarum pustulas referentibus, obsessa reperiebatur; quæ cartilagineæ prorsùs erant duritiëi, & ultra superficiem reliquæ membranæ aliquantulùm elevatæ: sterni prominentiæ cum ipsis costis continuæ, & planè osseæ erant: tendo ille, quo cordi inseruntur arteriæ, vel osseus planè, vel saltem cartilagineus: valvulæ semilunares, præprimis arteriæ aortæ, planè cartilagineæ: dura autem cerebri meninx triplo ferè solito crassior, & coriacea deprehendebatur.* (2)

Sed ad machinæ hujus vitia, quæ motus illius turbant & pervertunt, jam σὺν Θεῷ progrediendum est.

(2) *Philosophical Transactions, Numb.* 376.



C A-



CAPUT I.

DE FEBRIBUS.

SECTIO I.

DE FEBRIBUS GENERATIM.

FEbris omnis, licèt variæ ſint ejus ſpecies, conjunctum habet ſanguinis & humorum calorem præter naturam. Is vires corporis, actioneſque vitales lædit. Idcircò morbum, quaſi infenſum hoſtem, inito quodam certamine, oppugnat natura; quæ, ſi victrix evadat, per quaſcunque poteſt vias id, quod nocet, expellit. Hoc morbi ſolutionem vocant medici. Quid autem per vocem *naturæ* hic intelligi debeat, utì etiam nonnulla, quæ ad febrium diſtinctio-

ctionem pertinent, alias exposui; (1) simulque indicavi, quo sensu medici, & in primis Sydenhamus, dixerint, *Morbum nihil esse aliud, quàm naturæ conamen, materiæ morbificæ exterminationem in ægri salutem omni ope molientis.* (2) Quædam igitur de febris solutionibus in antecessum dicam.



SECTIO II.
DE
FEBRIS SOLUTIONIBUS.

Cum nulla febris sine insigni aliqua exinanitione, aut sponte natura, aut arte facta, sanetur; prospicere debet medicus, quânam viâ materiæ morbidæ expulsionem natura moliri videatur, & hanc omnibus modis adjuvare. Illa verò sæpissimè per plures simul corporis meatus peragitur, & altera alteri plus minus obstat, ita fluxus alvi sudores reprimit, & contra. Hinc attendere oportet, qualis humoris emissio plurimum profutura sit, & hanc ita promovere, ut alia quæcunque quam minimùm

(1) Vid. *Lib. De var. C. II.*
(2) *Observat. medicæ circa morbor. acutor. historiam*, in principio.

mùm interrumpatur; non enim omnibus eadem convenit, tum propter diverſum laborantis temperamentum, tum ob varium morbi genus: quanquam & per omnes exitus expurgatio interdùm ſit neceſſaria; ut in febribus, quæ malignæ dicuntur, uſu comperimus.

Omnium autem maximè optabilem morbi ſolutionem efficiunt ſudores: ſecundum illos alvi & urinæ fluxus: peſſima eſt hæmorrhagia, ſive ex naribus, ſive ex alia quavis parte proveniat; oſtendit enim ita vitiatum eſſe ſanguinem, ut nulla idonea humoris ſeparatio ex illo fieri poſſit.

In febribus denique nonnullis ſuppurationes in glandulis factæ, modò ſub exitum morbi eveniant, & perfectæ ſint, corpus in integrum reſtituunt. In his igitur id agendum eſt, ut per cataplaſmata aut emplaſtra, nonnunquam & cucurbitulas tumori accommodatas, materia morbi primùm matureſcat; deinde verò, niſi ſpontè proruperit, ſcalpello aut medicamento cauſtico emittatur.

Recte interim plerùmque præcipitur,

tur, ut ne ullis tunc temporis exinanitionibus exhauriantur vires. At nihilominùs ita res interdùm fert, ut modicâ ſaltem ſanguinis miſſione opus ſit; nimirùm ſi fortè materia ultra modum turgeat, & nimiùs urgeat calor: hoc enim prudenter facto, abſceſſus ad maturitatem perducitur, ideò quòd natura à turbulento rerum ſtatu ſemper abhorret.



SECTIO III.

DE FEBRIBUS CONTINUIS.

Nulli morbo magis convenit utile illud præceptum, *Principiis obſta*, quàm febribus. Inter initia enim juvare plerùmque facile eſt; at cùm malum jam invaluit, difficiliùs ægrotanti ſuccurritur. Præceps enim occaſio eſt (1); & fruſtrà ſæpe ea medicina eſt, occupato jam vi morbi corpore, fractiſque viribus, quæ in principio à periculo expedire hominem potuiſſet. Neque tamen fato ſuo permittendus eſt, qui auxilium ſerò petit: quandoquidem morbos, antiquiſſimis temporibus ad iram divinam relatos, (2) ars noſtra, quæ

(1) Ὁ καιρὸς ὀξύς. *Hippocr. Aphor.* 1.
(2) Vid. *Celſum in Præfatione.*

quæ Dei ipſius donum eſt, etiam cum res jam deſperatæ videntur, non rarò depellat. Circumſpicere igitúr oportet medicum, neque officio ſuo unquam deeſſe.

Et primò quidem, quoniam præſtantiſſimum in febribus omnibus incipientibus remedium eſt ſanguinis detractio; ſi culpa quavis illa prætermiſſa fuerit per aliquot dies, num adhuc ea fieri debeat, diſpiciendum erit.

Si intolerabilis igitur in quacunque parte corporis dolor urget, ſi ſpiritus ægrè trahitur, vel ſi delirium acceſſit, ſanguis pro ratione virium mittendus erit; ſcalpello, ſi illæ ſatis conſtent; aut per cucurbitulas; ſi fuerint imbecilliores; aut deniquè per hirudines, ſi infirmiſſimæ videantur. Atque hæc, ſi conſiſtente jam morbo fieri poſſunt, multò magis in principio locum habent. Et hirudines quidem, ut illud in tranſcurſu moneam, premente delirio, ſæpe inſigniter juvant. Nonnunquam etiam in furibundis pulmonis aliquas portiones, ex agno recens mactato calentes, capiti impoſitas furores compeſcuiſſe comperi, exſudante nimirùm è capite inutili humore. Quo

Quo manifeſtiùs autem percipiantur ea, quæ de hoc morbo proponenda habeo, præcipua ejus genera ſummatim exponam; quæ ad ægri gubernationem, victum, ſimiliaque pertinent, ex auctoribus, *Celſo* in primis, & *Lommio* ejus æmulo, qui hæc dedita opera tractarunt, haurienda relinquens.



SECTIO IV.

DE FEBRI CUM EXANTHEMATIBUS CONJUNCTA.

PRopriam animadverſionem deſiderant febres, quæ exanthemata ſecum ferunt. Ad variolas autem & morbillos, quin & ad peſtem, quæ ſpectant; ea jam olim à nobis in libris ſingularibus ſunt expoſita. Aliarum præcipua eſt.

FEBRIS MILIARIS.

Hac nulla faciem magis variam oſtendit, Puſtulæ nimirùm aſperæ per totum corpus, citiùs aut tardiùs, pro-

rumpunt; nunc rubræ, nunc albidæ, interdùm illæ his commiſtæ; nunc minores, nunc elatiores, malè olentes: ſuſpiria, & præcordiorum anxietates, frequentiſſimè premunt: accedunt non rarò delirium, nervorumque diſtenſiones. In longum trahit morbus; quod ſi fortè, non ſatis perfectâ ſolutione, citiùs deſinat, malo corporis habitu ſæpè plectitur æger. Exanthemata rubra minùs periculum afferunt, quàm albida; illaque, quo vividiora perſtant, eo ſunt tutiora. Ex hiſce liquet, ab humorum vitio magis quàm aëris, adjunctâ ſpirituum animalium labe, febrem hanc oriri; quam non uno & eodem modo, ſed cura alia atque alia, depellere oportet.

CUJUSCUNQUE autem generis fuerint puſtulæ, ſanguis in principio, modo vires ſinant, mittendus eſt; ſin corpus ſudoribus diffluat, aut detractione abſtinendum, aut ea in diem unum aut alterum, vel in tempus opportunius, differenda eſt. Longè verò meliùs ferunt ſanguinis imminutionem exanthemata rubra, quàm albida; cumque in utriſque veſicatoria ex uſu ſint, magis ſunt in his neceſſaria, & tum

cer-

cervici, tum capiti, membriſque omnibus, temporis intervallis, imponi debent. Illud autem animadvertere oportet, quo minori copiâ miſſus fuerit ſanguis, eo tutiùs ut plurimum finiri morbum; deficientibus enim extremis diebus viribus, puſtulæ retrocedunt, & æger moritur.

MATERIÆ expulſionem adjuvare oportet medicamentis, quæ vim habent humores è ſanguine propellendi. Horum convenientiſſimum erit *pulvis bezoardicus*, vel *pulvis contrayervæ compoſitus*, aut *confectio cardiaca*; adjuncto, ſi inflammatio urgeat, *nitro*: quod quidem in omnibus ferè febribus malignis, cardiacis dictis remediis, ſaltem in principio, admiſcere utile erit. Interdùm etiam convenit, inclinato jam morbo, balneo tepido lavari, quo puſtularum reliquiæ, foras exeant.

SIN autem veſiculæ tantùm exiguæ, pellucidæ, quæ vix cerni poſſunt, & innumeræ, conſiſtente morbo, aut ſub ejus finem, in cuticula ſe oſtenderint; non nimis diu internis ejus generis remediis inſiſtere oportet, niſi fortè etiam valentiora ægri vires longâ valetudine

exhaustæ requirant. Vim enim febrem solvendi non habent humidæ istiusmodi summæ cutis asperitudines, at difficilem & longam plerùmque ægritudinem indicant: idcircò, nondùm intermissio vesicatoriorum usu, per alias vias, maximè autem per intestina, expurgandus erit morbi fomis; quæ *rhabarbaro*, vel *manna*, adjecto *sale Glauberi*, commodè laxabuntur.

ILLUD in hoc morbo interdum usu venit, ut non uno solutionis genere, sed alio atque alio finiatur; est ubi pluribus simul, quod & in aliis, ut dixi, quæ malignæ dicuntur, febribus sæpissimè contingit. Ita nonnunquam, ejectâ eodem tempore per alias vias morbi materiâ, aphthæ palatum atque os totum occupant, & ad uvam faucesque descendunt. Hæ cum singultu plerùmque incipiunt: & si albidæ cum humore copioso prorumpant, multumque salivæ exspuatur, non magnum periculum sed salutem potius ostendunt, morbumque solvunt; sin contra nigræ exoriantur, & ægrè materia exeat, id plerùmque pestiferum est, strangulatis nimirùm faucibus vi pituitæ obsessis. In

his

his omnibus gargarizationes fieri debent *decocto hordei*, addito *ſyrupo mororum*, aut alio conſimili; vel etiam *decocto pectorali* dicto. Neque enim reprimentia quocunque modo adhibenda ſunt.

MIRABITUR fortaſsè quis *Sydenhamum*, tum ad ipſam hanc febrem, tum ad ulcuſcula iſta, *corticis Peruviani* uſum præcipere; quem ſibi ſemper benè ceſſiſſe dicit. (1) Id autem non temerè fecit ſagax ille medicus: haud raro enim intermittit iſta febris, non apparentibus aphthis; ſæpius verò, his decedentibus, deſinit. In utroque caſu inſigne hoc antidotum quam maximè prodeſt. Summus autem ille vir morborum vulgarium recurſus Hippocratis exemplo obſervare ſolitus, quos pro vario cœli more iiſdem anni temporibus variare plerùmque competit, primus apud nos febrem hanc deſcripſit; quam anno MDCLXXXIV, poſtquam frigore graviſſimo longoque ſævierat hiems, menſe Februario anni inſequentis ortam fuiſſe animadvertit. Hinc credere par eſt gelu nimio conſtrictas ſummi

 cor-

1 Vid. *Schedulam ejus monitoriam*.

corporis fibras, indeque humores, imminutâ perſpiratione, acriores factos illam genuiſſe.



SECTIO V.
FEBRIS PETECHIALIS.

PETECHIÆ, undè hæc nomen habet febris, ſunt maculæ latæ, rubræ, pulicum morſibus ſimiles, non ultra cutim ſummam eminentes. Maximum autem vitæ periculum oſtendunt, cùm, ut interdum fit, lividæ vel nigræ evadunt; hæ enim reverâ ſunt gangrænulæ, ideòque quo plures numero comparent, eo gravior ſubeſt metus.

ERRANT plerùmque in hoc caſu medici, ſtatim in principio medicamentis, quæ ſanguinem & humores calefaciunt, ſudores movendo. Tutius longè eſt, ut modo propoſui, *pulvere bezoardico*, vel potiùs *contrayervæ compoſito*, adjecto *nitro*, ſerpentem gangrænam prohibere; aut *confectione cardiacâ*, *aquâ alexeteriâ ſimplici* ſoluta, adjecto *aceto vini*, naturam adjuvare: *ſpiritum* etiam *vitrioli dulcem* potulentis inſtillare; *vino Rhenano* vires reſice-

ficere : deniquè *hordei decoctum*, adjecto *succo limoniorum*, potui dare, convenientissimum erit. Omnes autem istiusmodi liquores affatim bibendi sunt. Ad sudores etiam movendos *calcem antimonii*, adjuncto *pulvere bezoardico*, per intervalla exhibere interdum ex usu erit; *calcem* verò non nimis lotam esse volo. Illud tamen opus est monere; quod non raro fit, præsertim sub morbi finem, ut oppressæ ægri vires medicamenta calidiora, cordi utilia desiderent; qualia sunt *radix serpentariæ Virginianæ*, *contrayervæ*, *valerianæ sylvestris*, *crocus*, & similia. Horum autem infusiones ex aqua ipsis pulveribus erunt longè commodiores, præsertim si *aceti destillati* portio aliqua admisceatur.

SECTIO VI.
ERYSIPELAS.

NON levem attentionem requirit illa febris, quæ secum erysipelas conjunctum habet. In hac enim non tantùm dolor, sitis, & inquietudo vexant; sed & pustulæ in variis corporis partibus in gangrænam interdùm abeunt.

SANGUIS igitur copia ſatis larga quam primum mittendis erit, deinde potionibus catharticis alvus iterùm atque iterùm movenda. Hæ autem, quales febribus conveniunt, lenes eſſe debent; infuſiones nimirùm *ſenæ*, adjuncta *manna*. Neque ſanè alius quivis morbus acutus faciliùs iteratam purgationem fert, præſertim ubi cum tumore inflammatio caput obſidet; ſerpit enim in horas humor, & partes vicinas trahit.

ATTAMEN periculoſum eſt fomentis calidis ac materiam peccantem diſcutiendam uti; multoque magis, unguentis, vel linimentis frigidis eam reprimere. Sin autem quacunque in parte cutis gangræna vitiata ſit, decocto *herbarum amararum*, adjecto *ſpiritu vini camphorato*, pars fovenda erit; deinde cataplaſma ex *farina avenacea*, in *cereviſia*, quæ *fortis* dicitur, cocta, dum calet, imponi, &, quoties opus ſit, renovari debet.

ET ut id quidem ſemel admoneam; non in morbis tantùm acutis, ſed chronicis etiam multis, in quibus puſtulæ cum ſuppuratione oriuntur, tutiùs & ſalubriùs eſt, niſi malum in cute tan-

tum-

tummodò hæreat, leniter propellere, aut ſaltem aliquamdiu ſinere ut erumpant (quantùm ſcilicet moleſtiam hanc ferre poſſit æger) quam repellere, aut per alias vias foras expurgare. Habent enim humores vitioſi ſuam quique indolem, cumque per modum criſis plerùmque prorumpant, quantumvis minui poſſint; vix tamen cum bonis ægri rebus per alios meatus, quàm quos natura monſtrat, è corpore prorsùs exeunt.

INTERNA remedia non alia, quàm quæ in *exanthematibus* modo propoſita fuêre, hic uſui erunt.

FINEM de febribus malignis differendi faciam, poſtquam de duobus tribuſve remediis præter ea, quæ ſupra memoravi, aliquid dixero. Obſervatu autem dignum eſt, illa omnia maxima ſudores movendi virtute pollere.

CAMPHORAM in primis laudant multi. Et quidem, ut de aliis auctoribus nihil dicam, extat apud *Riverium*, medicum experientiſſimum, narratio una & altera de inſigni ab illa præſtito juvamine. (1) Notandum eſt autem non

(1) Vid. *Obſerv. Medic. Centur. II. Obſervat.* 18.

ſolam, ſed medicamentis refrigerantibus conjunctam (id quod in *febribus petechialibus* faciendum monui, ubi calida remedia exhibentur) profuiſſe; maximo enim calore illa prædita eſt. Ideòque commodiſſimum erit forma hujuſmodi adſumi: Drachmæ ejus una, cum paulò *ſpiritus vinoſi* trita, *ſacchari puriſſimi*, unciæ dimidiæ perfectè admiſceatur; tum *aceti calefacti* libra una ſenſim affundatur. Hoc modo remedium illud, quod alioquin ad nauſeam concitandam aptum eſt, ventriculo gratiùs fit, & morbo etiam accommodatiùs.

EADEM ratione etiam *ſpiritus Mindereri* in febribus putridis quibuſcunque uſus eſt eximii. (1)

MOSCHI denique vires, urgentibus præſertim convulſionibus non ſemel expertus ſum. Dedi autem, iteratis vicibus devorandum, bolum ex *hujus*, *confectionis cardiacæ*, & *cinnabaris antimonii*, ſingulorum ſcrupulo ſemis, confectum.

(1) *Pharmacop. Edinburg.*

SECTIO



SECTIO VII.
DE
FEBRIBUS SINGULARIBUS.

Quæ cum partium aliquarum inflammatione conjunguntur febres, partibus illis congruentem curationem desiderant, Exemplo erit.

PLEURITIS.

In hac enim detracto primum, quantùm opus est, sanguine; ad tussim levandam, *olei ex seminibus lini recens expressi* potiones; ad refrigerandum, *nitrum*; ad sanguinem in canaliculis suis hærentem solvendum, *sanguis hirci sylvestris*, *saliaque volatilia*; denique ad foras extrahendum peccantem humorem, emplastrum vesicatorium lateri affecto impositum, insigniter prosunt. Et externi quidem hujus remedii commodum, quod à sagacissimo *Mayernio* primum edoctus fui, (1) multis jam annis compertum habeo. Sub finem autem morbi, remittente jam inflammatione, alvum laxare oportet.

IL-

(1) *De morbis internis Syntagma primum, Cap. V. De pleuritide.*

Illud autem non eſt prætermittendum ; fieri nimirùm interdùm, ut in hoc morbo, & magis etiam in peripneumonia, inflammata primum, inde & pleuræ adhærente, extima pulmonis membrana, eveniat abſceſſus perulentus, quem *empyema* vocant. Hoc in caſu, ſi foras ſe oſtenderit humor, imponendum eſt medicamentum cauſticum, quo emittatur. Ulcus autem per totam vitam apertum ſervare oportet. Vidi enim cum, eo ſanato, & materiæ purulentæ effluxu prohibito, brevi moreretur æger.



SECTIO VIII.

DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

Febrem intermittentem non ſatis tuto *cortice Peruviano* diſcuti poſſe, niſi primum eliciatur vomitus, & alvi etiam dejectiones ciëantur, haud ignotum eſt; at huic remedio lene aliquod catharticum adjungi novum fortaſſe videbitur. Minui enim, quinimò fruſtrà eſſe, hujus pharmaci vires vulgò putant medici noſtri; niſi intereà, dum

dum id aſſumitur, venter ſit adſtrictus. Longa autem me docuit experientia neceſsè planè eſſe, exiguam portionem *rhabarbari* remedio huic admiſcere; eâ ſcilicet ratione; ut alvus bis ſaltem quotidie dejiciat. Neque unquam virtutem illius hoc modo fractam, ſed feliciter potiùs auctam fuiſſe, animadverti. Licèt enim ea, quæ valentiùs irritant, ſanguinem & humores perturbando irrita reddant omnia: moderatâ tamen purgatione id conſequimur, ut ingeſta quæcunque, ſive medicamenta ſive cibos, faciliùs concoquat ventriculus; & ex his, quod tenue & corpori eſt utile, in venas emittat.

Consilium cepi *corticem* hunc febribus accommodatiſſimum ſic exhibendi, poſtquam annis abhinc ferè viginti febres intermittentes, quæ tunc per populum ſolito ſæviùs graſſabantur, in malum corporis habitum, imò & hydropem, frequenter deſinere percepi; cui malo occurri poſſe credebam iſtiuſmodi curatione. Nec me ſpes mea fefellit. Quod ut ſtatim comperi, quotieſcunque humoribus craſſioribus gravatum corpus offenderem, eandem tenui

nui medendi viam. At cautio tamen erat, ne ultra modum purgare pergerem. Idcircò, cùm jam drachma una aut altera *rhabarbari* aſſumpta fuerit, ab exinanitione deſiſtere ſoleo, & celebris hujus antidoti uſui per ſe inſiſtere. Et præter memorata jam commoda illud etiam obſervavi; quod, depulſo hâc medendi ratione morbo, iterati in eundem lapſus minor ſemper eſt metus.

SUPER inſigni autem hoc medicamento illud porrò monendum habeo, quòd non aliis, quàm intermittentibus febribus congruit. In continuis enim adeò non prodeſt, ut multùm obſit; atque in hecticis illis, quæ cum exulceratione partium aliquarum internarum ſunt conjunctæ, perniciosum eſt; licèt circuitus ſuos hæ frequenter habeant, & intermittentis aut quotidianæ, aut tertianæ, ſpeciem præbeant. Unde fortaſſis conjicere licet, in bilem ſolummodò hoc remedium vires ſuas exercere; hunc enim humorem in intermittentibus maximè peccare mihi minimè dubium videtur.

EVENIT autem non raro, ut etiam in febre reverâ intermittente effectum

non

non ſortiatur magnum hoc Dei donum; quod ob malum corporis temperamentum plerùmque accidit. Diſpicere igitur oportet, qua in parte ſit vitium; quod in viſceribus, & glandulis abdominis, ut pluſimùm hærere deprehenditur. Purgationibus itaque, interdum & vomitionibus, opus eſt; quibus interponenda ſunt ea medicamenta, quæ obſtructiones referant, & ventriculi concoctionem juvant; inter quæ amara, quæ ſimul aromatica ſunt, & è ferro parata, principem locum tenent. Et hanc ſanè ob cauſam febres quartanæ aliis quibuſcunque intermittentibus curatu ſunt difficiliores: in his enim inertes ſunt, & ultra modum viſcidi, ſanguis & humores omnes; ita ut duplici morbo occurrendum ſit, tum malo corporis temperamento, tum etiam febri. Idcircò, adjunctis *cortici Peruviano radice ſerpentariæ Virginianæ* & *chalybe*, res plerùmque benè agitur. Quanquam nec illud hìc obſervare alienum erit, me pluries, *cortice* ipſo votis non reſpondente, pulvere ex *floribus chamæmeli*, *myrrha*, *ſaleque abſinthii*, abjecto paulò *aluminis*, com-

po-

poſito febres intermittentes depuliſſe.

PLUS autem periculi habet illud febris intermittentis genus, quàm ἡμιτριταῖον, hoc eſt, *ſemitertianam*, Græci appellarunt. Hæc tertio quidem die revertitur, atque ex octo & quadraginta horis ſex & triginta ferè per acceſſionem occupat; interdùm verò plùs vel minùs, neque ex toto in remiſſione deſiſtit, ſed tantum fit levior. Hinc rectè *Galenus* ex quotidiana continua & tertiana intermittente illam confuſam eſſe dixit. (1)

PROPRIAM igitur animadverſionem deſiderat hic morbus; qui quidem ex inflammatione partium internarum, quæ adjunctam habet obſtructionem ab humoribus biliofis, & lympha nimium tenaci, exoriri videtur. Mittendus ergo erit ſemel aut iterùm, pro ratione virium, ſanguis. Alvus etiam per vices laxari debet, medicamentis verò leniſſimis, qualia ſunt *ſal diureticus*, *manna*, *ſale cathartico Glauberi* addito, & conſimilia. Neque *corticis Peruviani* uſum feſtinare oportet; metus enim eſt, ne viſcerum meatibus magis adhuc

(1) *De different. febr. Lib.* II. *cap.* 7.

adhuc ab illo oppilatis, augeatur inflammatio, aut febris hectica ſuccedat. Longè tutius erit potiones primum ex *ſucco limoniorum*, commiſto *ſale abſinthii*, adjectâ etiam *aquâ cinnamomi ſimplici*, frequenter hauriendas ægroto præbere.



SECTIO IX.

DE FEBRIBUS VULGARIBUS, SIVE PUBLICE GRASSANTIBUS.

FEBRES vulgares ex vitio aëris nobis circumflui oriuntur. Id autem à cœli temperamentis, calore, frigore, ſiccitate, & humiditate maximè fit; ubi nimirùm horum quodvis aut exſuperat, aut intempeſtivè alterum ab altero excipitur.

IN Græcia & Aſia tota, ubi ſibi æqualia ut plurimùm ſunt anni tempora, & venti à diverſis plagis ſtatis ferè menſibus ſpirant, vires ſapientibus promptum erat tempeſtatum varietates, commodaque & incommoda, quæ ſecum ferebant, obſervare. Atque hæc obſervatio artem morbos præſagiendi

uſu diuturno fecit; in qua medicinæ parens, *Hippocrates*, primus excelluit.

IN noſtris autem regionibus tanta eſt cœli inconſtantia, & tot cauſæ ventos, incertis vicibus ſecum pugnantes, concitant, ut nulla de his certa ratio iniri poſſit. Idcircò *Sydenhamus* noſter, qui *Hippocraticæ* doctrinæ æmulis febres anniverſarias, harumque pro variis tempeſtatum generibus diverſas ſpecies deſcribere aggreſſus eſt, didicit tandem, „ Se nihil promoviſſe in cau-
„ ſis morborum epidemicorum expiſ-
„ candis manifeſtas aëris qualitates no-
„ tando : quippè qui animadverterit
„ annos, quoad manifeſtam aëris tem-
„ periem ſibi planè conſentientes, diſ-
„ pari admodùm morborum agmine in-
„ feſtari; & vice versâ : item varias eſ-
„ ſe annorum conſtitutiones, quæ ne-
„ que calori neque frigori, non ſicco
„ humidove, ortum ſuum debent; ſed
„ ab occulta potiùs & inexplicabili qua-
„ dam alteratione in ipſis terræ viſceri-
„ bus pendent. (1) "

RES hæc, meo ſaltem judicio, ita ſe habet : Multùm valere in morbis vulga-

(1) *De morbis epidem. Cap. II.*

garibus gignendis manifeſtas aëris qualitates extra dubium eſt; quibus & aliæ accedunt cauſæ, quæ vim illarum multis modis, nunc augendo, nunc minuendo, immutant. Hæ ex terra in primis oriuntur, ubi nimirùm, ut ſapienter dixit *Lucretius*,

Putrorem humida nacta eſt,
Intempeſtivis pluviiſque & ſolibus icta. (1)

Ut terreſtris autem ille putror plurimùm naſcitur ex corruptis varii generis herbis, interdùm etiam ex animalium cadaveribus, atque mineralibus; ita aquæ, ſtagna præſertim & paludes, quæ ſuas herbas, ſuaque animalia alunt, eodem modo peſtiferos ſæpè exhalant ſpiritus, circumfuſi aëris inquinamenta. In hunc cenſum deniquè veniunt, rariùs tamen in noſtris plagis, maris fluminumque inundationes, terræ motus, montium eruptiones, & quæcunque aliæ inſignes rerum naturalium mutationes, æthera, quem ſpiramus, corpuſculis vitæ noſtræ minùs idoneis replere poſſunt. Hæc enim corpora noſtra afficiunt, & morbis oportuna reddunt.

(1) *Lib. VI.* v. 1099.

SECTIO X.
DE FEBRIBUS LENTIS, SIVE HECTICIS.

TOT habent causas, easque multùm diversas, febres lentæ, quæ *hecticæ* vulgò dicuntur; ut non idem morbus, sed alius atque alius esse videantur. Omnium autem perniciosissimæ sunt, quæ ex partis alicujus in corpore præcipuæ, pulmonis in primis, exulceratione originem trahunt, materia nempè purulenta sanguini commista, quæ motum ejus inordinatè turbat.

ID autem animadvertendum est; illos maximè his pulmonis exulcerationibus obnoxios esse, quos pueros aut juvenes strumæ vexaverant. Quocirca, memini olim experientissimum medicum, *Radclivium*, dicere solitum, phthises in nostris & frigidioribus regionibus esse plerùmque strumosas. Sæpissimè itaque videmus in tabidis, post mortem incisis, pulmonem tuberculis seu glandulis induratis obsitum, quæ suppurantia pus exspuerant.

VARIOS hujus morbi gradus, eorumque invicem successiones, accuratè descripserunt medici; nonnullas tamen

men ex primis illius caufis fuas habere periodos haud fatis animadverterunt. Hifce autem circuïtibus, quantùm id fieri poffit, occurrere quam maximè proderit. Ita non paucos certis temporibus, aut fanguinis fputo, aut pituitæ tenuis in pectus fluxione, interdùm & bilis flavæ rejectione tentari videmus. His omnibus nobile illud antidotum, *cortex Peruvianus*, adjunctis illis, quæ pulmoni conveniunt, opitulabitur; ante tempus nimirùm datus, quo malum recurrere folet: quod & in aliis pariter hæmorrhagiis obtinet. Hoc verò medicamentum, cum jam exulceratus eft pulmo, plurimùm nocet; uti mox dicetur.

IN pulmonis autem ulceribus *lactis* ufum in primis commendant medici, ut duplici commodo in medicinam pariter ac nutrimentum cedat. Cautione tamen hic opus eft, quoniam nonnulli naturâ lac averfantur. Quinetiam in capitis doloribus, ac febribus acutis, factâque hinc nimiâ fiti; item fi præcordia tumeant, feu biliofæ fint alvi dejectiones, aut multùm fanguinis cum iis fluxerit; pro veneno lac femper repu-

tari debet. (1) *Asinimum* autem apud nos maximè eligitur, quod aliis licèt minùs nutriat, magis tamen calorem temperat, & deterget. Sed ubi illud non in promptu est, *serum lactis vaccini*, vel etiam *caprini*, præsertim si herbis suave olentibus pastæ fuerint capræ, in ejus locum commodè substitui potest; ipsum verò *lac vaccinum*, quantumvis *decocto hordei*, ut moris est, diluatur, sæpissimè non convenit. Neque alienum erit *serum* illud, infusis herbis quibusdam, quæ stomacho gratæ sint, & flatus discutiant, morbo accommodatiùs parare. At infeliciter interdùm evenit, ut, cùm lactis usum maximè desiderat corpus, tanta sit intestinorum lævitas, ut illud ferre non possint. Cùm in tali igitur loco res sit, illud hoc modo componendum est: *Flores rosarum rubrarum siccatarum, balaustia, cortex malorum granatorum, cinnamomum*, singulorum drachma una, coquuntur in *lactis vaccini* libra una. Cùm ebullire incipit, *frigida aqua* affunditur parva portione, ut restinguatur & subsidat; finitur ite-

(1) *Hippocr. Aphor. Sect.* v. 64.

iterùm ebullire, & eodem modo reſtinguitur; idque toties faciendum eſt, donec libra una abſumpta, lactis ſimul & aquæ quod reſtat, libræ unius menſuram adæquet. Tum colandus eſt liquor, quem totum, commiſto *ſaccharo*, partitis, utì commodum erit, hauſtibus, ægrotus ebibet quotidiè. Hàc viâ nutritur ſimul corpus, & venter comprimitur; nec quicquam obſtat aliorum ciborum, vel medicamentorum, uſui hujuſmodi diæta.

MOMENTI autem longè maximi eſt, ut incipienti diro huic morbo occurratur; cùmque ab inflammatione oriatur, miſſio ſanguinis in primis neceſſaria eſt, non ſemel tantùm, ſed vicibus iteratis. Is, ſi craſſus & niger, aut glutinoſus profluxerit, vitioſus dicitur, & utiliter effundi putatur; contrà verò, ſi ruber ſit & pelluceat, integer habetur, neque ultra detrahitur. At facilis eſt hac in re in errorem lapſus. Non raró enim, cùm ſanguis maximè efferveſcit, miſſus è vena ſummo cum rubore craſſus & glutinoſus eſt; in quo ſtatu eo uſque emitti debet, dum minùs ruber minùſque glutinoſus evaſerit, quod ſine

periculo fiat. Consilium autem temerarium fortasse videbitur, marcescente jam corpore, & fractis viribus, hoc auxilii genus tentare. At præstat certè anceps remedium experiri, quàm nullum; & cum emolumento minuuntur vires, ubi succurritur in vitio, quod robur corporis assiduè plus labefactabit. Idcircò si, exulcerato pulmone, vehemens febris urgeat, detractio, quantam sustinere potest æger, juvabit; divisa nimirùm in ea temporis spatia, quæ ad corpus alendum necessaria sunt, ista medicina. Novi sanè, rebus nondùm planè desperatis, benè cessisse hanc medendi rationem; sin secus acciderit, eum medicus occidisse minimè censeri debet, qui, corruptis jam visceribus, nequaquam servari potuit.

FINEM his imponam, postquam monuerim in casibus nonnullis utilissimum esse balsamicis, qualia sunt *thus*, *styrax*, *succinum benzoinum*, humores acres & salsos delenire ac temperare; quæ in prunas injecta vaporare debent, ut fumus eorum per tubum aptum in asperam arteriam & pulmonem recipiatur.

tur. (1) Scio vix in usu esse hanc medicinam, & tanquam inutilem à plerisque negligi. Quisquis autem secum reputaverit, quàm longo itinere, per canales scilicet sanguinis, res hujusmodi ad pulmonem ferantur, & quàm exigua illarum pars ad locum destinatum perveniat; is sanè facilè videbit, si quâ in illis sit virtus, hâc potissimùm viâ impertiri posse.

OB eandem quoque rationem novi fumum ex *balsamo Tolutano*, more *tabaci*, per tubum commodum in pulmones inspiratum usûs fuisse eximii, præcipuè in sanguinis sputo.

EXIGUIS autem his suppurationibus subjungendus videtur largior, qui hoc in viscere quandoque fit, abscessus, quæ *vomica* nuncupatur. Is morbus, etsi gravis sit, & in tabem sæpè desinat, haud tantùm periculi affert, quàm minores illæ exulcerationes. Vidi enim, cùm materiæ purulentæ usque adeò graveolentis & fœtidæ, ut adstantes cubiculum ferre non possent, libra una aut altera, admisto sanguine, tussi re-

 jice-

(1) Vid. *Christophori Benedicti Theatrum tabidorum, sub finem. Londini* MDCLVI.

jiceretur; & tamen lacteæ diætæ & balsamicorum usu, interpositis pro re nata anodynis, in integram sanitatem æger restitutus est.

Hæc de *phthisi* dicta sunto.

Duæ autem sunt aliæ *tabis* species, quæ diversis modis hominem consumunt. In una corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullisque in locum eorum subeuntibus, summa macies oritur, quam *atrophiam* nominant. Hæc liquoris, qui in nervis est, vitio sæpissimè debetur; & *cachexiam*, quæ est altera species, conjunctam habet, aut gradatim infert. In utraque propter malum corporis habitum alimenta corrumpuntur, & partes refectionem non accipiunt; ideòque vitæ genus rectè ordinatum, & medicamenta ex *chalybe*, quæ stomachum confirment, laxatâ subindè alvo, apprimè sunt necessaria.

In omni denique tabe exercitationibus, & fricationibus, pro virium ratione constanter uti oportet; cœli mutatio plerùmque convenit; quin & interdùm longa navigatio. Ex nostra regione, malè affècto pulmone, aptissimè

Ulyssi-

Ulyſſiponem aut amœniſſimam Neapolim itur. Equo autem vehi, dum imbecillitas id non prohibet, vel ſaltem curru, lecticâ, aut alio modo corpus movere, nunquam non expedit.



C A-



CAPUT II.

DE MORBIS CAPITIS.

SECTIO I.

APOPLEXIA.

CONGENERES ſunt plerique capitis morbi, & à repletione ut plurimùm ortum trahunt, quorum præcipuus eſt apoplexia. Hæc à ſanguine nimis viſcido, per arterias capitis tardiùs fluente, & ferè ſtagnante, interdùm oritur; qui perpetuo vi cordis propulſus exiles ſuos canales dirumpit, & in cerebrum effuſus, nervorumque motibus corporis inſervientium tubulos comprimens, humoris ſui in eos illapſum prohibet. Sæpiùs autem illam progignit, ſine inſigni canalium diruptione, liquor aquoſus & rubicundus ex ſanguine profuſus; aut etiam glandularum cir-

circumjacentium exſudans ſuccus, qui tum cerebri membranas obruit, tum ventriculos ejus opplet, & ſpirituum animalium iter intercludit. Illam *ſanguineam*, hanc *pituitoſam*, appellare licebit. Priorem autem *fortem* vocavit *Hippocrates*, atque inſanabilem eſſe dixit; alteram *levem*, curatu tamen difficilem eſſe monuit. (1) Utriuſque generis caſuum quàm plurimæ narrationes ex libro doctiſſimi *Wepferi*, medici Scafhuſani, peti poſſunt. (2) Rationes verò omnium, quæ in hoc & conſimilibus morbis contingunt, dilucidè expoſuit magnus ille rationalis medicinæ auctor, *Laurentius Bellini*. (3)

De cauſis externis, quales ſunt ictus, lapſus ab alto, & hinc fractum calvariæ os, nihil hìc dicam; quoniam illæ, niſi quatenùs chirurgi manum requirunt, iiſdem remediis curantur.

Sanguinea autem detractiones ſanguinis, tam è brachio, quàm ex venis jugularibus, larga copia, ſæpiùſque repetitas; pituitoſa purgationes per al- [illegible] vum

(1) *Aphor. Sect.* II. *Aphor.* 42.
(2) Vid. *ipſius obſervationes anatomicas ex cadaveribus eorum, quos ſuſtulit apoplexia. Amſtel.* MDCCXXXI.
(3) *In libro de morbis capitis.*

vum magis desiderat. Permagnum quoque auxilium est in venarum occipitalium incisione, quam proposuit vir cum arte anatomica tum doctrinâ medicâ insignis, *Joan. Bapt. Morgagnius*; (1) quam & ipse quidem in maximè periclitantibus magnoperè juvasse non semel expertus sum. Etenim cùm venæ istæ intra cranium cum laterali utroque sinu communicent; illis incisis, pars sanguinis, quem in hos convecturæ erant, avertitur, & reliqua copia nonnihil minuitur, motusque per eosdem facilius peragitur. Idcircò cucurbitulæ sub ipso occipitio, & ad latera colli admotæ, cute scalpello profundis satis vulnusculis concisa, quo sanguis ubertim effluat, nunquam non ex usu sunt.

Neque aliâ ratione juvat, si quid juvare poterit, à nonnullis laudata, arteriarum in temporibus inciso; per hanc enim copia sanguinis in cranium derivandi minuitur. Et *Galenus* quidem tuto satis, & sine magno incommodo, arteriam etiam in ipso brachio in-

(1) *Adversar. anatom. VI. animad.* 73. & 74.

incisam se vidisse testatur. (1) At tantilla sanè est portio, quæ hâc viâ demitur, ut magnum aliquod commodum inde sperari nequeat. Satius itaque fuerit, ut in *cephalæa* præcipit *Aretæus*, *geminas pone aures arterias secare*; (2) ex his enim major, quàm ex eis in temporibus, profluet sanguinis in caput ruentis copia.

VESICATORIA etiam capiti, & membris omnibus, imponi debent. Cathartica verò, tam quæ per os assumi, quàm per alvum infundi solent (his enim semper opus est) acria, magnâque vi stimulandi ac pungendi intestina prædita, esse oportet; sensus enim fibrarum in nervis ferè deperditur.

Lethargus & *Carus* sunt leviores apoplexiæ species.

(1) *Method. Medend. Lib. V. cap.* 7.
(2) *De morb. diuturn. curat. Lib.* 1. *cap.* 2.



SECTIO



SECTIO II.

PARALYSIS.

DESINIT ut plurimùm, nisi mors intercedat, apoplexia in nervorum resolutionem, quæ morbi est solutio. Hæc autem plerùmque alterum tantùm corporis latus occupat. Quod verò observavit idem ille *Morgagnius*, *in opposita semper cerebri parte se*, *sectis apoplecticorum cadaveribus*, *perspexisse morbi causam*; id ipse memini me olim in nosocomio non semel comperisse.

NULLUS jam sanguinis missionibus locus est, nec catharticis vehementioribus; calidis & modicè moventibus, quale est *tinctura sacra*, alvum interdùm laxare satis erit. Cùmque morbus jam longus sit, pro vesicatoriis, in locis idoneis, præsertim sub occipitio, & supra scapulas, vel ferramentis candentibus, vel medicamentis causticis, ulcera, quæ *fonticulos* vocant, excitare oportet. *Hippocrates* inustiones minimùm

nimiùm octo fieri præcepit, assignatis singulis suis loculis. (1)

REMEDIIS aromaticis, quæ fibras roborent, adjuncto *chalybe*, res præcipuè agenda est. Quinetiam prodest torpentis aut resoluti membri summam cutem exasperare. Id optimè præstat *unguentum viride*, cui adjectus fuerit *spiritus vitrioli fortis* eâ proportione, ut septima vel octava spiritûs pars sit; quod, ubi corpus rubere cœperit, removendum est, ejusque loco *unguentum sambucinum* illiniendum. Multùm juvat in ætate non nimis profectis frigida lavatio, calidæ verò immersiones omnibus paralyticis nocent. Et ipse quidem novi nonnullos, qui, cùm vanâ medicorum spe delusi ad thermas nostras Bathonienses profecti essent, ex aqua calida egressi, mox iterùm apoplexia correpti sunt, ac perierunt.

OBLATA igitur hâc occasione, super hisce aquis quædam mihi comperta in medium proferam. Virtus illarum præcipua in minerali quodam calore, quo ventriculum & intestina fovent, mihi consistere videtur; idcircò his maximè

(1) *De morbis*, *Lib.* II. *sect.* 12.

opitulantur, qui vino, aut id genus liquoribus, cùm appetitum ad cibos, tum facultatem illos concoquendi perdiderunt, undè quam plurima provenire mala novimus. Alieniſſimæ autem ſunt omnibus, quibus partes internæ, cerebrum, pulmo, jecur, aut renes, ultra modum incaleſcunt. Et ob eandem cauſam, tametſi hæ vi ſuâ jucundâ ſtomacho laboranti opem præbeant: ſæpiùs tamen, ſi diu in illarum uſu perſiſtatur, huic ipſi viſceri damnum afferunt; calore illo, qui primum profuit, immodica perſeverantia, ob nimiam fibrarum reſolutionem, in detrimentum cedente. Id quod non raró vidi iis præſertim contingere, qui morbis conflictabantur à vitio fluidi, quòd nervos irrigat, originem trahentibus.

MORBUS hic nunquam acutus, ſæpè longus, in ſenibus ferè inſanabilis eſt. Miſeram autem vitam plerùmque trahit, qui illo afficitur: vis enim animi cum memoria deperditur; & luctuoſum ſpectaculum, non jam homo, ſed animal ſemimortuum, contremit & vacillat.

CHOREA SANCTI VITI.

Morbum hunc, facie pariter ac nomine ridiculum, paralyticam affectionem esse, & frequenti lavatione frigida, medicamentisque ex *chalybe* paratis, dispelli jam olim monui. (1)



SECTIO III.
EPILEPSIA ET VERTIGO.

De utroque hoc morbo legi velim ea, quæ in alio libro tam ad recursus quàm ad remedia, spectantia fusiùs proposui. (2)

Monitum autem unum & alterum ibi dictis hìc adjungere libet. Priùs est, sæpissimè ventriculi magis, quàm capitis, morbum esse vertiginem; aut saltem utramque partem simul laborare, gravato nempè biliosâ & viscidâ colluvie intestino. Ubi id contingit, frustrà sunt remedia quæcunque, nisi priùs *vino ipecacoanhæ*, aut alio quodam vomitiones proritante medicamento, onere suo levatum fuerit viscus. Posteà verò appetitum simul & ciborum con-

(1) *De imperio solis ac lunæ, edit. alter. pag.* 36.
(2) *Ibidem, pag.* 34. *&* *seqq.* 81. *&* *seqq.*

concoctionem optimè juvabit *elixir vitrioli Mynsichti*, ex aqua fontana, horâ unâ vel alterâ ante & post prandium, assumptum.

ALTERUM, quod addi velim, hoc est, *corticem* scilicet *Peruvianum*, conjuncto remedio, morbo accommodato, sæpe multùm prodesse, in primis si hoc modo assumatur: ℞. *corticis Peruvian.* ℥j. *rad. valerian. sylv. pulv.* ʒij. *syr. è cort. aurant.* q. s. f. electuarium. Hujus, præmissis debitis exinanitionibus, devoret æger bolum pondo ʒj. mane & vesperi, tribus mensibus continuis; deindè repetat triduo, vel quatriduo, ante novam plenamque lunam.

TETANUS.

RARUS iste affectus est, musculorum scilicet universi corporis, præter naturam facta, validissima convulsio. Iis igitur cedit remediis, quæ in epilepsia proficiunt.





CAPUT III.

DE INSANIA.

NUllus morbus inſania magis pertimeſcendus eſt. Quid enim miſeriùs, quàm hominem ratione & intelligentiâ privari; in alios more ferarum ſævire; compedibus, vinculis, & plagis, ne vel ſibi vel alteri noceat, coërceri: aut, mutatâ rerum facie, demiſſo animo moeſtum eſſe; vanis imaginibus aſſiduè terreri; ſpectra ſibi adſtantia fingere; & peractâ continuis anxietatibus hâc vitâ, pœnas æternas (quod interdùm fit) poſt mortem ſecuturas horrere? Quibus omnibus illud accedit miſerandum, quòd difficillimè curationem accipiat hæc calamitas. Cæterùm quo dilucidiùs intelli-

gantur ea, quæ de hoc morbo experientià doctus exponenda habeo, pauca quædam de illius natura præfari libet.

Frequentissima hujus mali causa est nimia animi intentio, diuque una aliqua in re, etiam cùm jucunda sit, defixa cogitatio. Hæc enim, cùm sola est, mentem perturbare potest, ut in literarum studiosis videmus; ubi verò animi motus accesserint, ut spes, metus, ira, & alii id genus affectus, gravior multò fit morbus: & pro causæ natura, maximè verò prout ingenium ejus, qui laborat, ad has aut illas affectiones proclivius erit, dementia vel cum tristitia, vel cum furore, hominem occupat. Attamen nihil ita mentem pervertit, ut amor & religio: religionem dico falsam & inanem. In amore insunt spes, timor, suspiciones, & interdùm ab his ira ac odium. Religio ista vanis terroribus, & suppliciorum perferendorum imaginibus, animum implet ac distrahit. Hinc evenit, ut amantes magis cum furore, religiosi cum mœrore, insaniant.

At commutantur tamen, & variæ commiscentur, hæc affectiones. Ma-

Maxime autem insanit homo, ubi contrariis motionibus mens simul agitatur; ut cùm ira & metus eodem tempore occupant, aut gaudio & tristitiâ perturbatur animus; diversè enim trahitur isto modo affectus, & miserè laceratus se dedit.

Scimus id omnes, ita comparatam esse fabricam nostram, ut, quæcunque rerum species, quæ prodesse aut nocere nobis possint, menti se offerunt, subitas affectiones, iisque motiones in corpore consentaneas, necessariò concitent. Ita lætitia, mœror, spes, metus, cupiditas, ira, etiam nobis invitis, sanguinem & humores agitando corpus commutant & impellunt. Eodem redit, veræ an fictæ sint istæ imagines, modo mens in eas intenta & infixa, iisdem diu fuerit addicta; quin & fortiùs percellere & irritare animum imaginaria, quàm vera mala, sæpissimè comperimus. Ita quam falso sibi instantem quis fingit, illa, quæ reverâ affligit, adeò intolerabilior est paupertas, ut non raró ad mortem sibi nefariè consciscendam meticulosos adducat. Usque adeò miseriis patet nostra omnis vita!

Instrumentum harum omnium motionum, tam mentis quàm corporis, eſt fluidum illud ſubtiliſſimum nervis infuſum, quod *ſpiritus animales* vulgò appellant. De hujus autem natura nos jam olim conjecturam fecimus, (1) oſtendimuſque ipſum interdùm mutationes ſuas ſubire; cujus quidem rei documentum inſigne dat hic, de quo nunc agitur, morbus.

Insaniæ duo genera deſcribunt auctores, quorum utrumque eſt conſtans error mentis ſine magna febre; alterum cum furore & audacia, alterum cum triſtitia & metu; quorum illud *maniam*, hoc *melancholiam* appellant. Hæc autem gradu tantum, ut plurimùm, differunt. Melancholia enim nunc citiùs, nunc tardiùs, in maniam ſæpiſſimè tranſit; &, remittente furore, gravior ferè redit triſtitia: hinc furibundi omnes ſunt timidi & puſillanimes. Id quod in curationibus obſervaſſe permagni usûs eſt. Ipſos autem ſpiritus animales diverſas, & à natura ſua alienas, proprietates in omni dementia, ut dixi, acquirere facilè demon-

(1) Vid. *Introduction to the Eſſays on poiſons, edit.* 3.

monſtratur. Attamen illud maximè mirandum eſt in hac ægritudine, quòd non tantùm ea laborantes aliis morbis immunes ſæpe conſervat; ſed & ubi quemquam occupat illis implicitum, ita quaſi totum hominem ſibi aſſumit & vindicat, ut eos non rarò depellat ac profliget. Neque id in levibus ſolùm valetudinibus contingit; ſed etiam in gravioribus, & quæ magnum alias periculum afferre poſſent: ut dicere hìc liceat.

Aliquiſque malo fuit uſus in illo.

Duo, quæ hanc rem confirmant, inſignia exempla me vidiſſe memini. Virginem curabam annos natam circiter viginti, mente ſatis alacrem, corpore nimis imbecillam; quæ ex malo habitu diu protracto in hydropem abdominis inciderat, marceſcentibus interim membris. Cùm, remediis quibuſcunque fruſtrà tentatis, ſpes nulla ſalutis affulgeret; ſupervenit repentè, neſcio qua de cauſa, inſania cum maximis anxietatibus & vaniſſimis animi terroribus; ſe enim in judicium vocandam eſſe ob crimen læſæ majeſtatis, &

capite plectendam imaginabatur. Intereà corpus vires acquirere, & ventris tumor subsidere cernebatur; ita ut brevi valentiorem medicinam, utrique morbo convenientem, ferre posse videretur. Idcircò vomitu, purgatione per alvum, & medicamentis, tum quæ urinam cient, tum quæ stomachum juvant, ita res agebatur, ut post aliquot menses mens sana sano cum corpore rediret.

Alter, quem dixi, morbus à priore quodam modo diversus, virginem etiam afflixit; quæ annum agens vicesimum & octavum sputo sanguinis, ex pulmone cum tussi perpetuo ferè prorumpentis, vexabatur. Itaque missus est è brachio copia satis larga sanguis, altero quoque die, ad quinque aut sex vices. Minuebatur hinc, non tamen cessabat malum; & transactis duobus mensibus, supervenit febris hectica, siti, calore, & nocturnis sudoribus comitata; cum summa macie, viscidæque ac tenacis materiæ frequenti excreatione, quæ ex faucium & pulmonis glandulis ferebatur, intermixtis hic illic puris flavi portiunculis. Instabat jam ve-

vera phthiſis, & mors præ foribus adeſſe videbatur. Ægra igitur de animæ ſalute ſolicita eſſe cœpit. Præſto erant ſacerdotes, qui cùm viam ad cœlum munire deberent, aſperam contra & difficilem illam monſtrabant, cum precibus, jejuniis, animique angoribus calcandam; quaſi nimirùm vitæ futuræ felicitas infelicitatibus & ærumnis præſentis vitæ tota eſſet redimenda. Quid tandem fit? Miſellam, ſacris terroribus victam, brevi invaſit religioſa dementia; nocte diëque oculis obverſabantur dæmonum ſpecies, flammæ ſulphureæ, & pœnarum apud inferos æternarum horrendæ imagines. Ab hoc autem tempore evaneſcere indies cœperunt, quæ morbus antecedens ſecum attulerat, incommoda; decreſcere calor febrilis, ſputum ſiſti, minui ſudores, & habitus totus ita in meliorem verti, ut, quo minùs mens corpori regendo par erat, eo magis vires officiis vitæ ſufficere viderentur. At paucos poſt dies prorsùs melancholica evaſit. Morbus igitur exinanitionibus, prout vires ferre poterant, & idoneis remediis ita oppugnabatur, ut ſanita-

tis

tis integræ ſpes aliqua oſtenderetur. At, proh dolor! Poſtquam tres menſes ferè ſunt elapſi, febre hecticâ cum pulmonis exulceratione reversâ, tabe confectâ periit meliori fato, ut viſa eſt, digna puella.

Totus ergò in vi imaginandi conſiſtit hic morbus. Lætificæ enim aut horrificæ ſpecies menti repræſentantur, quas more naturæ conſueto motiones corporis, quæ cum illis conveniunt & quaſi cohærent, neceſſitate quâdam conſequuntur. Hinc bruta etiam animantia interdùm inſaniunt, quippè quæ (quicquid contra inſani quidam dicant philoſophi) ratione aliquâ naturæ ſuæ convenienti utuntur.

Permagnam ſanè eſſe hujus facultatis potentiam quotidiè experimur. Quid enim mirabiliùs, quàm hominem in canem aut lupum converti, firmis adhuc viribus mortuum & cum mortuis verſari, caput vitreum aut fictile gerere, ſe exiſtimare? Hæc tamen, & ſexcenta ſimilia, interdùm evenire cernimus. Illud autem magis adhuc mirùm, & penè incredibile, quod gravidis ſæpe contingit. Notum eſt enim illas, cùm fortè

ma-

malacia tentantur, non raró fructûs aut cibi alicujus, quem frustrà appetiverant, notis corpus fœtûs, quem in utero gestant, deformare, per omnem vitam aliquando duraturis. Mirifica quidem hæc sunt; at prodigii prorsùs simile est, quod ex narratione viri in mentis humanæ facultatibus investigandis perspicacissimi, *Malebranchii*, adjungam. (1) Erat in nosocomio Parisiensi incurabilium dicto juvenis ab infantia mentis inops, cujus brachia & crura iis in locis disrupta videbantur, quibus in illa regione morte damnatis membra ista ferreo vecte contundere mos est. Misellus iste per annos viginti vitam protraxit, concurrentibus ad eum visendum philosophis & medicis, qui manibus suis ossium, quæ dehiscebant, cava & hiatus contractabant. Non diu autem latuit infelicis hujus eventûs causa; mox enim compertum fuit matrem, dum puerum illum in utero ferret, terribili spectaculo interfuisse, cùm sons quidam eo, quod dixi, mortis genere plecteretur. Perterrefactam fuisse, facile est credere; quibus autem modis vis

(1) Vid. *Recherche de la verité. Tom. I. Liv. II. chap. 7*

vis ipſius imaginandi damnum tale fœtui impertire poſſet, ſcire difficile. Ingenioſe, ut ſolet, conjecturas ſuas ſuper hac re perſequitur Malebranchius. Senſum quendam internum eſſe dicit imaginandi facultatem, quæ omnis ſpirituum animalium ope peragitur; fœtum verò corporis materni partem cenſeri debere, ita ut, quicquid patitur pars aliqua matris, idem occultâ quâdam communicatione in partem fœtûs congruentem tranſeat. Perculſa itaque horrendo viſo prægnans dolorem, fortaſſis & fibrarum diſtractionem, iiſdem in membris pertulit, quæ fracta ſpectavit in fonte; firmiora verò ipſius oſſa reſiſtere poterant illi injuriæ, cum eadem in tenerrimo infante vix dum formata facile diſrumpebantur, nunquam denuò conjungenda. Attamen ſive hâc, ſive aliâ quâcunque viâ, res acciderit, imaginandi virtutem mirificè corpus afficere luculenter demonſtrat.

Haud immeritò quoque id mirùm videatur, quod immodicum gaudium nimis diu protractum, pariter cum anxietate & mœrore, mentem pervertat. Hoc, ut videtur, eam ob cauſam fit, quòd

quòd jucundæ imagines, quæ menti perpetim obverſantur, ad alias res eam attendere non ſinunt; unde cum mille modis à ſpeciebus, quæ neceſſariò aſſiduè occurrunt, interpelletur & avocetur, turbæ oriuntur, quæ animum tranſverſum agunt & peſſundant. His accedit ſolicitudo & metus, ne felicem hunc rerum ſtatum improviſa aliqua fortunæ adverſæ clades evertat. Audivi olim *Haleum*, in noſocomio mente captorum Londinenſi medicum experientiſſimum, haud ſemel dicentem, anno MDCCXX civium noſtrorum fortunis adeò infauſto (quo ſocietas ad commercium per Mare Auſtrale promovendum inſtituta artibus doloſis ad lucrum faciendum viam invenit) ſe multò plures curæ ſuæ commiſſos tractaſſe; quos ad immenſas opes evexerat fortunæ favor, quàm quos iniqua ſors ad miſeriam & pauperiem redegerat. Uſque adeò mentem corrumpit inſatiabilis avaritia, & auri ſacra fames!

Istud autem eſt adhuc mirabiliùs, quòd inſani, in primis melancholici, magnoperè interdùm ſibi in animum inducunt, ut ea faciant, quæ maximum do-

dolorem (quo nihil naturæ noſtræ magis inimicum eſt) corpori adferunt. Cibos fame ferè enecti, perindè ac ſi venenum offerretur, averſantur, diſtentam etiam veſicam exonerare nolunt, ſummo cum cruciatu per integrum diem, vel diutiùs, urinam ſupprimentes. Iſtiuſmodi in caſibus mens à ſenſibus quodammodo avocari videtur, dum interim non poteſt non ſentiri dolor; miſer autem animum ad ea attendere, quæ intus in corpore geruntur, obſtinatè renuit. Et veriſimile eſt vanas quaſdam imagines illum accepiſſe, quæ dolorem, quo cruciatur, perferre cogant: quales ſunt, ni id faciat, ſe graviora paſſurum; hunc verò juſſu divino in pœnam peccatorum ſibi immitti, aut dæmonis inevitabili potentiâ, aut veneficio quodam effici; & id genus innumeræ. Nihil enim eſt tam incredibiliter ineptum, atque à ratione alienum, quin in læſam imaginationem cadere poſſit.

Verumtamen, ut ad curam tanti hujuſce mali tandem deveniam, illud ante omnia medicum conſiderare oportet, quas exinanitiones ferre poſſit æger: ſiquidem omnibus ferè modis demenda

menda eſt materia, modo vires id ſinant; ſin illæ ſint imbecilles, cibis idoneis & medicamentis primùm confirmandæ erunt, uſque dum pati medicinam tuto poſſint. Nam haud rarò evenit, ut nimium exhauſtis humoribus, furori ſuccedat inſanabilis animi dejectio & melancholia; quâ oppreſſus æger in perpetuis anxietatibus & mœſtitia vitam trànſigit, heu! Nimis ut plurimum longam. Diutiſſimè enim magna ex parte vivunt inſani. Modi autem præcipui, qui demendæ hujus morbi materiæ conveniunt, ſunt ſanguinis miſſio, vomitus, alvi purgationes, & urinæ fluxus. De hiſce igitur ſingulis aliquid proponam.

Sanguis commodiſſimè detrahitur aut ex brachio, aut ex vena jugulari, interdum etiam per cucurbitulas occipitio inciſo admotas; nimirùm ſiquando capitis dolor urgeat, aut ultra exhauriri per venas ſanguinem vires minimè patiantur.

Vomitus optimè excitatur *vino ipecacoanhæ* in infirmioribus; in robuſtioribus verò *tinctura veratri*, aut *vino antimoniali*.

Alvi dejectiones moliri commodissimum est *helleboro nigro*; aut *infuso sennæ*, adjunctâ *tincturâ jalapii* : aut deniquè *aloë*, si fortè mensium in fœminis, vel hæmorrhoidum in viris, suppressio sanguinis per naturales hasce vias profusionem desideret. Has verò omnes exinanitiones, tum quæ per vomitum, tum quæ per dejectiones fiunt, ægrum, frequenter repetere oportet; ita ut per vices aliæ aliis interponantur. Neque illud addere alienum est, valentiora plerùmque medicamenta requirere hunc morbum, cùm nervi haud facilè hic irritentur.

Majoris autem momenti est, quàm vulgò existimatur, per renes depletio, præsertim cùm furor conjunctum habet frebrilem ardorem. Melancholicis enim parùm prodest, quos ut plurimùm nimis largum urinæ profluvium solicitat. Diuretica autem hìc aptissima sunt *salia ex lixiviis herbarum crematarum* parata, & *sal diureticus* dictus; quorum alterutrum per vices exhibere licebit, idque portione satis largâ.

Cum illis, quæ morbum minuunt, ad-

adnumeranda forsan videbuntur emplastra vesicatoria capiti admota; quæ tamen nimiâ irritatione nocere potiùs, quàm juvare, sæpè deprehendi. Magis conveniet veterum more caput ad cutem tondere; deinde *aceto*, in quo *rosar. flores*, aut *hederæ terrestris folia* infusa sint, frequenter fovere & madefacere; item *setaceum*, quod barbarâ voce chirurgi appellant, sub occipite apponere. Illud autem hoc modo efficitur: Funiculus ex filis sat multis sericeis acus foramini inditur; dein, factâ perforatione, subter cutem transversus conjicitur, sic ut spatium duorum ferè digitorum comprehendat; tum per aliud, cuspide acûs factum, vulnusculum educitur. Illinendus autem est unguento aliquo digestivo, & quotidiè movendus, quo ex ulcere pus exeat. Nihilominùs tamen in longo morbo vesicatoria interdùm proficiunt.

Interea dum hisce modis expelluntur noxii humores, iis etiam remediis pugnandum est, quæ corpus immutant. Diæta tenuis esse debet, ex jusculis maximè *varinæ avenaceæ*, aut

hordei; & cibis ex media materia. Alendum enim corpus eſt, ne vires deficiant, & detractionibus neceſſariis ferendis impares evadant.

MEDICAMENTA plurima apud auctores, cum veteres tum recentiores, commendantur; quorum alia maniacis, alia melancholicis conveniunt; utraque autem eo collineant, ut bilem corrigant; quæ acris primum, deinde viſcida, & picis inſtar atra fit. Quin & ſanguinis ipſius habitus in hoc morbo craſſus eſt, & tenax, nigroque colore; undè inciſa cadavera cerebrum ſiccum, & tantum non friabile, ſanguiniſque canales atro ac lento cruore diſtentos oſtendunt. Illud autem animadvertere ex uſu erit, pleraque, quæ ad humorum vitium emendandum apta ſunt, medicamina vi aliquâ exiliſſimos glandularum meatus aperiendi, & ſubtiliſſimos liquores è corpore propellendi pollere. Hujus generis ſunt gummi graveolentia, in primis *aſa fœtida*, *myrrha*, *caſtoreum Ruſſicum*, & *camphora*; quam vi etiam anodynâ pollere, & certius tutiuſque, quàm ipſum *opium*, ſomnum arceſſere, nonnulli aucto-

auctores experti affirmant. Melancholicis etiam convenientissima sunt quæcunque è *ferro* parata. Plurimùm deniquè juvat, in furoribus præsertim, ægrum balneo frigido frequenter immergere. *Capiti* enim, ut monet Celsus, *nihil æquè prodest, atque aqua frigida.* (1)

Restat adhuc, ut quomodo continendi sint insani proponam, quo nihil ad sanitatem plùs confert. Et aliâ quidem ratione in maniacis, alia in melancholicis, opus est. Illorum reprimenda audacia; horum spes excitanda est, & erigendus animus. Neque tamen illos, qui violentiùs se gerunt, asperioribus onerare coërcitionibus, & verberibus multare, necessè est, cùm satis sit vincire; meticulosi enim sunt, ut jam dixi, omnes, & cùm per tempus aliquod superatos se senserint; manus facilè dant in posterum, neque vel sibi vel aliis vim inferre audent.

Difficilior res est cum iis, qui aut cum nimia tristitia, aut nimia hilaritate desipiunt; quorum animis pro cujusque natura medicum se accommodare

(1) *Lib.* 1. *cap.* 6.

necesse est. Aliorum igitur risus intempestivus objurgatione & minis prohibendus est ; aliorum tristes cogitationes discutiendæ, ad quod symphoniæ & ludi, quibus olim delectabantur, multùm sæpe valent. Et musica quidem quomodo corpus pariter ac animum afficiendo juvet, jam olim explicui. (1)

Illud autem perpetuò servandum est, ut imaginibus, quæ diu occuparunt, aliæ contrariæ menti adferantur, quo novis cogitationibus paulatim se assuescat. Ut enim in corpore, morbo aut exercitiis fracto, imperanda est quies & laboris intermissio ; sic animum à vanis, quas accepit, speciebus omnibus modis abduci oportet. Id autem consequemur, si ad ea, quæ diversis motionibus exercent, convertamus. Idcircò in falsis timoribus, qui longum inhæserunt, veris periculis terrefacere, & pavorem incutere, nonnunquam prodest. Hi autem veri terrores falsorum istorum naturâ dissimiles esse debent, ut mentem diverso modo exagitent.

(1) *Mechanical account of poisons*, *Essays* III. Vid. etiam, quæ huc facientia dixit *Aretæus*, *De curat. acutor. Lib.* I.

tent. Mens enim quiescere nescit, curis verò & solicitudine vacuâ esse potest, & mutatio idearum pro oblectamento & studiorum intermissione est habenda; pariter ac membrorum musculi, uno aliquo labore fatigati, ad alias actiones conversi refocillantur.

Corporis exercitationes nunquam negligendæ sunt. Ambulare; equo vehi; pila, globis, ludisve similibus uti; natare; quin & terrâ marique peregrinari, multùm juvat: hisce enim tum fabricæ universæ robur confirmatur, tum assiduâ rerum objectarum permutatione mens ad se rediens sapere discit.

Unicam tantùm animadversionem hactenùs dictis adjiciam. Anodyna medicamenta ad somnum arcessendum rarissimè in hoc morbo juvant. Nihilominùs autem in casibus nonnullis; ut in magnis animi terroribus, aut ubi per longam solicitudinem, vel tristitiam, pervigilio fatigatus est æger; illa experiri non alienum est. Neque tamen diu in his persistendum; non raro enim, etiam cùm somnum inducant, expergiscitur laborans, terrificis imaginibus gravius quàm anteà tentatus.

Finem dicendi faciam, poſtquam monuero, nullo in morbo majorem de iterato in ægritudinem lapſu eſſe metum: quo circa, quæcunque propoſuimus auxilia, ſive ad medicinam, ſive ad diætam, & vivendi morem pertinent; ea omnia, etiam cùm jam convaluerit æger, ad ſatis longum tempus per intervalla in uſum revocari debent.





CAPUT IV.

DE
ANGINA.

Anginæ varias ſpecies diligenter expoſuerunt auctores medici; at tres tamen, quæ ſunt omnium acutiſſimæ & maximè pernicioſæ, non ſatis pro morbi natura dilucidè explanarunt. Harum primam *aquoſam*, alteram *tonſillarum gangrænam*, tertiam *faucium ſtrangulationem* appellare licet.

In prima igitur oris, palati, & vicinarum partium glandulæ diſtenduntur & tumefiunt. In altera tonſillas occupat inflammatio ſine perfecta ſuppuratione; illæ tument, & indureſcunt; illicò fit gangræna, quæ niſi citiſſimè ſuccurratur, eſt lethalis. In tertia, nervis omnibus convulſione diſtentis, æger

ſubitò concidit mortuus. Tertiam hanc ſpeciem ipſe ſemel vidi; & licet bis ſex horarum ſpatio detractus fuerat largiſſimè ſanguis, nihil profuit tanta exinanitio. Inciſæ autem poſt mortem fauces ne minimam quidem tumoris, vel inflammationis, in glandulis aut muſculis notam oſtendebant; ſanguine verò craſſiori turgidæ arteriæ, venæque omnes, ubique prominebant. Morbum hunc, etſi rarus ſit, deſcripſit *Hippocrates*. *Ex anginis*, inquit, *graviſſimæ ſunt, & celerrime interimunt, quæ neque in faucibus, neque in cervice, quidquam conſpicuum faciunt; plurimùm verò doloris & orthopnœæ inducunt.* (1) Præceps autem in omnibus hiſce malis eſt periculum, cui non uno modo occurrere oportet.

Memini, elapſis jam aliquot, annis, apud *Wallenſes*, in locis præſertim mari vicinis, in febris popularis modum ſæviſſe aquoſam iſtam luem, multoſque intra biduum aut triduum ea correptos periiſſe. Medico cuidam illic degenti rogatus conſilium dedi, ut, miſſo quâm pri-

(1) In *Prognoſtic.*

primùm copiâ satis largâ sanguino, & laxatè vel clystere, vel, si id fieri posset, leni potione alvo, emplastra vesicatoria sub mento & ad latera colli admoveret; sin autem per hæc parùm proficeretur, ut in palato circa uvam, venasque sub lingua, plagis satis altis vulnera infligeret, quibus morbus erumperet. Interim febris causa ter die quaterve assumendum suasi pulverem, ex *pulvere contrayervæ composito*, & *nitro purissimo*, pari portione confectum. Illa cura quàm plurimis saluti fuit.

In tonsillarum gangræna, detracto primum sanguine, & lotionibus ducta alvo, unicum remedium est, glandulas hasce tribus quatuorve in locis, vulneribus satis profundis scalpello incidere, quæ *melle rosaceo*, adjecta *mellis Ægyptiaci* aliquâ portione, sunt curanda: interim tamen os faucesque *hordei & ficuum decocto* colluere oportet. Hæc autem in principio morbi fieri convenit; post biduum enim aut triduum ad gulam serpit malum, & exitiale est. Vidi nonnullos hâc medendi viâ salvos evasisse; alios verò, in quibus

bus eâ neglectâ, aut serò tendata fuerat, periisse : cùm medici interim adstantes, quoniam calor febrilis imminutus videbatur, nihil periculi subesse, & rem in vado esse, existimarent; qui animadvertisse certè debuerant, pulsum ægri vacillantem, summam inquietudinem, & sudores frigidos se invicem excipientes, instantis fati prænuncios esse.

Morbus iste pueros præcipuè infestat, cujus descriptionem accuratissimè, ut omnia, tradidit *Aretæus*; (1) quam commentario luculento illustravit doctissimus *Severinus*, παιδαγχόνην λοιμώδη vocans, atque hanc ipsam, quam proposui, medicinam commendans: (2) quin & eandem olim executus est Latinus *Hippocrates*, *Celsus*. (3)

Strangulatio faucium, quam tertiam anginæ perniciosæ speciem dixi, si prævideri possit, depletionibus omnis ge-

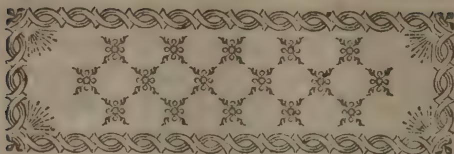
(1) *De causis & signis morborum acutorum*, *Lib.* I. *c.* 9.

(2) *Diatriba. De pestilente ac præfocante pueros abscessu*, Operi. *De recondita abscessuum natura* adjuncta. *Francofurti*, MDCXLIII.

(3) *Lib. VI. cap.* 10.

generis præcaveri debet; ſanguinis ſcilicèt detractionibus, purgationibus, emplaſtris veſicatoriis, fonticulis, medicamentiſque urinam moventibus. Neque etiam inutilis eſt abſtinentia, moderatio nimirùm in cibo & potu.





CAPUT V.

DE MORBIS PECTORIS.

DE ASTHMATE.



DIFFICULTATEM ſpirandi plurimæ, eæque inter ſe multùm diverſæ, cauſæ efficiunt. Quidquid enim facit, ut circumfuſus aër ſolitò minùs promptè in pulmonis intima penetret, morbum hunc concitat. Ad reſpirationem autem in primis neceſſarium eſt, ut thorax dilatetur; quod ſepti tranſverſi, muſculorum intercoſtalium, & illorum, qui abdomini incumbunt, motionibus peragitur. Juxta illud, opes eſt aërem in aſperam arteriam recipi; cum hujus igitur meatûs

tu-

tumore, vel humoribus viſcidioribus, ſunt intercluſi, ſpiritus ægrè trahitur. Deinde ipſius ſpirabilis elementi ratio hìc habenda eſt; ſi enim gravius ſolitò aut levius ſit, viſceris hujus veſiculas, in quas irruit, haud ſatis magnâ vi diſtendit. Senſus etiam ipſius pulmonis non raro hanc ægritudinem infert. Vidi nempè nonnullos, qui cùm ſub craſſo urbis æthere ſatis commodè agerent, rus petentes ab aëre ſereno, qui pleriſque hoc incommodo laborantibus levamen efficit, in graviſſimam dyſpnœam ſunt delapſi. Reſpirationis denique impedimentis adnumerari debet ſanguinis per pulmonem difficilis tranſitus. Id autem variis modis evenire poſſe manifeſtum eſt; tam ſcilicet ipſius cordis, quàm ſanguinis vitio. Cordis vis debilior ſanguinem minùs propellit; hic verò, ſi fortè nimis craſſus fuerit, ægrius movetur, & in canalibus ſuis quodammodo hærens aëris officium perturbat & moratur. Plures morbi hujuſce cauſæ enumerari poſſint; ſed iſtæ ſunt præcipuæ, quarum aliæ aliis conjunctæ ineluctabile interdùm exitium procreant.

Multiplex hoc malum multiplicem po-

poſtulat medicinam; in omni autem ejus genere auxilium eſt, niſi aliquid prohibet, in ſanguinis detractione. Neque id ſatis eſt: vomitus etiam, ſi pituita tenax pulmonem aut ventriculum gravat, apprimè utilis eſt; & is quidem frequenter repetitus. Alvum laxam habere oportet, quæ catharticis tamen vehementioribus minimè ſolicitanda eſt; ſatis plerùmque ad hanc rem erit ſingulis noctibus pilulas dare, ex paribus portionibus *pilulæ Rufi* & *gummi ammoniaci* confectas. Ægro cibis & potionibus flatulentis quibuſvis omninò interdicere oportet. Exercitationibus ferè ad laſſitudinem; & fricationibus, præcipuè inferiorum partium, & per ſe ipſum, & per alios, uſque ad ſudorem ferè utendum eſt.

In ipſis acceſſionibus, quantùm poteſt, ſpiritûs anguſtiam levare oportet. Id faciunt, ſi humores viſcidi ſunt & tenaces, *oxymel ſcilliticum aquæ cinnamomi ſimplici* commiſtum; *allium*, ſive crudum, ſive conditum. Sin autem nervorum liquor in culpa eſt, gummi omnia graveolentia, in primis *lac ammoniaci* dictum conveniunt. At meminiſſe

nisse convenit, anodyna remedia, quæ in priore casu pestifera sunt, in hoc plurimùm proficere, *salibus*, nempè, aut *spiritibus volatilibus* dictis, conjuncta; inter hujusmodi verò compositiones non alia præstantior est illa, quæ nomine *elixiris paregorici* prostat.

Sed enim cùm nonnulli, vitio aliquo corporis aut humorum, levissimis quibusvis de causis in hunc morbum incidant; quibus modis eum præcavere oporteat, dicendum est. Ratio igitur cum temperamenti ægrotantis, tum ipsius morbi naturæ, hic haberi debet. Illud, si calidum sit, refrigerantia & acida, mitiora tamen, postulat; inter quæ præstant *acetum* & *oxymelita* quæcunque. Sin corporis constitutio sit frigidior, calefacientia nonnulla usui erunt; qualia sunt, *radix enulæ campanæ*, *zedoariæ*, *sagapenum*, *myrrha*, & consimilia. Vomitum in utroque subinde ciëre convenit; alvumque lenibus catharticis, quæ non nimis solicitent, quale est *sal Glauberi* dictum, subducere. Aqua pro potu commodissima est, adjecto vini paululo.

Quoniam autem in omni hoc morbo ſanguis plus minùs efferveſcit, huic excandeſcentiæ nobili illo remedio *cortice Peruviano*, iis præſertim temporibus aſſumpto, quibus recurrere ſoleat difficultas reſpirandi, occurrere optimum erit. Et novi quidem illum, commiſto *cinnabari antimonii*, nonnunquam inſigniter profuiſſe.

Postremo id minimè prætermitti debet, quod fonticuli, quos vocant, ſupra ſcapulas inuſti ſuſpirioſis quibuſcunque ſint auxilio. Et hos quidem non ſolùm humores emittendo, ſed & diſtenſionem nervorum nimiam minuendo, tam in hoc, quàm in aliis quibuſdam morbis prodeſſe, fas eſt credere.

Caute tamen in his omnibus agere oportet. A nimis frequentibus ſanguinis detractionibus hydropis metus eſt. Senibus nocet nimia aquæ potio. Exercitationes vehementiores ſpiritum anguſtum faciunt. Magna deniquè acidorum copia fibrillas nervorum conſtringendo anhelitum difficilem reddit. Ita modus etiam in ipſa medicina ſervandus eſt.

De hoc autem, ſimulque de aliis pe-

ctoris

ctoris morbis, conſuli velim *Laurentium Bellini de morbis capitis, pectoris, &c.*



CAPUT VI.

DE MORBIS CORDIS.

COr, motuum omnium animalium inſtrumentum primarium, vitæque noſtræ quaſi principium & fons, cùm muſculus ſit, vel potiùs plurium muſculorum, congeries; iiſdem, quibus alii corporis muſculi, patet incommodis.

Affectio autem, quâ frequentiſſimè laborat, eſt *palpitatio*, undè per exiguum temporis ſpatium motus ejus interrumpitur. Ex cauſis admodùm variis hæc ortum habet. Nonnunquam enim reſolutæ fibræ haud ſatis valido impetu ſanguinem propellunt. Interdùm polypus, in ventriculis aut auriculis hærens, vim ejus eludit. Aliàs evenit, ut ſpiſſior ſimul & copioſior

ſanguis difficulter in canales ſuos feratur. Item aquâ in pericardio abundante (quod raròtamen accidit) muſculi hujus motus impediri poteſt. Concreta quoque lapidea illum turbant. Eſt etiam, ubi tendines in ductuum orificiis, in ſenibus præſertim, oſſeam duritiem acquiſiverint; quo, amiſsâ vi elaſticâ, motui protrudenti nimis reſiſtitur. Nec præterire oportet, quòd ſanguinis etiam inopia morbum hunc facere poſſit. Hinc enim fit, ut ſpiritus animales minus, quàm par eſt, in cerebro ſecernantur; undè prohibetur cordis contractio, pulsûſque fit intermiſſio.

Non eſt autem alienum hìc adnotare, affectionem hanc plerùmque eſſe convulſionem; quâ, cum cor ſanguinem uno niſu non ſatis propellere poteſt, vim ſuam repetere debet: documento ſanè inſigni, ſicut ante expoſui, motus etiam iſtos, qui non voluntarii dicuntur, ab animo noſtro regi & mutari. (1)

Illud denique præſagitionis loco adjungendum videtur; quod violenter in-

(1) Vid. *Introductionem.*

infeſtans, & ſæpiùs recurrens, hoc malum in *ſyncopen* tandem, ſeu fatalem virium defectum (quam alteram cordis affectionem cenſent auctores) plerùmque deſinit.

Tot variis caſibus medelam etiam variam accommodare oportet. Illud autem in univerſis tenendum eſt, niſi vires ſint admodùm imbecillæ, ſanguinem detrahi poſſe; quo, cùm debilior ſit ad propellendum vis cordis, minuatur liquoris propellendi pondus. Et quidem non rarò à plenitudine etiam oriri non tantùm cordis palpitationem, ſed & ipſam ſyncopen, animadvertimus; ita ſoliti cujuſvis fluxûs ſuppreſſioni, ut ex naribus aut hæmorrhoïdibus, frequenter ſuccedit præceps iſte virium lapſus; undè ad præcavendum hoc malum utiliſſima certè erit ſanguinis miſſio. Vix autem aliæ quævis exinanitiones ferri poſſunt. Reſolutio fibrarum ea, quæ in capite *de paralyſi* ſunt expoſita, deſiderat. Craſſior ſanguis, qui polypum generat, medicamentis attenuantibus, qualia ſunt ſpiritus volatiles dicti, & gummi graveolentia, emendatur. Veſicato-

ria autem, in primis ſi ſopor urgeat, deficiente animo, optimé ſtimulant & languentem excitant.



CAPUT VII.

DE MORBIS VENTRICULI ET INTESTINORUM.



N morbis ventriculi & inteſtinorum non minùs ea, quæ cavere, quàm quæ facere oportet, proponenda habeo. Et primo quidem, quanquam pituitam viſcidam, quæ ſtomachum gravat, vomitu interdùm ejicere maximè neceſſarium ſit; frequentibus tamen vomitionibus motum illum naturalem, quo alimenta deorsùm pelluntur, invertere ciborum concoctionem plurimùm perturbat & impedit.

Appetitum ad cibos acuunt herbarum amararum infuſiones, & ipſam ſæpè

pè concoctionem adjuvant ; at metus eſt, ne longus illarum uſus fibras muſculares nimis calefaciat. Quocirca acidis quibuſdam, præſertim *elixire vitrioli Mynſichti*, illas ſimul adſtringere non rarò convenientiùs eſt ; eâ tamen adhibitâ cautione, ut, dum adhuc tenax eſt, quæ ventriculo inhæret pituita, illis abſtineatur. Frequentiſſimum enim ſtomachi malum eſt, quo reſolvitur ; idque certè fibrarum ejus conſtrictionem deſiderat.



SECTIO I.

ALVI FLUXUS.

VENTRIS fluxus non difficulter coërcetur. De illo loquor, qui ſine febre eſt ; nam ubi hæc adeſt, num morbum ſolvere poterit, deliberare oportet. Cùm ſola autem cita alvus exercet, ſatis plerùmque erit, aſſumpto ſemel aut bis *vino ipecacoanhæ*, ventrem *rhabarbaro* aliquoties purgare ; deinde aromaticis, adjunctâ *cretâ*, aut *bolo Gallicâ*, inteſtina roborare.

DYSENTERIA.

Difficilior res eſt, ubi dyſenteriâ, aut torminibus, inteſtina excruciantur. Illa enim plerùmque intus exulcerantur, & cruor manat; qui modo cum ſtercore aliquo ſemper liquido, modo cum quibuſdam quaſi mucoſis excernitur, ſimulque carnoſa quædam deſcendunt; frequens quoque dejiciendi eſt cupiditas, dolorque in ano; exiguum interim emittitur, eoque tormentum intenditur; & cùm ab inflammatione oriatur hoc malum, nunquam non adeſt febricula.

Semper igitur, ut ad curationem veniam, primùm ſanguinem mittere expedit. Deinde vomitus utiliſſimus eſt; quem *vino ipecacoanhæ*, non ſemel, ſed ter quaterve, interpoſito biduo vel triduo, elicere optimum erit.

Inter has exinanitiones, & etiam poſteà, adhibenda ſunt medicamenta, quæ fluxum cohibeant, & ſimul membranulas exulceratas ſanent. Neque ullum remedium mihi compertum eſt illo præſtantius, quod ex *confectione cardiaca*, & *bolo Gallica* adjuncto *extra-*

cto

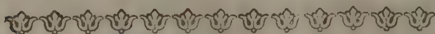
cto Thebaico , componitur ; ita nimirùm , ut illorum ſingulorum ſcrupulus unus , hujus granum unum , ter die adſumantur.

NEQUE inutiles ſunt infuſiones in alvum , maximè ex juſculis pinguibus , additâ *theriacâ Andromachi* ; aut ſaltem *electario è ſcordio* ; vel ex *decocto albo* , adjecto *amylo* ; vel loco illius *julepo è creta* , adjunctis , ubi opus fuerit , *extracti Thebaici* granis duobus aut tribus.

ILLUD deniquè animadvertere ex uſu erit , malum interdùm corporis habitum efficere , ut hæc omnia parùm proficiant. Illis in caſibus , non omiſſis cæteris , ea , quæ humores emendant , in uſum vocare oportet; & quidem *rhabarbarum* , adjunctâ *mercurii ſexies ſublimati* exiguâ portione , iteratis vicibus dare convenientiſſimum erit.

PRÆTER hæc incommoda , *vomica* etiam interdùm , ſive ſuppuratio interna , in ventriculo naſcitur. Hoc quidem rarò fit , non ſemel tamen accidiſſe vidi ; cùm magnam profectò ſanguinis ſimul & purulentæ materiæ copiam veomebatæger. Terret ſanè iſte caſus ,

at plerùmque tamen non magnum periculum adfert; iisque adsumptis, quæ membranas exulceratas conglutinent, in primis *balsamo Locatelli*, redit sanitas.



SECTIO II.
DE
ILEO.

ACUTISSIMUS morbus est is, quem εἰλεὸν dixerunt Græci, Celsus *tenuioris intestini morbum* vocavit. (1) Est autem vehemens intestini, inflammatio, quæ, nisi citò succurratur, brevi in gangrænam desinit, & mors instat.

PROMPTISSIME igitur, & largâ copiâ, sanguinem detrahere oportet, non semel, sed iterùm, plerùmque etiam tertio. Inde venter laxandus est. Id autem difficillimè fit, quod acria nimis irritant, & vomitionibus rejiciuntur. Clysteribus itaque primùm res agenda est, interpositis catharticis; quorum illi stimulantes, hæc lenia esse debent, ita ut mutuam sibi invicem ope-

(1) *Lib. IV. cap.* 13.

operam præſtent. Anodyna etiam neceſſaria ſunt, ſed cum purgantibus mixta. Commodiſſimum igitur erit dare *extracti cathartici* ſcrupulum unum, adjuncto *extracti Thebaici* grano uno; & poſt horas aliquot cochlearia duo *infuſi ſenæ*, adjectâ *tincturæ ſenæ* quartâ parte, ſingulis vel alternis horis propinanda, uſque dum dejectionum ſatis fuerit.

His ſi nihil proficiatur, *argentum vivum* bibendum præbere opportunum erit, quod quidem duplicem hic uſum præſtat; partim pondere ſuo inverſum inteſtinorum motum reſtituendo, partimque lubricitate excrementa alvum opplentia emolliendo & deorsùm propellendo. Idcircò copia ſatis magna id hauriendum eſt, libræ minimum pondo; quod repetere etiam plerùmque opus eſt. Neque diu ſanè tardare hoc experimentum oportet; quoniam metus eſt, ne, quod non raró fit, inflammationi ſuperveniat gangræna, quâ corruptis inteſtini tunicis, in abdomen effunditur ponderoſum metallum.

Neque nihil deniquè juvant fomenta, in primis panni lanei calefacti, &

ſpi-

ſpiritu vini madidi; aut etiam, ut præcepit *Sydenhamus*, *catulus vivens nudo ventri indeſinenter accumbens*. (1) Longè autem balneo tepido corpus totum immergere. Et ſi nondùm diſcuſſus dolor ſit, cucurbitulas circa umbilicum defigere convenit, cum levibus inciſionibus.

Eadem viâ morbum illum atrocem, quem medici Galli *colicam Pictonum*; noſtrates in inſulis Americanis, ubi frequentiſſimus eſt, *the dry belly ache*, appellant, curare oportet. Eſt enim dolor cum febre, & inflammatione, moleſtiſſimaque alvi aſtrictione conjunctus.



SECTIO III.

DE LUMBRICIS.

Non raro lumbrici occupant alvum. Et horum quidem tria ſunt genera, *teretes*, & *aſcarides*, qui pueros; *latique*, omnium peſſimi, qui adultos maximè infeſtant. De ſingulis eorum

(1) Vid. *Oper. p.* 41. *Lond.* MDCCV.

eorum plurimi ſcripſerunt auctores. Lati autem deſcriptionem, additis etiam iconibus, omnium accuratiſſimè tradidit vir doctiſſimus, *Daniel Clericus.* (1) Quam is igitur medicorum quorundam de hoc animalculo, quod ſingulari naturâ præditum videtur, errores redarguerit; quæ ſequuntur, ex illo excerpere libuit. Et primò quidem, hunc non unicum eſſe vermem; ſed plurium vermiculorum catenam, ex illo genere, quod *cucurbitinos* vocant, continuatâ ſerie aliorum aliis adnexorum, manifeſtè apparet. Hi autem, digiti latitudinem habentes, interdùm ſinguli ac ſeparàti in inteſtinis jacent, & per alvum excernuntur. Totus deniquè vermis conjunctus unum caput ſortitur, idque ſatis acutum, roſtro haud abſimile; quo inteſtinis infixo, valdè pertinaciter illic hæret, ore pro nutrimento chylum ſugens.

Hisce à Clerico obſervatis quædam à me uſu comperta adjungam; vidi enim, & ſanavi, non ſemel hunc morbum. Et id quidem mirum æquè & mo-

(1) *Hiſtoria naturalis & medica latorum lumbricorum. Genevæ,* MDCCXV.

moleſtum eſt, quod utcunque medicamentorum vi vermiculorum iſtorum aliquot foras ſint ejecti; indies tamen renaſcuntur, reliquiſque in corpore ſe adjungunt, uſque dum aduncum illud caput exturbatum fuerit; & tum demùm ſimul cum eo totum animal per anum exit, multorum ſæpe pedum longitudine. Neque mirum ſanè eſt dolores inferre acutum illud roſtrum; & hominem, cum monſtroſo & voraciſſimo hoſpiti alimentum aſſiduè ſuppeditare debeat, macilentum fieri & contabeſcere.

Omnibus igitur modis exſtirpanda eſt hæc vermium pernicioſa progenies. Idque, ſi teretes ſint, aut aſcarides, facili negotio peragitur. *Argentum vivum* quæcunque forma his exitiale eſt; *rhabarbaro* igitur, adjunctâ *mercurii dulcis ſexies ſublimati* exiguâ portione, alvum ſubinde purgare commodiſſimum erit. Diebus interjectis, *Æthiops mineralis* manè & veſperi aſſumptus relevet. Quin & ipſam aquam fontanam, ſi in aqua decoctum fuerit hoc metallum, potui dare ex uſu erit. Prodeſt etiam aquam marinam bibere. O-

leum

leum deniquè in alvum ſupter dediſſe juvat.

Propriam autem curationem deſiderat lumbricus latus. Ego jam à multis annis hujuſmodi remedium efficaciſſimum eſſe uſu comperi. *Stannum raſum*, cum æquali portione *coralli rubri*, in pulverem ſubtiliſſimum teritur; hujus drachma una, cum *conſerva ſummitatum abſinthii maritimi* in bolum redacta, bis die devoranda eſt.

Postremo, quibuſcunque medicamentis expugnati fuerint hi inteſtini hoſtes; iiſdem identidem repetitis, ne reviviſcant, cavendum eſt.

Non alienum erit alium etiam vermem, his, quos deſcripſimus, multùm diſſimilem, quippè qui non in inteſtinis, ſed in membris, ſedem occupat, miræque naturæ eſt, hic loci memorare. Illum dico, quem Arabes *venam Medinenſem*, Græci δρακόντιον, Latini *dracunculum* nominarunt. Hunc primus deſcripſit Avicenna, adjectâ curatione. (1) Textum ejus Latinè vertit *Georgius Hieronymus Velſchius*, & commentarii loco juſtum volumen, va-

(1) *Lib. IV. Canon. ſect.* III. *tract.* II. *cap.* 21. & 22.

variâ eruditione refertum, conſcripſit. (1) Breviter autem ſummatimque præcipua, quæ apud *Avicennam* occurrunt, exponam. Is igitur morbum hunc fieri dixit, *cùm in quibuſdam corporis membris puſtula exoritur, quæ intumeſcens deinde veſicam contrahit; mox eâ perforatâ, prodit rubri quidpiam ad nigredinem vergens, neque ceſſat continuò protendi; interdùm motum habet vermicularem ſub cute, ac ſi is animalis motus, & verè vermis eſſet. Galenus* autem hoc malum *ulcus* appellat, *quod ad ſe nervum à propinqua parte delatum habet.* (2)

Sed reverâ vermis eſt iſte morbus, in Æthiopia, Africa & India frequens. Eſt autem inſectum aquaticum, quod acuto capite, & exili corpore, hominum membris, cruribus præſertim, inter lavandum ſe inſinuat; & exiguum primò, membranas muſculorum humidas depaſtum, majus fit & longius; mox rodendo cutim, inflammationem cum tumore excitat, quo ſuppurante, caput exerit animalculum, duos ſæpè, aut

(1) *Auguſtæ Vindelicorum*, MDCLXXIV.
(2) *Definit. medic.*

aut tres, interdùm & plures pedes longum.

CURANDI viam tum internis medicamentis, tum ope externâ, proponit *Avicenna*. Suadet autem, *ut aloë tribus diebus conſequentibus quotidiè unius drachmæ pondere devoretur. Sin autem vermis hanc curam eludat, jamque prodiërit; tunc convenit ei præparare aliquid, cui adligetur, & ſupra quod blandè ac paulatim ita convolvatur, ut abſque diſruptione ad finem uſque exeat. Optimum eſt plumbi fruſtum, ſupra quod convolvitur, idque juſti ad trahendum ponderis fiat; tum extrahatur leniter, ne abrumpatur*; & quæ ſequuntur. Mihi olim in noſocomio hujuſmodi caſum intueri licuit, in nauta quodam ab Africa reverſo.





CAPUT VIII.

DE HYDROPE.

Hydropis tres ſpecies nominant medici, cum antiqui tum recentiores: *leucophlegmatiam*, *ſive* ἀνὰ σάρκα, hoc eſt, *inter cutem*; *tympanitem*; & *aſcitem*. Communis omnium eſt humoris nimia abundantia, qui collectus tumorem facit; aut in toto corpore, ut in leucophlegmatia: aut in ventre, qui modo ita intenditur, ut creber intus ex ſpiritûs motu ſonus fiat, ſicut in tympanite; ubi etiam humoris aliquá portio, ex vapore forſan condenſato genita, plerùmque reperitur: modo ita repletur, ut motus aquæ, moto corpore aut pulſato manu abdomine, facilè ſentiri poſſit, ſicut in aſcite.

Sedes leucophlegmatiæ eſt in membra-

brana ista, quam anatomici recentiores *adiposam*, vel potiùs *reticularem* seu *cellulosam*, vocant; quæ membranas corporis omnes & musculos interjacet.

TYMPANITES non est unius generis. Interdùm vapor in cavo ventre conclusus abdomen prorsùm pellit, quod pulsatum sonitum edit. Vapor autem is halitus est visceris alicujus corrupti vitio genitus & efflatus, ideòque emissus semper fœtidissimus est. Istiusmodi casus rari sunt, vidi tamen in nosocomio Divi *Thomæ* insigne ejus exemplum. Senex erat, cui tanta cum duritie intumuit venter, ut perculsus tympani in modum resonaret; nec fæces nec spiritus per alvum, propinatis licèt valentissimis medicamentis catharticis, deorsùm ferrebantur. Ex inciso post mortem abdomine prorupit cum sonitu halitûs, qui tam gravi odore nares afficiebat, ut chirurgus se aura venenata perculsum diceret. Mox fœtoris hujus fons apparuit, intestinum nempè colon inflammatum, gangræna vitiatum, & ventriculo pariter corrupto adnatum. Nonnunquam autem sine putrefactio-

ne aura quædam elaſtica in abdomine genita, neque exitum inveniens, vi ſuâ membranas circumveſtientes antrorsùm pellit & tumefacit. Hæc non in cavo ventre, ſed in ipſis inteſtinis concluditur; quæ ita diſtendit, ut vim ſuam reſiliendi prorsùs amittant, in immenſum ferè auctâ illorum capacitate. (1)

Tertiam hydropis ſpeciem aſcitem eſſe dixi, quæ tribus modis progignitur. Nunc enim inter tendines muſculorum abdominis, qui tranſverſales dicuntur, & peritonæum aquâ effunditur, & illos ab hoc disjungens inflationem efficit; (2) nunc in medium tunicarum peritonæi (duplex enim eſt hæc membrana) illapſus humor harum diſtenſione largum ſibi receptaculum format; ſæpiſſimè verò colluvies aquoſa in amplo imi ventris ſpatio colligitur, & ſtagnat. Atque hanc ſanè in mortuorum cadaveribus limpidiſſimam interdùm vidi, funiculis multis pellucidis, qui ex tenuibus veſiculis quaſi concatenatis conſtabant, innatantibus; quæ qui-

(1) Vid. *Memoires de l'Academie Royale*, MDCCXIII. *pag.* 235. & *Philoſoph. Tranſactions*, *Num.* 414.

(2) Vid. *Cheſelden's Anatomy*, *Book* III. *chap.* 4.

quidem diſruptorum canalium, quibus lympha circumfertur, erant tunicæ, quorum valvulæ in partes eos disjunxerunt, & hydatides dictas formarunt.

Nullus autem hydrops gravior eſt illo, qui in fœminis ovorum conceptacula occupat. Hæc enim primum indureſcunt; mox inflammantur, & corrumpuntur; liquore etiam ex innumeris, qui partes haſce perreptant, lymphæ canaliculis erumpenti diſtenta, in magnam tandem molem excreſcunt. Hinc rariſſimè cedit morbus remediis.

Et hiſce præcipuè modis aqua in ventre includitur, quorum omnium exempla non ſemel vidi; illud autem erat rariſſimum, quod in noſocomio quondam ſeſe obtulit. Vidua quædam duorum & quadraginta annorum, quæ nunquam peperat, per annum circiter de doloribus dorſi cum difficultate urinæ conqueſta ſenſit ſibi intumeſcere abdomen, brevique manifeſta hydropis aſcitis ſigna deprehendebantur; quocirca per ventrem emittebatur aqua, non ſemel, ſed ter; humore verò poſt ſingulas paracenteſes citò iterùm redundante, poſt duas vel tres hebdoma-

das ab ultima emiſſione mortua eſt. Inciſo cadavere, effluxit primum ex cavo, quod muſculorum tranſverſalium tendines à peritonæo ſejuncti confecerant, magna aquæ copia, admiſtis multis hydatidibus largis & nondùm diſruptis. Dein, ſecto peritonæo, craſſiuſculi & viſcidi humoris libræ ſeptem aut octo ſunt eductæ, quibus glandulæ multæ corruptæ immiſcebantur. Mirabamur jam nulla ſe in conſpectum dare inteſtina, quæ fruſtrà quæſivimus; donec craſſa membrana corii inſtar diſſecta, ventriculum & omnia inteſtina ſimul cum omento in anguſtum ſpatium coacta, & quaſi occultata, tandem reperimus. Membrana hæc erat pars interior peritonæi, quod duplex eſſe jam diximus; cujus pars exterior, quum corium, ut notavi, propè referret, facilè primâ facie ita nobis impoſuit, ut totum eſſe peritonæum putaremus. Tres igitur, quas memoravi, hydropis aſcitis ſpecies ſimul in hoc corpore, utili ſanè accommodoque exemplo, oculis ſubjiciebantur.

Præter has omnes aquoſas colluvies, alias etiam corporis ſedes inundat

dat non rarò morbidus humor. Cerebrum & testiculi lympha nimia replentur. Nusquam autem periculosiùs, quàm in pectore, affligit aqua; quod illis plerùmque contingit, qui diuturnâ spiritûs difficultate laborarunt; ea inprimis, quæ à polypis in sanguinis canalibus hærentibus nascitur, dum tenuis liquor è sanguine expressus per pulmonum membranam transudat. Hunc non semel observavi ad libræ unius aut duarum mensuram, nunc in altero tantùm, nunc in utroque thoracis latere, interdùm etiam in ipso mediastino collectum. Etenim humor iste indies auctus, tandem pulmonum impediendo motum spiritum intercludit, & æger improviso moritur. Nonnunquam etiam in illis, qui diuturnâ cordis palpitatione cum spirandi difficultate laborarunt, ipsum pericardium post mortem in immanem tumorem elatum, & magnâ aquæ copiâ distentum, repertum fuit.

Sed ad curationes horum morborum veniendum est. In leucophlegmatia incisio in tibiæ parte interiore fieri debet, duobus super talum digitis, ita ut vulnus ad cellulosam membranam nec ul-

tra penetret, quo per dies aliquot frequens humor feratur; crus autem intereà fovere oportet decocto herbarum emollientium & calidarum, adjecto *spiritu vinoso*, cui addita sit *camphora*. Hanc medicinam non tantùm in hac morbi specie, sed & in ipso ascite multùm profuisse, quin & interdùm sanasse, multoties expertus sum; profluente per multos dies tantâ liquoris copiâ, ut fidem superet. Cavendum autem est, non in ea tantùm incisione, sed & in omnibus, quæ in quacunque corporis parte aquæ educendæ causa fiunt, ne nimis inde exhauriantur vires; quas æquè prosternit humor ita emissus, ac si sanguinis ipsius tantundem efflueret. Ægrum igitur quovis modo sustinere oportet, ne curatio mortem acceleret; id quod mihi videre contigit, semel quidem mea ipsius non satis cautè ægroti robur æstimantis, atque iterùm chirurgi temerarii culpâ. At mirùm tamen est, quantam aquosi laticis sic effusi jacturam cum levamine ferant interdùm hydropici. Cujus rei singulare testimonium proferre libet.

Foe-

Foemina generoſa, mihi cognata, annorum ferè quinquaginta, corpore firmo ſatis & robuſto, hydrope intercute ſimul & aſcite laborabat, ita in immenſum tandem ventre diſtento, ut decumbens onus tam grave ferre nequiret. Cùm de vita ferè deſperaretur, unicam ſpem ſalutis, eamque dubiam, in humoris è talo emiſſione ſupereſſe dixi. Illa autem ſtrenuè repugnabat, ſe itineris ex miſera vita magnam partem jam emenſam eſſe clamans, neque velle regredi. At precibus demùm amicorum victa ceſſit; itaque ex vulnuſculo in utroque crure eo modo, quem expoſui, facto profluxit decem continuis diebus aqua, ad congii menſuram minimum quotidiè. Interea fomentis calidis, & ſtomachi & virium cauſa, parti proviſum eſt; hauſitque bis die cyathum unum & alterum aquæ, in qua calefacta infuſa eſſent herbarum folia amararum; quales ſunt *abſinthium Romanum*, *centaurium minus*, cum *radice gentianæ*, & *ſeminibus cardamomi minoris*, adjecto *vino chalybeato*. Singulis autem noctibus aſſumpſit potiunculam, mihi in frequenti uſu,

ad ciendas hydropicorum urinas efficacem; quæ habet *oxymellis ſcillitic.* ʒj. *ſs. aq. cinnamom. ſimpl.* ℥j. *ſp. lavend. c. ſyr. e cort. aurant.* ſingulorum ʒj. M. Convaluit ſenſim, & corpus ad priſtinum ſtatum rediit. Cùm autem vires id ferrent, idoneis medicamentis per alvum purgabatur. Et cathartica quidem paulò valentiora, eaque ſæpiùs repetita, deſiderat hic morbus; qualia ſunt in primis *elaterium*, *mercurius ſexies ſublimatus*, & *jalapii radix*. Hæc igitur debitis intervallis interponebantur. Cætera autem, quæ dixi, ad longum tempus in uſum aſſiduè adhibebantur; præſertim verò diureticus ille, quem deſcripſi, hauſtus per annum integrum nunquam intermittebatur. Ab his nulla unquam valetudine per quinque annos tentatâ, morbo acuto tandem correpta periit. Nullus autem dubito, quin totum illud aquarum diluvium, partim ex celluloſa membrana, partim ex ſacco à tendinibus muſculorum abdominis & peritonæo, aut duplicis membranæ peritonæi diſtenſione, formato profluxerit.

Ordo poſtulat, ut de tympanite jam

jam dicam. Is igitur, quem ex putrefactione visceris alicujus oriri significavi, prorsùs insanabilis est. Qui autem ex aura in ipsis intestinis genita provenit, catharticorum non nimis irritantium assiduo usu, interpositis medicamentis, quæ flatus discutiunt, curandus est; iis interim, quæ facillimè concoquuntur, in cibum assumptis. At corporis exercitatio non negligi debet. Neque inutile erit per alvum interdùm infundere copiosam aquam calidam, atque illam recipere; simulque, quod præcepit *Celsus*, ferramentis candentibus ventrem pluribus locis exulcerare, & ulcera servare diutiùs. (1) Sin autem hoc crudele videatur, vesicatoria abdomini imponere, & per intervalla repetere, in rem erit.

Dirus semper morbus est hydrops ascites; sive extra peritonæum ratione jam dictâ, sive intra illud, sive deniquè in ventris cavo aqua abundat. Cæterùm quas exinanitiones ferre possit æger, in primis considerare hìc oportet. Ubi enim fractæ sunt vires, nocet vehemens per alvum purgatio; & quo plus hu-

(1) *Lib.* III. *cap.* 21.

humoris ex inteſtinis ejicitur, eò major ipſius copia brevi in ventrem refluit. Cùm id fieri animadvertit medicus, deſiſtere debet, & per iter urinæ ſuperabundantem aquam foras propellere. Incertæ autem virtutis ſunt in hiſce caſibus medicamenta quæcunque, etiam illa, quæ præſtantiſſima cenſentur diuretica; quæ in hoc enim reſpondent, in illo ſpem fallunt; aliud igitur atque aliud tentandum eſt. Ut plurimùm vèrò ex *radice ſcillæ* parata omnium ſunt efficaciſſima. Horum præcipua ſunt, quam ex *oxymelle* propoſui, potio: aut ipſius *radicis* recentis exigua portio, grana nimirùm quinque aut ſex; quæ cum *pulver. ari compoſ.* ℈ſs. *rad. zingib. gran. quinque* contundere, & cum *ſyrup. è cort. aurant.* in bolum cogere conveniet, ſingulis diebus manè devorandum: aut *acetum* deniquè *ſcilliticum*, quod ſtomacho minus ingratum erit, & ad propoſitum valentius, ſi hâc viâ exhibeatur: *Succ. limon.* ʒvj *ſal. abſinth.* ʒſs. miſcentur; adjiciuntur *aq. cinnamom. ſimpl.* ℥iſs. *ſyrup. è cortic. aurant.* ʒj. *aq. menth. piperit. ſpirituoſ.* ℥ſs. *acet. ſcillitici* ʒj. aut ʒiſs. Hauſtus

ſtus ille bis die bibendus erit. Non inutiliter *cinerum geniſtæ* infuſionem propter vim diureticam præcipiunt medici; & eſt quidem ſæpe commoda, modo potus conſueti loco, admiſto vini pauxillo, bibatur.

Insignis autem eſt ad hanc rem, & memoratu digniſſimus, nobilis fœminæ mihi notiſſimæ caſus. Illa annos plus minus quinquaginta nata ſenſit in altero abdominis latere durum tumorem, qui ſine dubio erat ipſum ovarium in immenſam molem auctum; hinc diſruptis partem illam perreptantibus canaliculis, qui lympham vehunt, ſenſim fiebat hydrops aſcites. Fruſtrà erant medicamenta quæcunque, ſive purgantia, ſive diuretica. Ter emiſſus eſt ferramento acuto ex ventre humor, qui brevi ſemper iterùm in cavum influebat. Accidit tandem, ut eam inviſeret anicula quædam ruſtica, quæ abdomen conſpiciens non ſine ſummo cruciatu diſtentum facilè perſuaſit, ut ſingulis diebus, mane & veſperi, cochleare plenum *ſeminum ſinapis* non contuſorum devoraret, decoctique *ſummitatum viridium geniſtæ* ſemilibram inſuper biberet. Poſtquam

quam triduum hoc modo amarum laticem perpotaſſet, maximum ſenſit levamen; quin & ſitis, quæ moleſtiſſima fuerat, omninò ſedata eſt. Alvum interdùm duobus aut tribus continuis diebus movebat id medicamentum, & urina quotidiè ad libras minimum quinque aut ſex profluxit. Perſtitit in hiſce per annum, neque rediit morbus. Sapienter itaque medicos monuit *Hippocrates*, ut *etiam à plebeiis ſciſcitarentur, ſi quid ad curationem utile eſſet.* (1)

INUSITATUM fortaſsè videbitur, imò & periculoſum, remedia, quæ ad ſomnum apta ſunt, in hoc morbo adhibere. At illa tamen interdùm eum uſum præſtant, ut etiam urinam moventibus accenſenda ſint. Ubi enim magnus dolor premit, profuſionem ejus haud rarò incitant; non ob aliam, ut opinor, cauſam, quàm quòd fibras ductuum renalium relaxent, quas cruciatus ſemper conſtringit. Hujuſce rei fidem faciet memorabilis, quam traditurus ſum, narratio.

VIR quidam robuſtus, ſobrius, & tem-

(1) Μὴ ὀκνέειν παρὰ ἰδιωτέων ἱστορέειν, ἤν τι δοκέῃ ξυμφέρον. *Lib. de præcept.*

temperantiſſimus, annorum circiter quadraginta, hydrope aſcite ſimul & tympanite laborabat. Originem morbo dederat colliſio, ab ictu violento ante ſex ferè ſeptimanas, in dextro hypochondrio facta. Indies ventris tumor augebatur, cum dolore graviſſimo, ſiti intenſa, urina admodùm pauca, eaque craſſa & rubra. Adhibita ſunt cum à me ipſo, tum ab alio medico experientiſſimo, remedia quæcunque ad urinam movendam utilia; *ſapo Venetus*, *ſalia lixivia*, *balſamum Gileadenſe*, *nitrum*, & ſimilia; at incaſſum omnia. A catharticis valentioribus in pejus ruebat malum. Paracenteſis imperata eſt, ſed renitebantur amici. Cùm dolor jam eſſet intolerabilis, nec ulla ſpes de vita affulgeret; ut εὐθανασίαν ſaltem conſequeretur, de anodynis cogitare cœpi. Hauſtulum igitur cubitum ituro dabam bibendum, qui habebat *aq. menth. piperitid.* ℥j. *cinnam. ſimpl.* ℥*ſs. ſpirit.* ʒij. *tinct. Thebaic. gutt.* xxx. *lixiv. tartari* ʒ*ſs. ſyr. ex alth.* ʒj. *M.* Ab illo inſperatum levamen ſenſit; ſomnus, qui diu defecerat, obrepſit; profluente per vices eâ urinæ copiâ, ut illâ nocte libræ mi-

minimùm duæ redderentur. Hinc animus mirè confirmatus eſt. Cùmque æger, durante ἀναγλγησία, tum per veſicam, tum per alvum, onus quod gravabat deponi; vi autem anodyni finita, continuò redire, experiretur: juſſus eſt eundem hauſtum octavâ quâque horâ repetere, donec brevi bis die ſumpſiſſe ſatis eſſet. Quum autem ab aſſiduo hujus uſu minueretur appetitus, infuſionis amaræ chalybeatæ cochlearia aliquot ſemel vel bis quotidiè bibebat; nondùm neglecto, ſi fortè dolor ingrueret, divini pharmaci ſoporiferi uſu. Hæc ita profecerunt, ut devoratis demùm bis die pilulis aliquot ex *pil. è ſtyrac.* portione unâ, *corticis Peruviani* portionibus duabus, cum *terebint. Chia* confectis, perfecta reſtitueretur ſanitas.

Operæ pretium erit hiſtoriam quandam legere, quam narrat celeberrimus *Williſius*, huic noſtræ planè ſimilem. (1) Sed & expendi merentur, quæ ad hanc rem pertinentia protulit eruditiſſimus *Sponius*. (2) Quem enim ille viginti venæ ſectionibus ſanatum hydropem

(1) Vid. *Williſ. Pharmaceut. ration. Part. I. ſect. VII. cap.* 1.

(2) *Aphoriſm. Nov. Sect. V. aphor.* 81.

pem vidit, pariter ac iſte, quem retulimus, ex nimio partium internarum ventris calore & inflammatione ortum habuiſſe, ſuſpicari licet.

Non erit nunc à propoſito alienum ab aſſumptione eorum, quæ juvare poſſunt, ad abſtinentiam tranſire; eam dico, quâ quis ab omni potu per longum tempus ſe cohibet: hanc enim pro remedio etiam medici commendant. At difficillima ſanè eſt iſta medicina, cùm ſitis plerùmque vehementer premit; quæ niſi ſedetur, eam moleſtiam affert, ut vita non tanti videatur, ut homo illam tali cruciatu redimere velit. Novi tamen duos, qui, graviſſimo hydrope aſcite laborantes, longa iſtiuſmodi patientia ſibi ex toto temperando ad ſalutem perducti ſunt. Illi autem bibendi cupiditatem os & fauces ſucco pomorum acidorum aut limoniorum eluendo, devorato ſubinde hujus aut illius aliquantillo, pertinaciter fallebant.

Sin autem neque per vulnus in talo, quemadmodùm in leucophlegmatia propoſui, neque per omnia dicta auxilia ſiccetur venter, ſed humor nihilominùs abundat; celeriori viâ ſuccurrere

oportet, per ventrem ipſum emittendo. Hæc enim ἐγχείρησις ſervat interdùm, raò jugulat, & tenſionem abdominis minuendo ſemper dolorem potenter mitigat; quin &, quod maximi usûs eſt, medicinæ locum facit.

Scio deterreri ſæpè medicos ab hac medendi via, cujus rei cauſa præcipua hæc eſt. Aqua, inquiunt, fruſtrà emittitur, quæ vitiatis partibus internis renaſcatur; quin &, ſi temporis intervallis emittatur, in eundem locum citò refluet; ſin omnis ſimul exeat, moritur ſtatim æger. Et certiſſimum quidem eſt, corruptis jam viſceribus rem eſſe deſperatam, humoriſque emiſſionem per intervalla factam nihil juvare, univerſi etiam effluxum plerùmque pernicioſum eſſe. Cœpi igitur anno MDCCV illius rei cauſam inveſtigare, ut tanto incommodo occurrere poſſem. Et illa quidem, ut opinor, hæc eſt. Longa abdominis à concluſo humore diſtenſione ſeptum tranſverſum nimis ſurſum pellitur, muſculi véntris extenduntur; ſanguis per canales ſuperiores, quàm per inferiores, expeditiùs fluit, aqua deniquè compreſſione ſuâ novam quandam partium

tium vicinarum diſpoſitionem efficit; undè liquore omni ſimul ſemelque effuſo, ſepti tranſverſi motus, ut pro natura ſolet, deorsùm illicò fertur, ſanguis in canales inferiores impetu inſolito ruit, & ſublatâ compreſſionis vi, fibræ eam quam priùs acquiſiverant extenſionem, & calorem quem dederat incluſus humor, derepentè amittunt; hinc oritur animi defectio, quæ ſæpè graviùs recurrens, orto ſudore frigido, mox occidit. Hoc igitur incommodum commodius præcaveri non poſſe videbatur, quàm abdomen à ſuperioribus ad inferiora manibus fortiter comprimendo, dum aqua profluerct; & poſtquam omnis effluxerat, faſciis illud ſatis vehementer adſtringendo.

Placuit in noſocomio hoc primum tentare. Et cùm mulier quædam huic curationi ſatis idonea ſe mox offerret, ſimul ac ab inflicto vulnere prorumpere cœpit aqua, ipſe ſedula cura manibus meis ſupra umbilicum ab utroque latere poſitis ventrem deorsùm compuli, mandans chirurgo, ut infra hanc partem ſimul iſti rei operam daret; id autem intereà animadverti, ſi vel per temporis

momentum manus amoverem, ægram actutum animo deficere. Postquam autem omnis humor effluxerat, fasciis laneis arctè constringebatur abdomen, panno laneo spiritu vinoso madefacto primum superimposito. Feliciter, & ex animi sententia, magno nostro gaudio successit experimentum. Urinam copiosè reddidit mulier, cupiditas edendi rediit, & redintegratis paulatim viribus, morbum recidivum nunquam passa convaluit. Tanti interest rerum causas cognovisse.

Ab eo tempore istam medendi viam tenuerunt medici, non nostri tantùm, sed & exteri; interdùm etiam, ut in novis experimentis non rarò fieri solet, nimis audacter. Quibus enim jecur malè affectum est, quorum stomachus est corruptus, quive malo corporis habitu laborant; iis vix quidquam spei in hac medicina relinquitur. Cautiones igitur nonnullæ hic semper necessariæ sunt; quarum præcipuas peritissimi chirurgi, G. *Cheselden*, (1) & S. *Sharp*, (2) clarè proposuerunt.

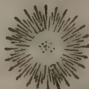
Fa-

(1) *Anatomy of the human body*, *Boock* III. *chap.* 10.
(2) *A treatise on the operations of surgery*, *chap.* 13.

Fatendum eſt autem quantâcunque prudentiâ officium ſuum exſequatur medicus, ſæpè tamen hydropem reverti. Verùm illud non obſtat, quo minùs hoc inventum magni æſtimari debeat; cujus ope plurimis vitam, eamque facilè tolerandam, quin & nonnunquam jucundam, ad multos annos prorogatam fuiſſe novi. Quod quidem cum multis exemplis conſtet, unum ſolummodò omnium loco adduxiſſe ſatis erit.

Illustris quædam vidua, anno ætatis ſuæ quinquageſimo primo, in hydropem aſcitem delapſa eſt. Emiſſus eſt ex ventre humor, qui cùm reflueret ſemper, ſingulis menſibus per annum unum educebatur ad menſuram librarum quadraginta quatuor. Anno inſequente, ſingulis etiam menſibus aqua emiſſa eſt eâ quantitate,ut per quamque hebdomadam colligi libras duodecim compertum eſſet. Anno tertio, minui cœpit humoris quantitas, ita ut menſe unoquoque libræ tantùm viginti quatuor effluerent. Quarto autem & quinto, ſextique ſeptem menſibus, aquâ tricies eductâ, non ultra ſedecim per ſingulas vices profluxerunt. Et poſt novi-

vissimam emissionem languere cœpit, ac tabescere; difficultate etiam spiritûs, ut in hydrope pectoris observamus, assiduè ferè premebatur, & animo frequenter deficiebat; cùm antehac per totum morbi decursum, quoties intervalla essent emittendi humoris, alacris & vivida congressibus amicorum, exercitationibus, quin & choreis sese recrearet. Cœpit illam tandem vitæ & curæ tædium, placidâque tandem morte occubuit. Mirandum sanè est eo temporis spatio tantam humoris copiam ex corpore humano suppeditari potuisse, libras nimirùm mille nongentas & viginti; quas in ipsis ovorum conceptaculis, quæ recentiores medici *ovaria* appellant, primum collectas fuisse opinor. At ipsa deniquè moriens testamento suo mandavit, ut ad futuram rei memoriam summa eorum, quæ memoravimus, Anglico sermone monumento suo inscriberetur. Verba ipsissima adjungere libet.



Here

Here lies Dame Mary Page,
Relict of Sir Gregory Page *Baronet.*
She departed this life March iv,
mdccxxviii,
In the lvi *year of her age.*
In lxvii *months she was tapped*
lxvi *times*,
Had taken away ccxl
gallons of water,
Without ever repining at her case,
Or ever fearing the operation.

Monumentum autem illud in campo, dicto *Bunhil Feilds*, extra urbem visitur.

Æque memorabilem, at exitu feliciorem, casum prebet illa, quam traditurus sum, narratio. Virgo septendecim annorum sensit sibi intumescere ventrem, parvâque copiâ urinam reddi; à quibuscunque remediis pejus habuit, & post annum haud aliter ac gravidè distendebatur abdomen. Eo tempore nupsit, spe proposita, maritum fore pro medico. At longè secus res evenit; per annos tres increvit sensim hydrops, ita ut tandem ventris disruptio formidaretur. Cùm dolor jam intolerabilis premeret, à me petiit, ut aquam

manu chirurgi, quem in nosocomio eventu secundo hanc medicinam fecisse audiverat, quo saltem levaretur cruciatus, educi curarem. Ego, ne occidisse, quam servare non potui, viderer, in corpore macie jam pænè confecto, id sine maximo vitæ periculo tentari non posse edixi. Misera tamen instare, & precibus rogare, ne se desererem, assiduis tormentis & lentâ morte consumendam. Cessi precibus victus, & illa, quam dixi, viâ emissæ sunt simul & semel humoris limpidi, ac nullo modo fœtidi, libræ sexaginta. Ex eo tempore indies auctæ sunt vires, morboque nunquam posteà revertente, elapsis decem mensibus filium robustum peperit; plurium etiam exinde fœcunda parens.

Illud deniquè subjungam, medicinæ hujus necessitatem inde liquere, quòd longè tutiùs sit, aptis servatis cautionibus, aquam emittere; quam dum illa, rupto sponte suâ ventre, prorumpat expectare. Hoc enim interdùm accidit, nec sine summo vitæ discrimine. Semel tamen vidi mulierem, cui id contigerat, salvam evadere. Illa, abdomine

ne in immenſum aquâ repleto, me accerſivit; morbum inſanabilem eſſe denunciavi, neque enim ſupereſſe vires. At me fefellit opinio. Nam poſt paucos dies, audito illam adhuc vivere, reviſi, & rei novitate perculſus ſum, conſpiciens vaſa duo humore plena, alterum duodecim ferè libras, alterum ſex, continentia; quarum illæ rupto aqualiculo propè umbilicum uno die, hæ diſruptione juxta eundem locum poſtridiè facta exierant: ita in biduum medicinam ſuam diviſit natura. Cùm ægram jam languidam, & tantùm non moribundam deprehenderem, non alia auxilia, quàm quæ cordi utilia eſſent, propoſui; juſſis etiam adſtantibus *ſpiritu vinoſo* abdomen fovere, ſimulque prædicens fore ut propediem moreretur. At mulieri, ne mortuæ quidem, vix credendum eſt. Iterùm falſus ſum; & poſt menſes aliquot incolumem, morboque iſto (in quem, quantùm ſcire potui, nunquam denuò incidit) immunem aſpexi; vulnera etiam ſine ulla præter eam, quam dixi, medicatione ſpontè coïerant.

Finis longæ hujus chartæ erit narratiun-

tiuncula, ex qua manifeſtum fiet, naturam quandoque modo etiam ab hoc, quem proximè deſcripſi, longè alio hujuſmodi onere ſe levare. Mercatorem quendam aſcite gravatum, unà cum alio medico experientiſſimo, curabam. Tentatis incaſſum uſitatis remediis, ad paracenteſin, tanquam ad ſacram anchoram, confugimus. Emiſſæ itaque ſunt humoris limpidi & tenuis libræ circiter viginti. Poſt aliquot hebdomadas de novo intumuit venter. Convenimus ideò manè chirurgum abdomen denuò exinanituri. Subridens autem æger nullâ ſe jam ampliùs egere curatione dixit; & nudato corpore, abdomen molle laxumque oſtendit. Mirantibus & rogantibus, numquid eâ nocte per quaſcunque vias effuſum fuiſſet, reſpondit, neque per alvum, neque per renes, neque per ſudorem ſibi plus ſolitò profluxiſſe. Per glandulas itaque, & exiles meatus, in peritonæo, & membranis vicinis, abſorptus fuit totus ille humor. Ipſe autem poſteà medici cujuſdam empirici curæ nimis imprudenter ſe commiſit; & ad præcavendum morbum valentiſſimis catharticis uſus, brevi poſt, ex-

exhauſtis viribus, conſumptus eſt. Vix ullâ tamen humoris copiâ in aperto cadavere deprehensâ.

Jamdudum noverant anatomici humorem ex ventre in partes circumjacentes abſorberi. Si enim aquæ tepidæ libra per ſyringem, facto exiguo vulnere, in vivi canis abdomen immittatur; illo poſt paucas horas inciſo, ne guttula quidem ejuſdem ibi reperietur. Ita *corpus univerſum tam foras, quàm intrò, perſpirabile eſt*: id quod olim docuit *Hippocrates*. (1) Sed legenda omninò ſunt, quæ ad hanc rem pertinentia ſcripſit medicus doctiſſimus, *Abrahamus Kaav*; qui per omnes corporis membranas, tam in ſano, quàm in morboſo ſtatu, recipi & tranſudare humores oſtendit. (2)

(1) Ἔκπνοον καὶ ἔισπνοόν ἐςιν ὅλον τὸ σῶμα. *Epidem.* VI.

(2) In libro, cui titulus, *Perſpiratio dicta Hippocrati per univerſum corpus anatomicè illuſtrata. Lugduni Batavorum*, MDCCXXXVIII.

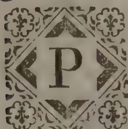


C A-



CAPUT IX.

DE JECINORIS MORBIS.



PLurimis morbis ideò patet jecur, quod bilis multis modis vitium facit, ex qua ferè oriuntur hujus visceris mala. Omnium autem frequentissimum est *icterus*; in cujus naturam, quoniam ea, quæ super illo tradiderunt auctores, mihi minùs satisfaciunt, paulò accuratius inquirere lubet.

SECTIO I.
ICTERUS.

BIlis est sapo quidam naturalis, hoc est, mistura ex oleo, aqua, & sale tam volatili quàm fixo composita, ad varios fabricæ animalis usus in hepate è sanguine separata. Nil mirum igitur, cùm sanguis ipse modis quàm plurimis corrumpi possit, humorem hunc interdùm officiis suis ineptum reddi. Peccat au-

autem non raro lentore, nonnunquam etiam nimiâ raritate. Illud ubi eſt, obſtruuntur glandulæ huic ſecernendæ aptæ, & exiguâ copiâ in canaliculos ſuos derivatus liquor in iis hæret; inde jecur durum evadit, naſcunturque ſub ejus tunica congeries albidæ, ſaponem craſſiorem referentes. At non tantùm ab impedito bilis tranſitu propter viſciditatem, ſed etiam à raritate ejus provenit hic morbus. Sal enim volatilis, quem partim bilem componere diximus, nimis abundat; undè tenuis nimirùm & calidus humor inteſtina plus ſatis irritat. In priore caſu adſtrictior eſt alvus, fæceſque craſſæ, argillæ vel luto ſimiles, ægrè dejiciuntur; in poſteriore diarrhœa, cum febre & liquidis flaviſque dejectionibus, aſſiduè ſolicitat. Illi morbo obnoxios reddit vita deſidioſa, ſine debitis corporis exercitationibus acta; ſalis enim defectu pars bilis oleoſa concreſcit: hoc plurimùm ii laborant, quibus facultates ſuæ inutiles ſunt; & qui genio indulgentes vino meraciori corporis humoris accendunt.

SED & alia eſt icteri ſpecies, his quas deſcripſimus cauſam habens prorsùs

diſ-

diſſimilem, quæ à nervorum convulſionibus originem trahit; nempè cùm humor ille ſubtilis & elaſticus, quem vehunt, acritudine & vi nimiâ præpollens, bilis canales ultra modum conſtringendo per hepar illam tranſire non ſinit; undè in ſanguine exuperans in quaſcunque corporis partes diffunditur. Tale quid cruciatibus colicis, quin & ictibus viperarum, ſupervenire jam olim oſtendimus. (1)

NEQUE adjicere alienum erit, conſtrictionem non huic ſimilem, ſed ab ipſa glandularum in abdomine induratione factam, interdùm evenire, jecinore & veſicâ ejus bile diſtentis, cùm tamen nulla hujus portio in inteſtina delabi poſſit. Vidi olim in noſocomio inſigne hujus rei exemplum. Vir quidam operarius annorum quadraginta & duorum, cùm ante quinque menſes ab acuta febre convaluerat, ſenſit in hypochondrio ſiniſtro inflammationem; quâ repreſsâ, in icterum pertinacem incidit, alvo fæcibus albis adſtricta, brevique periit. In aperto abdomine fluitabant ſanguinis, ad ſenſum ſaltem, ſinceri

(1) *Mechanical account of poiſons, Eſſay* 1. *edit. IV.*

ceri libræ quatuor. Mirantibus unde is effluxerat, ſe viſui obtulerunt membranulæ quædam, quaſi dirupti ſacculi fragmenta, putrido hic loci & corrupto omento. Pancreas autem non ſcirrho tantùm, ſed & cancro, occupatum fuit; ex illo enim inciſo in chirurgi faciem lymphæ guttulæ aliquot acres adeò & corrodentes prorumpebant, ut cutem non ſecùs, ac oleum vitrioli, læderent. Lien etiam ſcirrhoſus erat. Veſica fellis maxima, & bile repleta; non flavâ, ſed viſcidiore, & obſcurè vireſcente. Hepar nuſquam induratum; & ubicunque infligeretur vulnus, ſimilem humorem profudit. Univerſas deniquè corporis partes, membranas, adipem, glandulas, imò ipſam coſtarum ſubſtantiam, colore flavo ſuffuſas obſervavimus; fibris muſcularibus ſolùm exceptis, quæ nuſquam erant infectæ. Ex veſica autem digitis compreſſa nihil bilis in inteſtinum effluxit; ita enim, quaſi injecto vinculo, contractus erat, quâ ductus hepaticus cum cyſtico in unum coit, hujus meatus, ut ſtylum non caperet. Hanc narratiunculam ideò memoravi, ut manifeſtum fieret, ex cau-

ſis

ſis quam variis, iiſque etiam interdùm mortiferis, oriatur hic morbus.

MULTIPLEX adeò malum, multiplicem curationem deſiderat. Ubi alvus cum fæcibus coloris cinerei vel albidi eſt adſtrictior, medicamenta *ſaponacea* cum per ſe, tum *rhabarbaro* conjuncta, neceſſaria ſunt. Cùm fuſior eſt, non tam comprimere, quàm moderari illam oportet; in primis ope *rhabarbari*, admiſto remedio anodyno. Nuſquam autem magis conveniunt ſomno & dolori ſedando apta, quam illis in caſibus, quos à conſtrictione canaliculorum, qui bilem ferunt, nervorum convulſionibus orta, provenire diximus. In omnibus autem icteri generibus, ſi inflammatio adſit, ſanguis detrahendus eſt; quinetiam vomitus plerùmque eliciendus.

ISTA, quam dixi, inflammatio ſæpè in ſuppurationem vertitur, & fit vomica; ex qua ſi fertur pus purum & album, ſalutis ſpes eſt, quia malum eſt in tunica. Sin autem totum jecur ab ea conſumitur, lentâ febre & anxietate ſummâ diu luctatus moritur æger. Frequentiſſimus eſt, ut à viatoribus accepi, in India

dia Orientali dirus hic morbus, & emisso per medicamentum causticum humore, non raró sanatur. Ulcus autem, ut in fonticulis mos est, diu apertum servare oportet. Memorat hunc affectum doctissimus *Bontius*, & curandi modum illi, quem proposuimus, non absimilem disertè satis explicat. (1) Quin & eandem medicis nonnullis olim in usu fuisse observat *Celsus*. (2)

Ex iis deniquè, quæ bilem ipsam emendant, nihil utiliùs est illâ potione, quæ habet *succi limoniorum* drachmas sex, *salis absinthii* drachmam semis, *aquæ cinnamomi simplicis* unciam unam, *sacchari albissimi* scrupulum unum; quæ etiam, ubi alvus nimis soluta est, auxilio erit, modo somniferis vis ejus irritans ritè coërceatur. Propter vires etiam consimiles *elixir vitrioli Mynsichti*, ex *aqua Bathoniensi* aut *Spadana* assumptum, multùm commodi adfert.

(1) Vid. *Histor. nat. & medic. Ind. orient. Lib.* 11. *cap.* 8.
(2) *Lib.* IV. *cap.* 8.





SECTIO II.
DIABETES.

NIMIAM urinæ ſaporis, odoris, & coloris mellei, profuſionem, *diabeten* dictam, non renum eſſe, ut vulgus medicorum exiſtimat, ſed jecinoris morbum, indiciis certiſſimis jam dudùm demonſtravi. (1) Nolo cramben bis coctam apponere; & ea, quæ ſatis, ut opinor, prolixè propoſui, repetere. Unicum tantùm illis, quæ de cura ibi dicta ſunt, remedium adjungam, hoc eſt *ſerum aluminatum*, quod ex *lactis paululùm cocti* libris quatuor, & *aluminis* drachmis tribus conficitur. Si hujus enim quarta libræ pars ter minimùm die bibatur, ad profluvium illud ſiſtendum plurimùm valet.

SI quis autem quærat, undè tanta humoris copia in hoc morbo laborantibus ſuppeditari poſſit: Facili ſanè experimento comperimus, corpora quædam interdùm imbibere, & ad ſe trahere, ex aëre humidum; quo, cum moles, tum pondus, eorum augeatur. Ita *ſal tar-*

(1) *Mechanical account of poiſons*, *Eſſay* 1. *edit.* 4.

tartari udo aëri expofitus in tantùm crefcit, ut libra una ritè calcinata ad libras decem exfurgat. Quidni igitur dicamus, ex fphæra vaporum nos ambiente nonnullos eorum corpus ad illos recipiendos aptum intrare, qui humori aqueo in renes derivando conjuncti copiam ejus accumulent? Quapropter, cùm frigidus ac humidus aër hoc malo affectis minimè conveniat; calidum certè & ficcum, fi liceat, eos petere oportet.

RATIONEM autem hic reddere lubet, qui factum fuerit, ut apud antiquos tam rarò occurreret hic morbus, ut illum bis tantùm fe vidiffe referat *Galenus*. (1) Id igitur ex more vivendi, quo utebantur, noftro multùm diffimili proveniffe autumo. Illos enim hoc malum maximè corripere dixi, qui inertes ac defidiofi vitam agunt; & luxuria affiduè diffluentes, poftquam vino meraciori fanguinem & humores accenderint, frigidis potionibus intempeftivè fitim reftinguere folent. Veteres autem, licet plus fatis vinofi, prudentiores tamen hac in re fibi cavebant; & inflati

(1) *De locis affectis, Lib. VI.*

venas merò paulatim ad temperantiam redibant, ſenſim corpus refrigerantes, calidiſque aut ſaltem egelidis liquoribus ſitim compeſcentes.



CAPUT X.
DE MORBIS RENUM ET VESICÆ.



RIUSQUAM ad morborum renum & veſicæ medicinam accedam, nonnulla de morbis iſtis præfari commodum erit; horum enim naturam non dilucidè ſatis videntur explicuiſſe auctores, cùm tamen hanc noviſſe non parùm ad eorum medelam conferat.

OBSERVASSE olim me memini (ſicut alias dixi) (1) in cadaveris ſectione pueri quinquennis, quem ad mortem cruciaverant graves nephritidis dolores, varios gradus, quibus calculus in lapideam duritiem concreverat. Oppleti

(1) *De imperio ſolis & lunæ pag.* 55.

ti erant cùm renes tum ureteres materiâ calculosâ, quam cernere erat varias hic illic concretionis formas induisse. Primum mali fundamentum erat aquosus & limpidus humor, quæ paulatim lactescens in tenues & ramosas crystallos abiit, quibus in unum coëuntibus, accessit tandem lapidis forma & durities.

Tartarum quoddam hostili coagulatione in renibus genitum calculi esse materiam, non sine ratione, ut opinor, dixit in experimentis chemicis versatissimus *Helmontius*. (1) Quam quidem opinionem confirmare videtur analysis ejus facta per ignem, cum tartari ex vino Rhenano resolutione comparata. Hujus rei experimentum fecit vir ingeniosissimus, *Stephanus Hales*. (2) Et in tartaro quidem Rhenano comperit tertiam totius massæ portionem esse aërem elasticum; calculum verò parte plùs quàm dimidia ex aëre ejusmodi constare; quam aëris proportionem in nullis aliis corporibus potuit deprehendere.

Annon igitur conjicere licet, causam hujus morbi proximam esse sales tarta-

(1) Vid. *Supplementorum Paradoxum numero criticum*.
(2) *Statical Essays*, *Vol.* 1. *pagg*. 184. & 193.

reos ex ſanguine in canaliculos renales delatos ? Salium enim iſtorum ea eſt natura, ut ſubtiliſſimæ illius materiæ, quam præter alias dotes cohæſionis corporum cauſam eſſe monſtravit illuſtris *Newtonus*, magnam quantitatem incluſam teneant. (1) Eſt igitur calculus materia ex terra, maximamque partem ex aëre, in renum tubulis concreta; quæ aut in iis hæret, aut in veſicam delabitur. Hæc ideò paulò latiùs expoſui, ut, quibus modis medicinam hic facere oporteat, oſtenderem.

Et primum quidem, ut venienti morbo occurratur, ne in cryſtallos abeant ſales iſti, *lixivialia* dicta *ſalia* optimè prohibitura videntur. Cryſtallorum autem in calculum concretioni oleoſa corpora maximè obſtabant. Et hoc ſanè præceptum tam in victu, quàm in medicamentis, locum ſemper habere debet.

Cum autem eo res devenit, ut expellenda ſit per ureteres moles concreta, ſummâ hic prudentiâ opus eſt. Peccatur ſæpiſſimè in uſu medicamentorum, quæ magnâ urinam movendi vi pollent; quibus

(1) Vid. *The life of Mr. Boyle, profixed to his works, pag.* 70.

bus ſcilicet arenulas ſimul propelli poſſe, ſpe plerùmque vanâ, medici exiſtimant. Tutiùs enim pleriſque in caſibus ea res laxantibus & lubricantibus peragitur; præſertim ſi, cùm vehemens ſit dolor, miſſo primùm ſanguine, remedia anodyna interponantur. Nunquam enim, dum in magno cruciatu æger eſt, foras pellitur calculus; qui, ceſſante cruciamento, cum fluxu urinæ ſponte ſuâ ferè & inſpirato interdùm exit. Illud inde fit, quòd dolor partium fibrillas coarctat; quæ, ubi abeſt moleſtus ſenſus, officio ſuo ritè funguntur. Idcircò non ſine magno levamine, & interdùm commodo etiam majore *opii* grana tria quatuorve in *decocti communis* unciis quinque aut ſex ſoluta, per clyſterem in alvum infundi poſſunt. Eſt autem, cum, ſedato jam angore, diureticis etiam valentioribus pugnare liceat; eâ tamen circumſpectione, ut poſtquam effectum ſortita fuerint, iis non diutiùs inſiſtatur.

ALVUS interim ſemper laxior eſſe debet: itaque ſi adſtrictior ſit, infusâ lotione ex *decocto communi*, adjecta *terebinthina* emollire convenit; inter-

dùm & *infuso senæ*, commista *manna*, purgare : neque enim nimis sollicitanda est.

Lubricantia, quæ dixi, medicamenta præcipua sunt, *oleum amygdalarum dulcium*, *syrupus ex althæa*, *emulsiones ex amygdalis*, & consimilia; quibus adjungendus erit balnei tepidi usus. Inter diuretica autem valentiora *terebinthina* & *sapo* præstant.

Et his quidem in ipso morbi accessu proficitur. Extra illum autem saluti conducunt corporis exercitatio; in primis equitatio assidua, sed citra fatigationem : cibus ex media materia, quique facilè concoquitur : pro potu, aut vinum tenue aquâ dilutum, aut cerevisia non lupulata, recens & minimè acris; quæ, si tempore fermentationis infusa sint *hederæ terrestris folia*, eo jucundior erit & salubrior. Mulsum etiam convenit; nullum enim diureticum melle præstantius est. Hujus cochleare ex cyatho uno aut altero infusionis *radicum althææ* renes, si assiduus ejus usus fuerit, optimè purgabit. Vina eligenda sunt, in quibus minimùm acoris inest. Aquæ levissimæ, purissimæ, & ex flumi-

minibus curſu exercitis hauſtæ, potui ſunt idoneæ. *Damnantur* enim, ut ait *Plinius*, *in primis fontes*, quorum aquæ *decoctæ craſſis obducunt vaſa cruſtis.* (1)

Magnopere autem cavendum eſt ab aſſiduo illorum medicaminum uſu, quæ magnâ vi urinam cient; præſertim ubi id agitur, ut nullæ fiant in renibus arenularum concretiones: illa enim, quantumvis de iis magna promittant rerum ignari, acrimonia ſua & calore partes labefactant & lædunt. Neque temperare mihi poſſum, quin dicam in opprobrium nuper medicis nonnullis ceſſiſſe, quod inſano pretio redimendi anile remedium magnatibus auctores fuerunt; quo ipſos etiam in veſica calculos in ramenta comminui, & hinc foras per urinam pelli poſſe, vanâ ſpe deluſi ſpondebant. Erat medicamentum hoc ex *ſapone calcibusque teſtaceorum* non unius generis confectum, quod nemo non videt virtute ſummè cauſticâ pollere. Monſtrabatur intereà coram populo in rei teſtimonium calculoſa maſſa una & altera, ex veſica illorum, qui illud

(1) *Nat. Hiſt. Lib.* XXXI. *cap.* 3.

aſſumpſerant, exſectâ, inæquali ſuperficie & foraminibus hic illuc quaſi eroſa; quas cavernulas notas eſſe & indicia medicaminis, vim ſuam exerere jam incipientis, credi voluerunt. At ſciviſſe debuerant, non rarò calculos in veſica naſci ita conformatos, ut ſpeciem lapidis hic illic exeſi præ ſe ferant; id quod ipſe non ſemel vidi. Tanta eſt in lapidibus cujuſcunque generis formandis varietas. Et legi quidem velim ſuper omni hac re librum ab anatomico & medico inſigni circa id tempus editum, utilibus documentis plenum; in quo tum noxæ, tum fallacia, hujus medicaminis diſertè exponuntur. (1)

NIL mirum ſanè eſt, legiſlatores noſtros, cùm tanta de nova hac, ut dicebatur, medicina prædicarentur, quovis ferè præmio illius componendi modum comparare voluiſſe, ut reipublicæ cauſa in lucem ederetur. Et erat quidem id ipſis laudi, quod hortatoribus culpæ verti debet; quos noſſe oportebat, res tam acri virtute præditas, ut calculos comminuant, non poſſe, illæſa veſica, in hanc partem illabi. In ſumma, valet

ali-

(1) *Parſons' Deſcription of the human urinary bladder*, &c.

aliquid ad arenulas foras per urinam pellendas iſta confectio, at calculos duritiei lapideæ nunquam confringere poterit; quin & longus ejus uſus magno periculo non vacabit, propter rationes jam expoſitas. Neque multò tutiùs erit, licèt forma commodiùs, *lixivium ſaponarium* ejus loco in potu datum, eandem ſcilicet ob cauſam.

VERUNTAMEN cùm in re tanti momenti nihil diſſimulare, nihil celare oporteat; utilitatis publicæ cauſa, quædam à doctiſſimo *Roberto Whytt*, medico Edinburgenſi, experimentis comperta memorare juvat. (1) Ille enim, cum incommodis, tum interdùm etiam noxis, celebris hujus antidoti perpenſis, omiſſo *ſapone*, vires quas haberet *aqua calcis*, non calce vivâ, ſed ritè calcinatis oſtreorum aliarumve concharum teſtis parata, ita ut libræ ſeptem vel octo aquæ teſtarum calcinatarum libræ uni affunderentur, experiri voluit. Res ipſi ex voto cecidit; & multo quidem potentius calculum ſolvere hunc liquorem, quàm vulgarem aquam calcis, fragmentorum calculorum immerſionibus

(1) *Medical Eſſays, Edinburgh. Vol. V. Eſſay* 69.

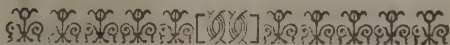
bus in utraque factis, facilè didicit. Modum deinde illam exhibendi ostendit; quatuorque libras adultos, pueros pro ratione ætatis minus, quotidiè bibere jubet. Non uno autem exemplo felicem medicinæ hujus affectum comprobavit.

Operæ pretium certè erit ipsam ejus dissertationem perlegere. Ego interim eo libentius hæc aduxi, quod nuper, ut ex ipsius ore accepi, medicus quidam Londinensis, mihi amicissimus, hâc ipsâ medendi viâ mercatorem graviter laborantem morbo eripuit; plurima enim frustula, nunc crustularum, nunc exiguorum nucleorum instar, simul cum urina foras ejiciebantur. Minimè autem sperandum, sicut anteà dixi, ut lapides ad silicem ferè duritie accedentes quovis medicamento comminuantur.

Gratulor itaque civibus nostris de scientia & dexteritate chirurgorum nostrorum, qui novam viam tutiùs & expeditiùs calculos ex vesica exscindendi adinvenerunt. (1) Jam enim non pueri tantùm & juvenes, sed & ætate provectiores, sine magno periculo hanc ἐγχείρησιν ferre possunt; nec cùm major sit

(1) Vid. *Cheselden's Anatomy*, edit. V. cap. VI.

ſit calculus, quàm ut cervix veſicæ, niſi rupta ſit, extrahi ſinat, illum findere neceſsè eſt: id quod reperiſſe dicitur medicus Græcus, *Ammonius*, ob id λιθοτόμος cognominatus. (1)



CAPUT XI.
DE MORBIS OCULORUM.

MOrbos oculorum tanta cum diligentia tractarunt ſcriptores, ut ſupervacuum ferè habeam de illis quidquam dicere. Ex veteribus in primis *Celſus*, (2) ex recentioribus Vopiſcus *Fortunatus Plempius*, (3) accuratiſſimè eos enumerarunt & diſtinxerunt. Et ille quidem Græcos auctores tam medicos quàm chirurgos habuit, quorum opera ad nos non pervenerunt, ex quibus maximo uſus judicio medicamenta quam plurima aptiſſima ſelegit; hic verò nova inſu-

(1) *Celſus, Lib. VII. cap.* 26.
(2) *Lib. VI. cap.* 6.
(3) *Ophthalmogr. Lovanii* MDCLIX.

insuper inventa usibus medicis accommodavit. His tamen adjungi velim librum à duobus summis geometris, junctis operis, conscriptum; in quo ea, quæ ad visum pertinent, planè & dilucidè exponuntur. (1) Lectu etiam dignissima sunt, quæ de hac materia disseruit medicus Edinburgensis, jam alias à me laudatus, *Porterfieldus*. (2)

MIHI igitur sat erit de ingentibus quibusdam vitiis, quorum natura vulgò non satis perspecta fuit, quædam monuisse.

(1) *A complect System of opticks, by Robert Smith,* LL. D. *with an Essay upon distinct and indistinct vision, by James Jurin*, M. D. *Cambridge*, MDCCXXXVIII.

(2) Vid. *Medical Essays, publishet at Edinburgh, Vol. III. pag.* 160. & *Vol. IV. pag.* 124.



SECTIO

SECTIO I.
DE
GUTTA SERENA.

AFFECTUS graviſſimus ſimul & difficillimus is eſt, quem ἀμαυρώσιν Græci, ſequioris ævi medici Latini barbarâ voce *Guttam ſerenam* appellant. Hic ex variis cauſis naſcitur, quarum communiſſima eſt arteriarum, quæ tunicam *retiformem* dictam perreptant, à ſanguine viſcidiore per gradus facta obſtructio. Ab ea enim evenit, ut lucis radii, qui rerum imagines in oculi fundo depingunt, in dilatatos hoſce ſanguinis canaliculos ſine effectu incidant; undè viſus pro ratione damni aut imminuitur, aut penitùs perit. Hunc etiam morbum interdùm facit nervorum, ex quibus contexta eſt hæc oculi tunica, reſolutio; quippè quæ tollit quadantenùs eorum ſenſum, undè lucis corpuſculis non eâ vi impellantur, ut ad cerebrum res objectas transferre poſſint. Ipſius deniquè nervi optici, ſive ab humore glutinoſo effuſo, ſive duro tumore ibi nato, compreſſionem, antequam

is à *thalamis* ſuis dictis exiret in oculos, hujuſmodi cæcitatem afferre obſervavi. Id autem ſpirituum animalium ad cerebrum meatum intercludendo efficitur.

Tot caſibus etiam in uno morbo patent oculi, qui ad uſum ſimul & dulcedinem vitæ plurimùm conferunt. Quibus igitur modis hos tueri oporteat, jam diſpiciendum eſt.

In primis autem mala hæc internoſcere, & quænam in ſingulis ſigna ſpem aut metum oſtendant, ſcire expedit.

Canaliculorum igitur ſanguine viſcido oppletorum indicium eſt gradatim ſuperveniens pupillæ dilatatio. Hæc enim naturæ ſpontè fit, ut incommodum, quod multis lucidis radiis in arteriolas, loco nervoſarum fibrillarum, impingentibus viſus patitur, ſolito majore horum numero penſetur. Hinc nervorum reſolutio, quæ derepentè ſæpè fit, iſtam dilatationem vix ita patefacit. Effuſus verò in ipſum nervum humor, aut ſenſim agnatus ibi tumor, ampliorem pupillam propter dictam rationem comitem habet.

Vix ulla igitur medicina hos periculo ſubtrahit, quibus naturalem ſuam angu-

guſtiam tuetur pupilla. Idem quoque de iis dicendum eſt, quibus viſum ademit morbus; qualis eſt intra cranium genitus humor, aut tumor, ipſe inſanabilis. Qui enim levamen recipere poterit aut ſubita nervorum debilitas, aut humor, tumorve, propter locum, quem tenet, indiſſolubilis? Sola igitur, quam primo loco poſui, cæcitas hujuſmodi medicabilis eſt. Niſi in illa, quam fecit tunicæ retiformis reſolutio, ſpes aliqua ſalutis per ea forſan effulgeat, quæ nervorum reſolutioni conveniunt; quorum præcipua ſunt aromatica, è *ferro* parata medicamina, & *gummi fœtida*.

Quibus autem modis curationem aggredi oporteat, jam proximè dicendum eſt.

Et viis quidem quibuſcunque tollendam eſſe iſtam canalium oppletionem, & emendandum ſanguinis lentorem, manifeſtum eſt. Sanguinem igitur primo, tum è brachio, tum è vena jugulari, detrahere oportet, & vicibus quidem pro morbi ratione iteratis. Neque inutiles ſunt cucurbitulæ ſub ipſo occipitio, factis profundis inciſuris, collocatæ; ut hâc viâ ex cerebri ſinibus, qui

laterales dicuntur, cruor emittatur. Cathartica etiam dare, ex iis præcipuè, quæ crassos humores expurgant, necessarium est. Cùm autem nihil ad incidendos, & foras pellendos, tenaces & viscidos humores hydrargyro valentiùs reperiatur, *mercurium sexies sublimatum* aliis purgantibus adjungere; vel potiùs, hoc per se assumpto, post paucas horas lene aliquod catharticum propinare, commodissimum erit.

Et hæc quidem, incipiente jam & recenti malo, sæpè satis ad votum cedunt; inveterascens autem morbus potentius auxilium desiderat, copiosam nimirùm medicamenti hujus ope, parva copia & brevibus intervallis per os sumpti, factam salivæ irritationem. Singulare enim & eximium pondus, quo pollet metallicus hic liquor; utì & natura ejus, quâ in minutissima corpuscula facilè separabilis est; faciunt, ut intimos quosque corporis recessus subeat ac penetret, hærentesque in his sordes abstergat, &, quâcunque datur porta, foras ejiciat.

Hoc ego usus experimento, dum juvenis adhuc medicinam facerem, paupe-

peribus primum in nosocomio, deinde & aliis, visum vitæque solamen reddidi; laudantibus medicis, qui ad id usque tempus malum hoc, cùm invaluerat, immedicabile esse putarant. Consilium autem rei hujus periculum faciendi ideò cepi, quod ex optices scientia didiceram corpuscula quædam in humore oculi, *aqueo* dicto, natantia morbi hujus causam esse (quæ vulgaris erat opinio) non posse; utpotè quæ ob nimiam viciniam imaginem sui in oculi fundo delineare nequeant. Alia igitur causa quærenda fuit; quam an veram repererim necne, penès rerum mathematicarum peritos judicium esto. Mihi profectò, quantùm ad medicinam rectè faciendum conferat vera mathesis, hoc invento illlustre documentum dari videtur.





SECTIO II.

DE SUFFUSIONE SIVE CATARACTA.

Non parvum vitæ tædium affert visûs defectus, Græcis γλαύκωμα, Latinis veteribus *suffusio*, recentioribus *cataracta* dictus. Is est quædam humoris cryſtallini obſcuritas, qui ex pellucido in glaucum colorem plerùmque mutatur; undè lucis radiis tranſitus ad fundum oculi prohibetur.

Existimarant omnis ævi medici cæcitatem hanc originem trahere à membrana quadam, præter naturam hic concreſcente, quæ veli inſtar humori cryſtallino obtenderetur; viſumque reſtitui, hâc membranulâ acu dëpreſſa. At noſtro demùm ſæculo patuit error iſte. Diſſectis enim poſt mortem tam oculis illorum, qui hoc vitio effecti nunquam dictam curationem experti fuerant; quàm aliorum, quibus illa ἐγχειρήσει benè ceſſerat: nullâ apparente membranulâ, compertum eſt, ariditatem, duritiem, & opacitatem pelluci-

di

di iſtius & globoſi humoris morbum hunc genuiſſe. (1)

RETICENDUM autem non eſt, deprenſam fuiſſe aliquando, ſed rariſſimè, manu chirurgi veram membranulam. (2) Hoc nuper docuit peritiſſimi apud nos anatomici & medici, *Thomæ Lawrence*, ſolertia; qui tegumentum quoddam membranaceum pupillæ obductum ex infantis corpore, cerâ etiam liquidiſſimâ repletis arteriolis id perreptantibus, mihi oſtendit. Hinc itaque didici, etiamſi certiſſimum ſit ipſum cryſtallinum humorem in longè plurimis hujuſmodi caſibus acu chirurgi loco ſuo dimoveri; poſſe tamen interdùm fieri, ut membranula quædam deprimatur, quæ infortunio aliquo ariditatem fortè contraxerat.

SOLA igitur chirurgi expertiſſimi manus hic opus eſt. Suffuſionis autem quædam maturitas expectanda eſt, rerumque circumſtantium habenda ratio; ex quibus, an ſatis oportunus curationi ſit oculus, dignoſci queat.

(1) Vid. *Antoine Maitre-Jan*, *Traité des maladies de l'œil*, *A Troyes*, MDCCVII.

(2) Vid. *Hiſtoire & memoires de l'Academie Royale des ſiences. A Paris*, MDCCVIII.



SECTIO III.
DE
ALBIGINE OCULI.

HAud leve malum quoque eſt oculi albugo, à qua plùs minùſve læditur viſus, prout majorem minoremve tunicæ corneæ portionem eo loci, quo pellucida eſt, vitium hoc occupaverit. Interdùm enim in extima tantùm hujus membranæ facie ſedem figit; interdùm parti interiori, nunc altiùs, nunc minùs profundè inhæret.

Oritur autem ut plurimùm ex inflammationibus, effuſo inter tunicæ hujus membranas humore; & maximè quidem in variolis, ſuppurantibus hic loci morbi puſtulis.

Duobus ipſe modis iſtud lucis impedimentum amovendum curavi, altero in exteriori, altero in interiori malo uſus. In priori caſu pulverem hujuſmodi adhibui. *Vitrum commune* mortario impoſitum in pollinem tenuiſſimum terebatur, qui *ſacchari canti albi* pari portione commiſtus multo labore ſuper marmor lævigabatur. Pulviſculi hujus

ali-

aliquantulùm, in oculum calami ope indies immissum, vi suâ incidendi paulatim maculam abstergit & abradit. Alter, quem dixi, modus labeculam hanc tollendi is est, ut solers & cautus chirurgus illam scalpello gradatim & quotidiè excidat; ex lameliis enim sibi superincumbentibus conficitur hæc tunica, crassa & firma satis, quæ particulas aliquot abscindi patiatur. Pulveris istius ocularii usu multos sanatos vidi; corneæ verò resectionem semel tantùm, aut bis, felici cum eventu expertus sum. Sed satiùs est anceps remedium experiri, quàm nullum.

ODORUM VIRES.

De reliquis sensibus vix quidquam magni momenti occurrit, quod proponam; paucis quibusdam, quæ ad *olfactum* pertinent, exceptis. Cùm quotidiè enim magnam odorum vim tam ad lædendum, quàm juvandum, corpus nostrum experiamur; de hisce quædam breviter saltem dicere non erit inutile.

Et primum quidem vis horum nociva in morbis, qui contagione serpunt, inferendis satis manifesto se prodit. Hu-

morem enim ſubtiliſſimum, ex impuro & jam corrupto corpore prodeuntem, ſpiritu attractum ſanum habitum inficere, minimè dubitari poteſt. Quin & ſæpiſſimè hinc caput doloribus tentari, & ſtomacho, vitiatâ ſalivâ, nauſeam concitari nemo non ſentit. Contra autem vires noſtras plurimis in caſibus maximè reficere res odoriferas notiſſimum eſt. Idque fit, aut excitatis, quum oppreſſi erant, ſpiritibus animalibus; aut recreatis per res ejuſmodi, quæ tenuem fumum naturæ gratum & amicum emittunt, naribus admotas. Sunt enim quaſi ſpirituum animalium pabulum hujus generis corpuſcula.

OMNIUM autem, quæ hactenùs innotuere, corporum odoriferorum valentiſſima ſunt *ſpiritus* & *ſales volatiles* dicti, vi ignis ex animalium partibus eliciti; hiſce proximæ animales illæ glandulæ, quæ *caſtoreum*, *moſchus*, & *zibethum*, appellantur. At illud fortaſſis jure mirùm videatur, quod non omnia omnibus æquè conveniunt hujuſmodi corpora. Multos enim mirificè reficiunt *moſchus* & *zibethum*: cum alios videmus, quos peſſundat ferè, & ægri-

ægritudine cum animi deliquio turbat, horum fragrantia; quos tamen recreat *virosum castoreum*, & *asa fœtida*. Id discrimen, ut opinor, facit dissimilis inter eos fluidi liquoris, qui nervos irrigat, habitudo; natura ipsa, quænam singulis aut profutura essent, aut nocitura, monstrante. Neque ullus dubito, quin sensum harum rerum efficaciæ nervorum humor menti impertiat. Ita nimirùm sapienter simul & benignè fabricam nostram instruxit Supremus rerum Conditor; ut, quæ salutaria sunt ad vitam, aut ad sobolem propagandam necessaria, sint simul jucunda, & cum sensuum voluptatibus conjuncta. In hisce tamen omnibus modum semper servare oportet, ne voluptatis illecebræ in noxam & detrimentum tum animi tum corporis cedant.





CAPUT XII.

DE PODAGRA.



Odagra illorum hominum, qui plùs ſatis genio indulſerunt, plerùmque morbus eſt; in quo natura ex onuſto corpore id, quod ſibi inimicum eſt & noxium, in articulos protrudere nititur. Eſt itaque pro morbi liberatione potiùs, quàm pro ipſo morbo, habenda hæc affectio; undè magnoperè cavere ac providere oportet, ut effectum ſortiatur iſte conatus. Minimè igitur mitigandus eſt quibuſvis medicamentis externis dolor. Si hoc enim tentetur, in partes vitales puncto temporis tranſit humor morbidus, & de vita maximè periclitatur æger; documento ſanè inſigni ad ſubtiliſſimum quendam & actuoſiſſimum liquo-

quorem, qualis eſt nervorum ſuccus, turbidum hunc in corpore motum pertinere. Sin fortè ignea colluvies iſta intempeſtivè retrocedat, totis viribus contendendum eſt, ut in partem, quam priùs occupaverat, revertatur. Id efficiunt ſanguinis miſſio; cathartica calidiora, quæ non vehementer ventrem moveant; medicamenta cordi utilia; maximè verò veſicatoria membris impoſita, habitâ ſemper loci affecti ratione. Nihil enim optabiliùs eſt, quàm ut partibus externis, quas jam tenuit, per dies benè multos ſalutare id malum inſidat; quia difficulter ejicitur ex corporis interioribus novus hoſpes, ac ſemel admiſſus malè partam poſſeſſionem in gratiis tuetur: ut rectè fortaſsè dici poſſit, ſolam podagram podagræ mederi.

Sedes hujus morbi ſunt ipſa articulorum vincula; & tendines muſculorum, qui motibus eorum inſerviunt; cum membranis, quæ oſſa circumveſtiunt. In has partes delapſus ſuccus vitioſus acrimonia ſua graviter pungit & vellicat; hinc oritur inflammatio, & tranſudantibus ex minimis arteriarum & nervorum ramuſculis liquoribus tenuiſ-

ſimis,

ſimis, fit tumor dolorem afferens. Dolore enim pro inſtrumento utitur natura; qui, quo acrior eſt, eo breviori tempore & tutius munere ſuo fungitur. Nonnunquam enim, quaſi officium detrectans, lente id agit; & pro vario corporis habitu, perindè ac ſi medicinam ſuam divideret, in plures dies cruciatum protrahit. Subſidente autem tumore, effuſi humoris pars, quæ per cutis meatus exire non potuit (& exigua ſanè ejus portio hâc viâ exhalatur) in venas & lymphæ canales abſorbetur: dum id, quod craſſiſſimum eſt, membranis adhæret; & ſingulis doloris circuitibus cumulatus, interdùm in duritiem quaſi cretaceam concreſcit, ſenſimque articulos opplet & contundit.

Quod ad remedia ſpectat, alia eſſe debent in ipſa acceſſione, alia extra illam. Quietem corpori impetrat ipſa ad motum impotentia. Victus, ſi febris adſit, erit qualis in acutis; ſin minùs, ex media materia concedi poteſt. Stomacho enim, ut dixi, ac viribus proſpicere oportet. Et animadvertendum eſt (quod in alio morbo vix contingere vidi) ubi hanc partem corripuit morbus,

quaſi

quasi torpore quodam & frigoris sensu mirum in modum affici ventriculum: ita ut vinum sit pro aqua; & liquores calidissimos, quales sunt *spiritus*, quos vocant, ex vino eliciti, is expetat & facilè ferat. Rei igitur hujus ratio est habenda, & potui danda non solùm vina meraciora satis magna copia; sed & spiritûs vinosi, *radicis serpentariæ*, *zingiberis*, vel etiam *alii nucleorum*, maceratione efficaciores facti. Quin &, his parùm valentibus, ipsos *serpentariæ*, *zingiberis*, & *piperis longi* pulveres, *confectione cardiacâ* dicta commistos, devorare commodum erit.

DISQUIRUNT medici, an non, urgente in articulo intolerabili cruciatu, venam secare liceat. Meminisse autem oportet, dolorem hunc ad partem tumefaciendam summè necessarium esse, ideòque patienter perferendum. At nihilo minùs tamen, cùm certum sit separationibus ex sanguine, quæ salutis causâ sponte naturæ fiunt, nimium obstare calorem; si febris sit vehemens, & præsertim si adsit delirium aut spiritûs difficultas, sanguinis detractio non solum dolorem aliquantùm leniet, sed & exitum

tum humoris feliciter promovebit. (1) Et illam ſanè etiam repetere opus erit, ubi capitis ſopore affecti notæ deprehenduntur. Sæpiſſimè enim animadverti medicos ab iſta exinanitione nimis metuere, ne ſcilicet humoris propulſioni in articulos officeret. In ſumma, ſanguinis miſſio id plerùmque efficit, ut morbus locum, quem jam tenet, deſerat & relinquat; quod quidem quanto cum commodo multis in caſibus fiat, manifeſtum eſt. Anodynorum autem uſus, niſi fortè vomitiones aut alvi, dejectiones ſolicitent, concedi non debet. Neque, ut id ſemel moneam, benè ferunt cathartica podagrici; niſi, finito jam paroxyſmo, ad expellandas, quæ tumorem faciunt, morbi reliquias.

Plus difficultatis & momenti habet quæſtio de vitæ regimine, quo quis tormentum hoc avertat, & eo ſe prorsùs immunem præſtet. Et primo quidem illud perpendere oportet; num tutò ſatis, & cum bonis ægri rebus, id fieri poſſit. Quibus enim ætate jam provectioribus per multos annos reverti conſuevit morbus; his, ſi non omninò invadat, pro ar-

(1) Vid. *Librum De variolis, cap.* III.

articulis præcordia infeſtantur, crurumque inſuper robore deſtituti vitam ſæpè in reliquum miſeram tranſigunt: id quod illis non ſemel contigiſſe vidi, qui lacte & oleribus contenti cibis aliis omnibus ſe abſtinuerunt.

SIQUIS igitur hujuſmodi quidquam tentare ac periclitari velit; is juvenis eſſe debet, & qui nondùm morbum hunc, niſi fortè bis vel ter, perpeſſus ſit. Illi vino & cereviſiis omnibus præfractè interdicendum eſt. Aqua pura ſitim ſedet. Lacte, & ex illo paratis eduliis, oleribuſque veſcatur; ſemel autem de die teneris carnibus, quales ſunt pullorum, gallinarum, & cuniculorum, interdùm & piſcibus fluviatilibus, famem compeſcere licebit. Corpus exercitationibus aſſiduis, ſed non vehementibus, movendum erit. Nonnullos novi hoc vivendi more ſecuritatem totius vitæ conſecutos eſſe; & ne vel minimùm quidem podagra vexatos ad viridem ſenectutem, eamque etiam jucundam, perductos. Tantùm prodeſt ſecundùm naturam, id eſt, temperanter ætatem agere. Et hoc vitæ genus illi præcipuè experiri debent, ad quos vitio parentum, non

ſuo,

suo, jure quasi hereditario descensurus expectatur hic morbus; ne semina ejus, sanguini & nervorum liquori inhærentia, fructum injucundum tempori ferant.

Concludet hoc caput unicum illud monitum, quod licèt verissimè modo dixerim, *pro morbi liberatione potiùs, quàm pro morbo, habendam esse hanc affectionem*: interdùm tamen, præsertim in senectute, gravissimum est malum; cum, fractis jam viribus, debilitatisque membris, corporis motiones perduntur, & magna vitæ jucunditas perit. At verò, ut aliæ quæcunque ærumnæ, ita & hæc patientia levior fit. Et in mediis cruciatibus illud forsan, quod *Sydenhamo* fuit, solatio esse poterit; *ita vixisse, atque ita tandem mortem obiisse, magnos Reges, dynastas, exercituum classiumque duces, philosophos, aliosque his similes haud paucos.* (1)

(1) *Tract. De Podagra.*



C A-



CAPUT XIII.

DE DOLORIBUS ARTICULORUM.

PODAGRÆ affines ſunt illi dolores, qui cum inflammatione & tumore articulos invadunt. His, ſanguinis miſſionibus, veſicatoriis partibus affectis admotis, &, niſi febris urgeat, purgationibus mederi oportet. Si nulla, vel levis tantùm, febris adſit, *gummi guajacum* cum *cinnabari antimonii* conjunctum, ita ut utriuſque pares ſint portiones, cum ad ventrem laxandum, tum ad humorum acrimoniam retundendam, utiliſſimum erit; eo modo datum, ut bis die ſaltem alvus dejiciat.

HORUM omnium ſæviſſimus eſt dolor, quem Græci ἰσχιάδα appellant, quod

coxas prehendit; eoque difficilior eſt, quod ferè poſt longos morbos, vi peſtiferâ huc ſe inclinante, hanc partem corripit. Malum hoc, ubi inveteraverit, femur cum crure debilitat, & æger claudicat; interdùm etiam femòris caput extra coxam elabitur, & femur ipſum protinùs contabeſcit.

Non multùm hic juvant cucurbitulæ, aut veſicatoria parti impoſita; altius enim membranis os circumcingentibus infixus hæret moleſtus humor, quam ut his extrahi poſſit. Efficaciùs eſt *epithema valatile* dictum, aut emplaſtrum ex *pice Burgundica*, addita *euphorbii* octavâ circiter parte, cum *terebinthina Veneta*, quantùm ſatis erit, compoſitum.

Nihil autem tantum levamen adfert, in pertinaci præſertim morbo, ac *ſetaceum*, (1) ſub locum affectum, ut materia inutilis evocetur, immiſſum. Sin autem vulnus ejuſmodi minus neceſſarium videatur, aut nimis acerbum; *fonticulum* ſaltem in femoris dolentis parte internâ ſupra genu medicamento cauſtico inurere maximè ex uſu erit; ita ta-

(1) Vid. ſupra, *Cap. De inſania*, *p.* 85.

tamen, ut ulcus id non ſanetur, ſed diu trahatur, donec id vitium, cui per hoc opitulamur, conquieſcat. *Celſus*, (1) *Hippocratis* exemplum ſecutus, (2) candentibus ferramentis, tribus aut quatuor locis ſuper coxam, cutem exulcerare præcepit. Quâ quidem medicinâ nulla foret efficacior; utcunque enim terreret ignis aſpectus, breviori cum dolore, quàm infert medicamentum cauſticum, peragi poſſet.

Fricatione quoque utendum eſt, & eodem die ſæpiùs, quo faciliùs ea; quæ coëundo nocuerunt, digerantur; ipſiſque præcipuè coxis, ſi fieri poſſit, adhibenda eſt. Aqua autem calida partem affectam fovere plerùmque nocet; fibris enim illa relaxatis, augetur dolor.

Sed ad interna auxilia tranſeundum eſt. Horum præcipuum, detracto primum ſanguine, eſt purgatio, per alvum. Catharticorum potentiſſimum eſt, aut *mercurius dulcis ſexies ſublimatus*, aut *electarium è ſcammonio*; quod pro viribus ſæpè repetere convenit. Diebus autem, quibus non exinanitur corpus,

(1) *Lib. IV. cap.* 22.
(2) *Aphor. VI.* 60.

per ea, quæ simul urinam cient, & alvum movent, morbi vis minuenda est. Ex his *tincturam guajacinam volatilem*, vel *balsamum guajacinum*, omnibus præpono.



CAPUT XIV.

DE MORBIS CUTIS.

NIHIL jam dicam de *exanthematibus*, quæ per febres prorumpunt; uti nec de *pustulis* & *maculis*, quæ in fœdo corporis habitu cutem inficiunt. Hæc omnia, suis quæque locis, sunt exposita. (1) Morborum autem omnium, qui summum corpus occupant, fœdissimus est *lepra*. Ea duplicis est generis; alterum Græcorum, alterum Arabum nominant. De utroque, tum quæ ad naturam, tum quæ ad curam mali spectant, quantùm ad rem satis est, alio in libro disserui. (2)

HUIC vitio fœditate proximum, at ori-

(1) *Cap. De febribus*, & *De scorbuto.*
(2) Vid. *Medica sacra*, *Cap.* 11.

origine planè diverſum, dicitur *ſcabies*. Eſt autem aſpritudo cutis rubicondior, undè puſtulæ oriuntur, ex quibus exit ſanies; fitque ex his continuata exulceratio pruriens, quæ cito contagione ſerpit. Animatus reverâ dici poteſt hic morbus, utpotè qui animalculis ortum ſuum debeat. Etenim inſecta quædam adeò exigua, ut aciem oculorum, niſi microſcopio adjuvetur, omninò fugiant, in cuticulæ ſulcis latentibus, & ferè inviſibilibus, tanquam in nidis, ova ſua deponunt; tum calore loci fœtus brevi excluduntur, qui juſtam magnitudinem nacti, ipſamque cutem roſtris aculeatis penetrantes, fibrillas vellicant roduntque. Morſus iſte pruritum intolerabilem facit, undè ſcalpendi eſt neceſſitas; hinc ſcalptura pars lacerata humorem tenuem effundit, qui ipſe in cruſtulas duriores mox concreſcit. Animalcula autem ſubter cutem aſſiduè repentia de loco in locum, morbum propagant, dum ovis contagium longius effertur.

Manifestum hinc fit, cur linteis, veſtibus, chirothecis, ſimilibuſque, quibus uſi fuerint contaminati, hoc ma-

lum in corpora ſana transferatur. Ovula enim rebus hujuſmodi ex molli materia confectis adhærentia cuti affricantur, & excluſa ſordidam prolem edunt.

Id verò majoris eſt momenti, quod cauſæ cognitio morbi medicinam monſtrat. Nihil enim hìc proficiunt purgantia, aut quæ ad ſanguinem emendandum dantur medicamenta. Externis adjumentis res agenda eſt; delenda ſcilicet impura progenies, quod facili negotio perficitur. Tepido igitur in balneo corpore primum lavato, inungendæ ſunt quotidiè ſub tempus lectum petendi partes affectæ, aut *unguento è ſulphure*, aut quod odore minùs ingratum, *è mercurio præcipitato* conficitur; niſi quis malit linimentum componere longè gratiſſimum, parique efficaciâ, ex *floribus aurantiorum*, vel *roſarum rubrarum*, adjecto *mercurio corroſivo rubro*, cum *axungia* contuſis.

Hæc, quæ dixi, omnia in *Actis Regalis* noſtræ *Societatis* habentur. (1) Edidit enim anno MDCLXXXVII medicus ingenioſus, *Johannes Coſimus Bonomo*, *Epiſtolam* Italico ſermone ſcriptam

(1) Vid. *Philoſophical Tranſactions*, *Numb.* 283.

tam ad celeberrimum *Franciſcum Redi*, Florentinum, *de vermibus corporis humani;* in qua totam hanc rem, adjunctis etiam animalculorum cum ovulis ſuis figuris, dilucidè exponit. Hujus ego, cùm decem circiter poſt id tempus annis per Italiam iter facerem, exemplar nactus epitomen linguâ noſtrâ compoſui, quam in patriam redux *Actis* memoratis inſerendam curavi.





CAPUT XV.

DE STRUMIS.

DIFFICILIS morbus eſt is, quem Latini *ſtrumas*, Græci χοιράδας appellant, glandularum ſcilicet duri tumores. Eæ fatigare medicos ſolent, quoniam & febres interdùm movent, nec unquam facilè matureſcunt; & ſive ferro ſive medicamentis curentur, plerùmque juxta cicatrices reſurgunt, & longo ſpatio detinent. In cervice maximè naſcuntur, item in alis, inguinibuſque; præſertim in pueris. Interdùm verò in pectus, & in mammas fœminarum, perveniunt. Deniquè in pulmonem haud rarò confluit humor, eoque vitiato, ſupervenit phthiſis. Et profectò, ſi verum dicere liceat, in noſtris ſaltem aliiſque

que borealibus regionibus à ſtrumis ut plurimùm oritur illa pernicies. Eo autem terribilius eſt hoc malum, quod à parentibus in prolem ſæpè tranſit, & hereditate, quam cepit, haud facilè ſe privari ſinit.

Pertinaci itaque & periculoſo huic morbo omnibus modis occurrendum eſt; ſanguinis miſſionibus, purgationibus, & eis, quæ ad viſcidos, ſalſos, atque acres humores emendandos ſunt apta. Catharticorum optimum eſt *mercurius dulcis ſexies ſublimatus*, quem in puerorum uſum cum *rhabarbaro* conjungere convenit; adultioribus verò per ſe dari poteſt, potione leni purgante poſt aliquot horas exhibita. Huic viribus proxima eſt *radix jalapii.* Aquæ etiam noſtræ purgantes, quoniam glandulas ſimul emundant, ventremque ſolvunt, accommodæ ſunt. Neque deniquè inutilis eſt tam in hoc morbo, quàm aliis, qui à viſcidis humoribus naſcuntur, pilula ſingulis noctibus aſſumpta, quæ ex *mercurii ſexies ſublimati*, & *ſulphuris antimonii præcipitati*, ſingulorum grano uno, & *aloës Socotorinæ* granis tribus vel qua-

tuor, adjecto *syrupo balsamico*, conficitur.

Quæ autem pravitatem hanc sanguinis & humorum corrigunt, pleraque sunt ex eo genere medicamentorum, quæ urinam movent; qualia sunt, *spongia ad nigredinem usta*, *sal diureticus*, & *tartarum vitriolatum*; quæ eo sunt commodiora, quod alvum simul aliquo modo laxant. Neque inutilis est *aqua calcis minus composita*. Ego sanè pulverem ex *spongiæ ustæ* scrupulo uno, *nitri purissimi*, *corallinæ*, & *sacchari albi*, singulorum scrupulo semis, bis die sumptum, cum dictæ *aquæ* cyathis tribus quatuorve, ex usu esse sæpissimè comperi. Sin autem corpus macilentum sit, aquæ isti par *lactis* mensura commisceri poterit. Propter vim etiam diureticam aliquid ad sanitatem conferunt *millepedæ*; vivarum potissimùm succus, cum *nucis Moschatæ* aliquantulo contusarum, commisto *vino tenui*, expressus, *melleque* aut *saccharo* gratior factus.

Diæta neglectui esse non debet. Carnibus ex media materia, & piscibus fluviatilibus, conchis maximè, vescatur

tur infirmus. Salſamentis & condimentis omnibus abſtineat. Aquam bibat fluvialem, etiam coctam; putealem, aut ſtagnantem nunquam; minimè omnium nivoſam. Loca enim montana, Alpes præcipuè, incolentibus gutturis glandulas natura tumefieri videmus. *Fonticulis* etiam peccantem materiam exhaurire prodeſt. Cœlum quoque mutare ſæpè in ſalutem cedit, in primis ſi morbi in pulmonem ruituri ſit metus; ita tamen ut regionem nec calidam nimis, nec frigidam, nec tempeſtatum variationibus inſalubrem, petat æger.

Illud deniquè in hoc morbo quantumvis pertinaci notabile eſt, quod nonnunquam per ætatis & habitus corporis mutationes, in juvenibus præſertim, ita ſponte ſuâ deſinit, ut integra ſanitas reſtituatur. Ea res, ut opinor, *tactum ſanantem regium*, quem vocant, in morem primum induxit. Cùm enim iſtam mali hujuſce naturam deprehenderent homines aſtuti, facilè exiſtimarunt rem gratam ſe regibus facturos, ſi illis perſuaderent, ut ritu ſolenni, adjunctis ſacerdotum precibus, virtutis ſuæ hoc ederent experimentum; quo

ſci-

ſcilicet populi reverentiam ſibi conciliare, & jure divino, ſi diis placet, datum ſibi imperium evincere poſſent. Nil mirum igitur ſi fides dictis haberetur, & putarent interdùm ipſi reges coelitus ſibi conceſſam iſtiuſmodi potentiam; cum

Nihil eſt, quod credere de ſe
Non poſſit, cum laudatur, dis æqua poteſtas. (1)

Mundus quoque vult decipi; & res interdùm ex voto cadebat, cui vis imaginandi, quæ permagna eſt in morbis ſanandis haud parùm tribuit. Hinc reges noſtri (niſi forſan cum princeps aliquis ſapientior ſceptrum teneret) in credulum vulgus beneficium hoc jam diu humaniter contulerunt. Reges autem Galliæ ante noſtros ſe donum iſtud eximium divinitùs habuiſſe jactant.

(1) *Juvenal. Sat. IV. v. 70.*





CAPUT XVI.

DE SCORBUTO.

SCORBUTI nomen apud auctores medicos morbum designat adeò multiplicem, & facie diversum; ut non idem, sed alius aque alius esse videatur. Nullo non tempore in septentrionalibus regionibus popularis fuit, eo sævior, quo illæ oceano proprius adjacent: idcircò Danos, Norvegos, & maris Baltici accolas maximè infestat; neque eo immunes sunt Germani, Belgæ, nostrique homines. (1)

INCIPIT autem hoc malum à fœdis in ore cruribusque ulceribus; undè *Plinio stomacace* & *sceletyrbe* dicitur, (2) qui sceleribus aquarum imputat, & auxilio

(1) Vid. *Eugalenum De scorbuto*; sed in primis *Sennertum*, *Lib. III. Part. V.*

(2) *Nat. Hist. L.* XXV. *sect.* VI.

xilio repertam fuiſſe *herbam Britanniſcam* (quæ nobis *hydrolapathum nigrum* appellatur) memoriæ prodidit. Sed & ipſi *Hippocr.* jam olim innotuit, à quo σπλὴν μέγας, *lien magnus*, vocatur; & pariter à frigidis, crudis, turbidiſque aquis epotis oriri dicitur. (1)

Memini me vidiſſe in noſocomio hujuſmodi caſum in viro ruſtico mediæ ætatis, qui in inſula *Toliapis Ptolemæo* dicta, nunc *Sheppey*, vitam egerat. Is locus tam cœlo turbido & humido, quàm aquis inſalubribus, infamis eſt. Et quidem conjectari licet Romanos milites, poſtquam, duce *Claudio Cæſare*, in Britanniam tranſmiſſi erant, atque hanc inſulam cum locis vicinis occupaverant, morbo hoc correptos, monſtrantibus incolis, *herbam Britannicam*, quam auxilio repertam fuiſſe dicit *Plinius*, comperiſſe, & à regione id nomen dediſſe. Scimus enim Imperatorem illum à Geſſoriaco, quod in Gallia oppidum eſt, nunc *Boulogne* dictum, ex adverſo Cantii noſtri, hanc in terram milites expoſuiſſe. (2) Huic parem hiſto-

(1) Vid. *De internis affection. Sect.* xxxiv. & *De aëribus, locis, & aquis, Sect.* x.

(2) Vid. *Sueton. vit. Claudii Cæſ. cap.* xvii.

ſtoriam narrat, Strabo de Romano exercitu apud Album Pagum, quem, duce *Ælio* Gallo, *Aguſtus Cæſar* in Arabiam miſit. Dicit enim illum oris & crurum vitiis, morbis nimirùm regionis iſtius indigenis, qui *ſtomacace* & *ſceletyrbe* vocantur, ſuntque reſolutio quædam ab aquis & herbis proveniens, tactum fuiſſe. (1) Minimè autem dubito, quin aër inſalubris marinus, cibus pravus, cum aquis noxiis, cœlum illud hiſce vitiis obnoxium reddiderint; ex *Ptolemæi* enim *Geographia* liquet Album Pagum ad ſinum Arabicum ſitum fuiſſe. Sed hæc obiter. Ruſticus ille, quem dixi, malo corporis habitu cum febre intermittente abnormi laborabat; accedebant crurum ulcera mala, in utraque nimirùm tibia. Ab aſſumptis medicamentis, quæ ſcorbuto conveniunt, amaris ſcilicet & urinam moventibus, convaleſcere videbatur: ulcerum enim alterum ope chirurgi jam impletum erat; alterum verò, dum ſaneſce-

(1) Στομακάκκῃ τὸ καὶ σκελοτύρβῃ πειραζομένης τῆς στρατιᾶς ἐπιχωρίοις πάθεσι, τῶν μὲν περὶ τὸ στόμα, τῶν δὲ περὶ τὰ σκέλη παράλυσίν τινα δηλούντων, ἔκ τε τῶν ὑδρείων, καὶ τῶν βοτανῶν. *Geograph. Lib.* XVI. *pag.* 781. *ed. Pariſ.* 1620.

cebat, ex improviso tenuit gangræna, & concisa carne, ne latius serperet malum, æger subitò mortuus est. Dissecto abdomine, mox oculos rapuit ingens lienis moles formâ naturali, solâ magnitudine auctâ; neque color mutatus erat, nec mollitiem tumor aut scirrhus vitiarat. Pendebat autem libras quinque cum quarta libræ parte, cùm hepar quatuor tantùm libras totidemque uncias pondere æquaret. Substantia deniquè, quæ visceris hujus natura est, laxis fibris suffusum nigrum cruorem visui obtulit.

Ab ulceribus istis supra memoratis os ipseque spiritus malè olet; gingivæ vitiantur, sublividæ & nonnunquam subatræ redduntur, ac digito vel leviter pressæ atrum cruorem emittunt; eædemque sic laxæ sunt, ut à dentibus discedant, quos facilè omnes interdùm eximere liceat. Intereà maculæ lividæ, tanquam vestigia suggillationum, variis corporis locis efflorescunt; in brachiis scilicet, in coxis, in cruribus, sæpèque per universi corporis cutem, adeò ut hæc quasi ictero fœdata videatur. Tormina quoque ventrem discruciant. Et ne levia quidem prætermittam, ab in-

teſtinorum doloribus nomen ſuum, tum Latinum tum Anglicum, traxiſſe videtur iſte affectus, à voce nimirùm Saxonica *ſchorbock* vel *ſchorbuck*, quæ illa lingua ventris lacerationes denotat.

Præter inſalubres aquas cibos etiam in partem nocumenti trahunt auctores, ſalſamenta nimirùm & legumina; quæ, cùm ſint difficilis concoctionis, craſſum minùſque commodum nutrimentum corpori ſuppeditant. At cauſam tamen magis univerſalem adhuc non videntur ſatis attigiſſe. Illa autem aër eſt uſibus vitæ minùs idoneus, qui in pulmones receptus plurimùm noxæ adfert. Id in longis navigationibus maximè manifeſtum eſt, in quibus nautas ſæviſſimè corripit hæc lues. Cujus rei illuſtre exemplum præbuit *Hiſtoria* nuper edita itineris marini magni noſtri Ducis *Anſoni*, qui totum terrarum orbem circumnavigavit; in quo tertia ferè pars nautarum hâc calamitate conſumptâ periit, maloque adeò evecto, ut etiam in fractis oſſibus calli, qui diu induruerant, quaſi compage jam recenter rupta, mirandum dictu! Diſſolve-

rentur. (1) Eſt profectò in hiſce caſibus ſumma humorum omnium corruptio, & quædam putrefactio; ſanguinis miſtura eo uſque vitiata, ut quâcunque parte emiſſus nihil purpurei coloris habeat, ſed atram & cœnoſam colluviem referat. Quibus autem modis ita corrumpant & putrefaciant humores dictæ jam cauſæ, non difficulter cognoſcet, qui proprietates legeſque motûs in fabrica animali perſpectas habuerit. De illis enim ut pluribus hic agam, eo minùs neceſſarium videtur, quod in libello nuperrimè edito eas fuſiùs expoſui; ubi commoditates & uſum *machinæ Suttonianæ* ad extrahendum è navibus aëra inquinatum, allatis etiam documentis, oſtendi. (2)

Quod ad curam attinet, faciliùs multo eſt morbo huic venienti occurrere, quam illum depellere; cùm enim corpori ſemel inſederit, difficillimè medicinam ſentit. Optimum autem medicamentum eſt aër ſalubris opportunè inſpiratus, cum apta diæta. Cùm primum igi-

(1) Vid. *Anſon's Voyage round the world*, *London*, MDCCXLVIII.

(2) *An Hiſtorical account of à new method for extracting the foul air out of ſhips*, *London*, MDCCXLIX.

igitur quis ægrotare cœperit, ſi fortè ſit in mari, quàm citiſſimè fieri poterit, mutandum eſt cœlum, & pro marino terrenùs aër hauriendus; ſin in terra ſit, rus amœnius petere, & aëre aperto ac ſereno frui debet. Uterque verò aut carnibus recentibus veſcatur, & ex materia tenerrima: aut potiſſimùm herbis, tam iis, quæ ſale volatili gaudent, quales ſunt *cochlearia*, *naſturtium*, *becabunga*, & his conſimiles; quam illis, quæ ſuccum frigidiorem præbent, cujuſmodi ſunt, *acetoſa*, *endivia*, *lactuca*, *portulaca*, & id genus aliæ. Et has quidem omnes utriuſque generis alias aliis miſcere, & temperare inter ſe, ſæpè erit utile. Maximè autem juvabit fructus ſubacidos, *mala citrea*, *aurea*, *punicaque* frequenter comedendo ſtomachum pariter, ac corporis humores, refrigerare & aſtringere.

At operæ pretium erit ipſam *Narrationem* itineris modo dicti pervolvere; quæ multa ſanè medicis ſcitu utilia, omnibus lectu jucunda, varioſque caſus ac rerum diſcrimina juſto ordine, ſtyloque eleganti deſcripta complectitur. Neque laboris fortaſſis illum pœni-

tebit, ſi quis velit ea pervolvere, quæ cùm *machinæ Suttonianæ* utilitates exponerem, ipſe de hoc morbo conſcripſi. Leget ibi hiſtoriam maximè memorabilem de nauta quodam Batavo; qui cùm in nave ad Groenlandiam appulſa hoc malo jam ferè conſumptus eſſet, herba tamen *cochlearia* pecudum more paſtus, reſtitutâ ſanitate, in patriam firmis viribus rediit.

His, quæ fuſiùs fortaſsè diximus, illud deniquè adjungere non inutile erit: quod ſanguinem, ſi ex quavis parte profluat, id quod non rarò fit, *elixir vitrioli Mynſichti*, *aquâ fontanâ frigidâ* commiſtum, ac ſubindè hauſtum; vel interdùm etiam *tincturâ ſtypticâ*, eodem modo aſſumptâ, commodiſſimè ſupprimet.



C A-



CAPUT XVII.

DE MALO HYPOCHONDRIACO.

NON unam aliquam ſedem habet malum, quod *hypochondriacum* dicitur, ſed totius corporis eſt morbus. Maximè autem vitiantur imi ventris viſcera, ventriculus nimirùm cum inteſtinis, hepar, lienis, pancreas, & meſenterium; quorum ſingula pro natura ſua & uſibus vitæ, quibus accommodata ſunt, afficiuntur. Ventriculum crebri ructûs & inflationes, cruditatis ſigna, infeſtant. Bilis craſſior & tenax in canaliculis ſuis hærens hos opplet, & jecur tumefacit. Cùm affectus eſt lienis; cujus officium id eſſe videtur, ut per arterias ſuas ſanguinem fluidiſſimum, partim in cellulas proprias, in venam ſplenicam, ad he-

hepatis ufus immittat; liquor is craffior factus vitium facit, undè in vena ifta ferè ftagnat, & molle vifcus tumore diftenditur. Pancreas ubi malè habet, glandulæ ejus, quæ falivam deferunt, aliquo modo induratæ humorem fuum parciùs profundunt; hinc bilis, quæ in inteftino illi admifcetur, non fatis diluitur; & chylus nimis vifcidus per canales *lacteos* dictos difficulter fertur, atque in viis fuis quodammodò hæret. Omentum, pinguetudinis officina, fi quando ab hoc morbo aliquid mali patitur, oleum illud tenue & fubtile, quod in facculis hic colligitur ad hepar ufque deferendum, & fanguini illuc à liene adducto affundendum, copia folitò minori elabitur; quo fit, ut fanguis in vena portarum neque pro more folutus, neque lympha attenuata fatis refertus evadat. Mefenterii deniquè vitium, quod affert ifte affectus, id facit, ut glandulis membranæ hujus obftructis, lymphæ in ductus chyliferos inftillandæ penuria chylus nimis fpiffus, & nutritioni minùs idoneus, fanguini affiduè fuppeditetur. Ifthæc omnia morbi hujufce naturam patefaciunt; in quo fcilicet

licet ſanguis & humores craſſeſcunt, & motionibus ſuis vitæque uſibus inhabiles redduntur.

CAUSÆ autem multiplicis hujus mali in promptu ſunt, quarum præcipuas, ut verbo dicam, corporis quietem, animique motiones, meritò quis ſtatuat: illa enim efficit, ut tardiùs moveantur humores; ab his nunc conſiſtit ferè ſanguis, nunc vehementiùs incitatur; in utroque verò caſu incommodum capit ſanitas.

HACTENUS expoſita ad curationem ducunt, in qua tum expurgare, tum emendare humores convenit. Neque tamen violentiora cathartica hic opus ſunt; mitioribus res tutiùs agitur, illis præſertim, quæ incidant humores, alvumque ſimul & urinam moveant. Hujus generis ſunt *pilulæ ecphracticæ*, *aloëtica ſaponaceis* conjuncta, *rhabarbarum*, *ſal Glauberi*, & his conſimilia.

HUMORUM vitium, lentor nimirùm & craſſitudo, medicamentis ex *chalybe*, amaris & aromaticis adjunctis, tincturæ præſertim modo, commodiſſimè tollitur. Aquæ verò, quæ per venas

hujus metalli fluxerunt, medicamentorum omnium chalybeïorum sunt efficacissimæ.

Omnia deniquè corporis exercitationum genera necessaria sunt: sphæris ligneis vel pila ludere; brachia, compressis utrâque manu ponderibus plumbeis, frequenter agitare, est utilissimum; nihil autem assiduâ equitatione salubriùs.

Dictis finem inponet narratiuncula, quæ risum simul moveat, & inconstantis hujus morbi indolem patefaciat. Vir quidam academicus ex nimia ignavia hâc ægritudine tam graviter laborabat, ut tandem decumberet: ingravescente indies morbo, mortem sibi instantem denunciat; jubet igitur, ut moris est, campanam funebrem in templo ædibus suis vicino pulsari, quasi nimiam suam ante supremam vitæ horam audire volens. Fuerat autem ipse juvenis exercitii causâ modulatè campanas pulsare solitus. Quid jam sequitur? Campanarum pulsator illi malè rem agere videtur; statim itaque iratus è lecto surgit, manibus suis modum rectiùs pulsandi monstraturus; quod cum fecerat, to-

tus

tus ſudoribus diffluens ad lectum iterùm ſe confert, mox expiraturus. Vitam autem reddidit iſte labor, & convaluit. Ita, quod obſervavit olim *Hippocrates*, (1) *contraria contrariorum ſunt medicamina.*

(1) Τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα, *de flatibus*, §. III.





CAPUT XVIII.
DE ANIMI AFFECTIBUS.

AFFECTUS animi, quòs *passiones* vulgò appellant, vehementes nimirùm & immoderati, pro morbis haberi debent; nam corpori etiam varias ægritudines afferunt. Id autem quibus modis eveniat, nisi cognitâ animi naturâ, legeque perspectâ, quâ is cum corpore in unum coëat animal, intelligi nequit; quam scientiam in hac vita nunquam, ut opinor, assequemur. Vitæ enim ac naturæ nostræ ratio ita comparata est, ut facultates animi viresque corporis mirâ quâdam promptitudine exeramus; modum verò ipsumque actionum omnium principium prorsùs ignoremus, cujus cognitio ad benè beatèque vivendum minimè necessaria esse videtur.

EFFECTA tamen motionum animi in ma-

machinam noſtram deprehendere facilè poſſumus; nec mutationes, quas in ſanguine & humoribus ſecum ferunt, dignoſcere eſt admodùm difficile. Quædam enim ſanguinei laticis motum reprimunt, aliæ incitant, nonnullæ alternatim ſiſtunt & propellunt. Sic mœror & metus cohibent; iracundia, indignatio, & intemperata libido ſtimulant; conjunctæ hujuſmodi perturbationes motus tardioris, aut celerioris, viciſſitudines ſubitaneas, ſe feſtinanter excipientes, procreant. Neque illud obſervare alienum eſt, quod immodici affectus, ubi diu inſederint, pro natura ſua in longos ſæpè morbos vertuntur. Ita ſolicitudo, deſperatio, mœror, melancholiam faciunt; iracundia longo tempore perſeverans in furorem & inſaniam deſinit. Attamen pro varietate temperamentorum cum animi, tum corporis, plùs minùſve nos movent affectus. Quin & in eodem homine non omni tempore pariter perturbant. Uſque adeò incomprehenſibilis eſt fabricæ noſtræ conſtructio.

Cæterum id longè adhuc mirabiliùs eſt, quod inter auctores medicos à ſolo ſaga-

ſagaciſſimo *Aretæo* anidmadverſum reperio. (1) Etenim non modò, ut is notat, animi affectus morbos faciunt; ſed & viciſſim ipſi morbi efficiunt παθη, eaque interdùm, quæ naturæ illorum contraria videantur. Exemplo apud ipſum eſt *hydrops, qui licèt morbus ſit perniciosiſſimus, ægrotantibus tamen tolerantiam & patientiam affert; non ex alacritate, ac bona ſpe, velut iis accidit, qui bonis rebus utuntur, ſed ex ipſa morbi natura. Cujus rei cauſa,* inquit, *exponi non poteſt, ſed mirari tantùm id licet.*

VERUM iſta omnia ſpirituum animalium miniſterio peraguntur; hi enim cor, motus ſanguinis inſtrumentum, minori aut majori vi contrahunt. Idcircò pulſus arteriarum has permutationes etiam in ipſo illarum ortu commonſtrant.

PRIUSQUAM autem ad medicinam harum animi ægritudinum deveniam, monere convenit, non fruſtrà, ſed optimo Supremi rerum Conditoris conſilio, inſitas nobis eſſe naturales iſtas animi commotiones; quo ſcilicet ad mala fugien-

(1) *De cauſis & ſignis diuturnorum morborum, Lib.* II. *cap.* I.

gienda, & bona arripienda, cum impetu quodam feramur. Minimè igitur noxia sunt πάθη, nisi ubi immoderata rectæ rationis imperio non reguntur, & limites aptos transscendunt.

Tumidos autem hos animi fluctus componere philosophiæ munus est. Verùm, proh dolor! Ad irritum hic plerùmque cadunt Stoïcorum præcepta; quippè qui & ipsi sæpenumero magna loquuntur, non vivunt:

Naturam expellas furca licet, usque recurret.

Tentandum est tamen, & quo difficilior sit pugna, eo gloriosior erit victoria. Sed hæc philosophorum disputationibus relinquenda esse forsan quis dicet, cùm nostrum sit corporis medicinam promittere. At liceat mihi in re tanti momenti pauca quædam virtutis incitamenta, quæ ex scholis eorum didici, hisce medicis nostris immiscere.

In primis itaque ipsa natura trahimur omnes ad voluptates; quarum aliæ corporis, aliæ sunt animi. Ad illas autem maxima pars hominum proclivior est; harum illecebris pauci, *quos æquus amavit Jupiter*, capi volunt. Rei autem

tem iſtius hæc ratio eſſe videtur, quod vix unquam iſtis recti animi conſcientia frui licuit, & gaudium illud percipere, quod ex libidinum ſuarum moderatione viro bono enaſcitur; cupiditatum verò lenociniis dediti virtutis blandimenta nondùm experti ſunt, undè ignoti nulla cupido. Paulatim igitur aſſueſcere oportet, nec oleum camino unquam eſt addendum, ſi quis tantam hanc exoptat felicitatem.

PERTINET ad hanc rem id, quod eſt apub *Ciceronem*, à *Catone* dictum; acceptum verò ab *Archyta Tarentino*, magno in primis & præclaro viro: *Nullam capitaliorem peſtem, quàm corporis voluptatem, eſſe hominibus à natura datam; cujus voluptatis avidæ libidines temerè & effrenatè ad potiundum incitarentur.* (1) Et ea ſanè, quæ ſummus ille vir huc facientia perſequitur, prudens quiſpiam magnâ animi jucunditate perlegere poterit. Rectiſſimè igitur apud Silium Italicum exclamat virtus:

(1) *Cato Major, Cap.* XII.

Quip-

Quippè nec ira Deum tantum, nec tela, nec hostes;
Quantum sola noces animis illapsa voluptas. (1)

Verum enimverò, sicut moderatio cupiditatum mentem confirmat; ita temperantia in victu corpus turbidis his motibus minùs obnoxium reddit. Neque id tantùm in iis, quibus excandescit sanguis; sed etiam in illis, qui reprimunt, locum habet; quandoquidem tranquillum rerum statum conservat.

Et hâc quidem viâ venientibus his malis occurritur, aut saltem leviora fiunt. Ubi autem jam corpus occuparent, singula sibi convenientia postulant remedia. In iis commotionibus, quæ vitalium humorum cursum coërcent, stimuli requiruntur; frena verò, si effervescant. Stimulant commodissimè *gummi graveolentia*, *castoreum*, *sales* & *spiritus volatiles ex animalibus vi ignis eliciti*, & similia. Impetum autem & furorem sanguinis refrenant, sanguinis missio, alvus paulò fusior, *nitrum*, & quæcunque refrigerantia. Optimum autem est consuetudine & con-

(1) *Punicorum*, *Lib.* xv. *v.* 94.

consiliis uti fortium & sapientium virorum; permultùm enim in vita omni valent exempla, quibus rationi obtemperare sensim discimus, affectusque regere, qui, nisi parent, imperant.

QUI autem prorsùs ἀπαθεῖ nos esse volunt, omnesque animi affectus quasi nocuos supprimere; ii certè rerum Conditoris ter Optimi Maximi sapientiam & bonitatem impugnant, qui in optimos usus fabricæ nostræ illos inseruit & quasi intexuit; idque non ut singulis tantum salutares, sicut jam dixi, sed etiam ad societates conjunctionesque hominum servandas prorsùs necessarios.



C A-



CAPUT XIX.

DE MORBIS MULIERUM.

SUPER mulierum morbis multa dicere eo minùs necessarium esse videtur, quod in his describendis & sanandis tantùm operæ posuerint plurimi auctores. Pauca tamen, ne neglectui habitus videatur sexus amabilis, breviter attingam; illis, qui virgines infestant, primum tribuens locum, quibus cœlebs sua vita multa affert incommoda. Ex his autem frequentissimum est.

SECTIO I.

MENSTRUORUM SUPPRESSIO.

MENSTRUORUM fluxum plerùmque impedit sanguinis lentor, quò fit, ut is canaliculos ad hunc effluxum naturâ comparatos, & sphincteribus suis instructos, vi suâ aperire non

poſſit. Neque enim, ut vulgaris fert opinio, arterias uteri ſingulis menſibus dirumpit ſanguis; ſed per ductus ſibi proprios, naturæ legibus turgeſcens, foras exit. Ab iſta humoris vitalis craſſitudine evenit, ut vultus color vividus in viridem mutatus amittatur & pereat.

HUIC malo illa remedia conveniunt, quæ ſanguinis circuitum promovendi, viſcidoſque humores incidendi & attenuandi, vi pollent: qualia ſunt amara omnia, aromaticis conjuncta; ut etiam multa eorum, quæ *ferrum* ſuppeditat. Hæc autem antecedere debet ſanguinis detractio; & cathartica, adjuncto *mercurio ſexies ſublimato*. Præſtantiſſima eſt etiam *tinctura ſacra*.

Ex omnibus autem, quæ menſes movent maximè, ſingularem virtutem habere deprehendi *helleborum nigrum*; ita ut illum vix unquam ſpem ſefelliſſe meminerim. Idcircò *tincturæ melampodii* cochleare minimum ex aquæ tepefactæ hauſtulo bis die aſſumi jubeo. Et illud quidem notabile obſervavi; quod quotieſcunque aut propter malam partium conformationem, aut alia quacunque de cauſa, ſine effectu datum eſſet

ſet hoc medicamentum, ſanguis per alias vias propulſus fuerit: undè clariſſimè conſtat, quantâ vi ſanguinem propellendi polleat iſta medicina.



SECTIO II.

IMMODICUS MENSIUM FLUXUS.

SED & non raró nimis magnâ copiâ fluunt menſes. Ubi hoc accidit, cohibendum eſt profluvium. Id autem, miſſo primùm ſanguine, efficiunt, cum ea, quæ ſanguinem cogunt & inſpiſſant; tum, quæ fervorem ejus minuunt. Ex illis præcipua ſunt, quæ *vitriolum* aut *alumen* participant; in primis *tinctura roſarum*; aut *pulvis* ex *aluminis rupei* portionibus tribus, & *ſanguinis draconis* parte unâ, ſimul liquatis, confectus. Calorem verò ſanguinis, & fluxum hinc provenientem, quibuſcunque aliis remediis potentiùs lenit *cortex Peruvianus*.





SECTIO III.

FLUORES ALBI MULIERUM.

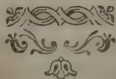
FOEDUS morbus eſt tetra iſta colluvies, quæ colore albo ex fœminarum naturalibus interdùm profluit. Hunc autem humorem modo profundunt canales uterini; modo ex glandulis, quibus conſita vagina eſt, erumpit. In illo caſu, fluentibus menſibus ſupprimitur profluvium; in hoc, etiam cùm in menſtruis eſt mulier, perſtat adhuc, & vel uterum gerentem excruciat.

IN utraque mali ſpecie corporis habitûs præcipuè habenda eſt ratio; ab illius enim vitio tam hic, quàm iſte morbus originem trahit; ubi autem in ipſa vagina ſedem fixit, externa etiam opus ſunt.

VOMITUM igitur plerùmque primò ciere oportet, *vino* præſertim *ipecacoanhe*. Purgantia brevibus intervallis data conveniunt, in primis *rhabarbarum*: quod vel per ſe, adjectis quibuſdam aromaticis, additoque interdùm, ubi res poſtulat, *mercurii ſexies ſublimati* aliquanto; vel, quod nomine *tinctu-*

ctura rhabarbari vinosæ proſtat, frequenter aſſumi poterit. Quinetiam laxiores corporis fibrillæ adſtringentia deſiderant, ea in primis, quibus *ferrum* ineſt.

QUOD ad externa autem, quæ in vaginæ vitio neceſſaria fore dixi; ea minimè adhibere oportet, quæ nimiâ vi peccantem humorem reprimunt ac repellunt; illa tantùm ſunt ex uſu, quæ membranæ hujus ulcuſcula detergent ſimul & ſanant. Ipſe eventu ſæpè feliciſſimo fœminam laborantem, aut *aquam aluminoſam Bateanam*, aut *aquam vitriolicam camphoratam* (adjecto alterutri *mellis Ægyptiaci* aliquantulò) per ſyringem hujuſmodi uſibus aptam, parvâ quantitate, at repetitis vicibus, infundere juſſi. Neque nihil ad ſanationem confert vaginam ſubindè ſuffumigare; ſuperinjecto nimirùm prunis pulvere ex *thure*, *maſtiche*, *ſuccino*, & *cinnabari antimonii* ita commiſtis, ut ſingulorum æqualis ſit portio.





SECTIO IV.

DE MORBO HYSTERICO.

NULLUS morbus æquè fœminas vexat, atque *affectio hysterica*. Hæc puellarum; nuptarum, viduarumque communis eſt; & ſi non magnum periculum, terrorem tamen non levem ſæpiſſimè affert; interdùm etiam ita exanimat, ut tanquam comitialis morbus proſternat.

UBI incidit in eam mulier, ſi ſatis virium eſt, ſanguis miſſus adjuvat; ſi parùm eſt, cucurbitulæ tamen defigendæ ſunt inguinibus aut coxis. Sin autem diutiùs jacet, extinctum ex lucerna linamentum, aut aliud quiddam fœtidi odoris, naribus admovere oportet, quo excitetur. Aquæ frigidæ perfuſio idem efficit. Inter hæc coxas & poplites perfricare convenit.

DEINDE, ubi ad ſe rediit ægra, ne caſus idem revertatur, providendum eſt. Menſtrua, ſi ſolito minus fluxerint, proritanda ſunt. *Gummi graveolentia* multùm proſunt, item parata ex *ferro* me-

medicamenta. Corporis etiam exercitationes conveniunt. At facienda plerùmque est animi commotionibus medicina.

SAPIENTISSIME deniquè *Hippocrates* pro medico maritum esse voluit. Ille enim, postquam *castoreum*, aliaque plurima juvantia, proposuerat; *optimum esse, ut mulier in utero gestet, & virgo cum viro simul habitet*, decernit. (1)

(1) Ἄριστον δὲ ἐν γαστρὶ ἴσχειν· τὴν δὲ παρθένον πείθειν ξυνοικέειν ἀνδρί. *De morbis mulierum*, *Lib.* II. *sect.* 19.





SECTIO V.

DE

PARTU DIFFICILI.

HUMANITAS nos admonet, ut mulieribus difficulter parientibus, si quid auxilii præter manus operam præstari possit, succuratur. Quanquam enim humani generis propagationi ita consuluerit provida natura, ut, licèt magno cum dolore, sine multo certè periculo ex utero exeat fœtus; fit tamen interdùm, ut gravi cum labore in lucem protrahatur infans. Id multas ob causas evenit, quibus obviam ire norunt obstetrices. At unico in casu quid faciendum sit, sæpè nesciunt; is est, cum irritis conatibus, colicorum torminum æmulis, diu parturit fœmina. Hoc ubi fit, *opii* granum unum aut alterum assumere convenit; cujus ope dolores isti, qui partum impediunt magis quàm promovent, conquiescunt, & sublevata rem suam strenuè agit natura. Est etiam illud hic alicujus momenti, quod medicamenti anodyni vis, ut alias omnes partes constrictas, ita etiam uterinas laxat aperitque.



CAPUT XX.
DE MORBIS VENEREIS.

LUes venerea, magnum illud ſcortatorum flagellum, opprobrium foret medicorum, ni feliciter illi remedium inventum fuiſſet *argentum vivum.*

MORBI naturam, hiſtoriam, & progreſſus ita diſertè expoſuit doctiſſimus *Aſtruccius*, (1) ut nihil ampliùs ad ejus cognitionem requiri poſſit. Modum autem, quo vires ſuas in corpore exerit ponderoſus hic liquor, ipſe olim ſatis, ut opinor, adjunctis etiam cautionibus aliquot neceſſariis, dilucidè explicui. (2) Illud igitur ſolùm reſtat, ut ſuper incommodo uno & altero, quæ morbo huic,

(1) *De morbis venereis. Lutetiæ Pariſiorum*, MDCCXL.
(2) *Eſſays on poiſons*, MDCCXLVII. *Eſſay* IV.

huic, partim ex ipſius natura, partim ex mala curatione ſuperveniunt, monita quædam ſuggeram.

ET primo quidem infeſtus caſus eſt jugis iſta, quæ gonorrhœam interdùm excipit, humoris mucoſi deſtillatio. Pertinax id profluvium tam ex veſiculis ſeminalibus, quàm ex glandulis, *proſtatis* dictis, provenit, corroſis vi morbi canaliculorum oribus; illoſque maximè fatigat, qui ad expellendum virus conceptum fortioribus catharticis nimis diu corpus debilitarunt.

BALSAMICIS partes laxatas confirmare nituntur medici, at fruſtrà plerùmque ſunt. Mihi multis jam annis in uſu fuit hujuſmodi tinctura: *Rhabarbari* drachmæ tres, *gummi guajaci* ſeſquidrachma, *laccæ* drachma una, *cantharidum contuſarum* drachmæ duæ, *coccinellæ* ſemidrachma, in ſpiritus vini rectificati ſeſquilibra infunduntur, & fit colatura. Hanc efficaciſſimam eſſe ſemper expertus ſum, & medicis chirurgiſque quamplurimis commendavi. Guttæ autem triginta, ad quinquaginta uſque (quantùm ſcilicet ſine urinæ difficultatis metu ferri poterit) manè, &

ho-

horâ decubitûs, ex aquæ tepefactæ haustulo assumuntur.

Non rarò autem, morbo per longum salivæ fluxum depulso, febris hectica corpus debilitatum occupat. Ubi id accidit, decoctum ex *lignis guajaci* & *sassafras*, *radicibusque Chinæ* & *sarsaparillæ*, adjuncto *glycyrrhizæ*, *seminumque coriandri* aliquantulò, copiosè bibendum est, lacte commisto. In decocti autem hujus usu, usquequo refectæ fuerint vires, persistere oportet.

Denique non alienum erit monuisse, tempus proritandæ salivæ, quo noxii humores expellantur, maximè opportunum id esse, cùm aut pustulæ per corpus, aut ulcuscula in ore præsertim & faucibus, jam aliquamdiu proruperint; neque tamen ossa, quibus proximè instat caries, corrumpi cœperint. Metus enim est, ne lamellæ osseæ, putredini jam obnoxiæ, ponderosâ globulorum metallicorum vi diffringantur. Idcircò usu medicamenti parciori hanc curam longiùs protrahere, quàm festinare, satiùs est.



CAPUT XXI.

DE MORBIS, QUI ALIIS SUPERVENIUNT, AUT IN ALIOS MUTANTUR.

PLURIMUM confert cum ad medendi rationem, tum ad medici honorem, quinam morbi aliis ultrò superveniant, aut in alios mutentur, cognoscere. Horum igitur præcipuos quosdam breviter commemorabo.

DISPUTANT autem inter se auctores, quarumnam causarum vi istiusmodi mutationes eveniant. Eæ autem causæ pro morborum natura sunt diversæ. Nonnunquam enim partium affectarum consortio, & quâdam cognatione cum aliis, ex læsa in sanam illabitur malum. Sæpiùs

piùs partium vicinia damnum latius trahit. Sæpiſſimè verò ipſe morbus eſt ejus conditionis, ut vel per modum ſolutionis, vel corporis corruptionem, in alium deſinat. Exempla nonnulla ex multis, quæ in promptu ſunt, producam.

Capitis & ventriculi conſenſus facit, ut hoc pituitâ gravato, illud vertigine laboret; & contrà, ut, repleto aut læſo cerebro, ventriculus ægritune corripiatur. Pari cognatione jecinoris & inteſtinorum fit, ut, colicis doloribus hæc torquentibus, icterus in illo mox oriatur; cùm ex adverſo icterus interdùm bilem flavam in alvum effundit, & tormina excitat. Uteri quoque cum multis partibus eſt conſortium, adeò ut *Hippocrates hunc eſſe omnium in mulieribus morborum cauſam* (1) dixerit. Hæ autem partes præſertim ſunt caput, pulmo, & ſtomachus; συμπαθείας verò inſtrumenta ſunt ſpiritus animales, qui animi maximè affectionibus commoti, vel à vulva malè affecta corpus afficiunt, vel noxas corporis cum illa communicant.

Par-

(1) *De morbis mulierum Lib.* II.

PARTIUM autem vicinia, quam alteram causam morborum successionis proposui, in inflammationibus præcipuè locum habet, humore in partem adjacentem translato. Ita pleuritis in peripneumoniam transit; difficultati urinæ, quam στραγγουρίαν Græci vocant, ileus supervenit; renum malæ affectiones lumbos in conjunctionem trahunt, lumborumque dolores cum renibus communicantur.

MORBORUM denique, qui aliis superveniunt, aut in alios mutantur, tertiam causam naturæ ipsorum tribui; quæ, cùm sit multiplex, multis etiam modis effectum sortitur. Arthritis interdùm in dolorem colicum tansit, dolorque colicus in arthritidem. Varices doloribus articulorum supervenientes liberationem morbi promittunt. Apoplexiæ succedit paralysis; & nervorum, nunc in toto corpore, nunc in aliqua tantùm parte, resolutio morbum solvit. Sin autem à membris jam resolutis ad caput revertatur malum, mors plerùmque pro medico est. Difficultas spirandi, quæ diu molesta fuit, hydropem in pectore pariter ac abdomine progignit.

nit. Hydrops inter cutem ne in aſcitem deſinat, magnoperè timendum eſt. Melancholiæ etiam, quæ longo tempore duravit, non rarò ſupervenit morbus comitialis, ſalutiſque ſpem omnem adimit.

Multa, quæ huc faciunt, collegit *Hippocrates*; & ex illis divinam artem bonum aut malum eventum præſagiendi ſapienter monſtravit. Ut finem igitur faciam, non ab re erit monere, etſi cauſæ, quas dixi; ſingulæ virtutem ſuam haud rarò exerant; ut multæ tamen ſimul, junctis viribus, morborum cùm ſucceſſiones tum mutationes efficiant, plerùmque evenire.





CONCLUSIO
DE
VITÆ REGIMINE.

A PROPOSITO, ut opinor, nequaquam alienum erit, si illis, quæ ægris facienda proposui, nonnulla etiam, quæ sanis per omnes ætates conveniunt, conclusionis loco breviter adjungam. Etsi hunc sanè laborem sapientissimi *Celsi* præcepta supervacuum ferè reddidisse videantur: (1) quæ, discriminis, quod cœlum diversum, diversaque hodiè ac olim vitæ consuetudo facit, habitâ ratione, quisquis servaverit; is profectò, ut verbis ipsius utar, *in secunda valetudine adversæ præsidia non consumet.*

ITA enim comparatum est corpus nostrum, ut mutationes aliquas & aberrationes sine magna injuria facilè ferre pos-

(1) *Lib.* 1. *cap.* 1, 2, & 3.

poſſit; quod ni ita eſſet, detrimentum perpetuo ferè levibus de cauſis fabrica noſtra caperet. Id commodum præſtant miræ iſtæ interiorum partium communicationes, quibus uni malè affectæ altera confeſtim opem fert. Ita repleto ultra modum corpore, per has aut illas vias ſpontè naturæ fiunt interdum exinanitiones. Et ob hanc cauſam morbi ab inanitione, quam à repletione, orti periculoſiores eſſe ſolent; quoniam demere, quàm addere, materiam expeditiùs poſſumus. Idcircò etiam, quamvis temperantia omnibus ſit utilis; medici tamen antiqui auctores fuerunt, ut qui benè valeret, & ſuæ ſpontis eſſet, genio nonnunquam indulgens tam cibum, quàm potum, ſolito abundantiùs aſſumeret. Tutior autem eſt in potione, quàm in eſca, intemperantia. Cæterum qui expletus eſt, faciliùs concoquet, ſi, quidquid aſſumpſit, potione aquæ frigidæ includat; cui etiam, præſertim ſi condimenta cum cibis devorata fuerint, *ſuccum limoniorum*, vel *elixir vitrioli Mynſichti*, adjungere proderit. Tum pauliſper invigilet, deinde dormiat. Si quibus verò de cauſis futu-

ra eſt inedia, labor omnis vitari debet. Neque ex ſacietate fames, neque ex fame ſatietas idonea eſt. At neque ex nimio labore ſubitum otium, neque ex otio nimio labor ſubitus, ſine gravi erit noxa. Senſim igitur quæcunque mutationes faciendæ ſunt.

Varium etiam habere oportet vitæ genus; modo ruri eſſe, modo in urbe, navigare, venari, quieſcere interdum, ſed frequentiùs ſe exercere; ſiquidem ignavia corpus hebetat, labor firmat. At modus in his omnibus ſervandus eſt, neque multùm fatigari convenit: frangit enim vires, & corpus ſolvit, crebra & vehemens exercitatio; moderata vero ſemper cibum antecedere debet. Ex omnibus autem exercitationis generibus commodiſſima eſt equitatio; aut, ſi imbecillitas id non ſinit, vectio in curru, vel ſaltem in lectica: deinde arma, pila, curſus, ambulatio. Verum id incommodi fert ſenectus, ut corpori exercendo viris vix ſufficiant, cùm tamen ſanitas id maximè requirit. Fricationes igitur in hac ætate ſuis manibus, ſi id fieri poteſt; ſin minus, opera ſervorum neceſſariæ ſunt; quæ verriculis

ex

ex ſetis confectis optimè peraguntur.

Dulce curarum levamen, & virium reſtitutio, ſomnus eſt; qui, quod in vigilia laboribus diſperditur, quiete reparat reficitque. At neque is immodicus juvat; ſenſus enim hebetat, & vitæ officiis minus idoneos reddit. Tempus autem ſomno opportunum nox eſt, in qua tenebræ & ſilentia illum invitant & conciliant; diurnus minus recreat. Quod ſi plebem ſervare convenit; multò magis viros literarum ſtudioſos tenere oportet, quorum mens, æquè ac corpus, injuriis plus patet.

Pueris alimentum mollius & lenius, juvenibus valentius congruit. Senes de cibo demere, & potione addere debent. Aliquid tamen conſuetudini dandum eſt, in frigidioribus præſertim regionibus, qualis eſt noſtra; nam in his ut acrior ciborum appetantia, ita facilior eſt concoctio.

Concubitum, cùm jam ætas & robur ſtimulant, neque nimis concupiſcendum, neque nimis pertimeſcendum eſſe, conſentiunt medici. Senem ſua monet frigiditas, ne pro voluptate ingratum laborem trahat, & fata ſua

abrumpat. Turpissimum autem est, & maximè noxium, vi imaginandi quemquam se ad venerem ficta persona incendere. Illud deniquè omnes semper cogitare oportet, quod tum hanc, tum alias quascunque,

Voluptates commendat rarior usus.

Ipse deniquè, re benè perpensâ, sæpenumero mecum ad hunc modum reputare soleo. Utcunque voluptates, opes, potentia, cæteraque, quæ fortunæ dicuntur bona, nimis inæqualiter hominibus distributa esse videantur; si tamen in universis rem spectemus, illorum, quæ felicitatem faciunt, major deprehendetur æqualitas, quàm vulgo existimatur. Communibus vitæ utilitatibus commodiùs ut plurimùm fruuntur humilis ordinis homines, quàm illlustres, & qui primum locum obtinent. Victum salubrem suppeditat labor modicus, qui & cibi appetentiam & concoctionem juvat; hinc jucundus somnus fessa membra recreat, neque curæ edaces abrumpunt; læta proles domum replet, succrescentibus paterno labori robustis filiis. Quantùm autem hisce cedunt cum ærumnis conjunctæ plero-

rum-

rumque opulentorum inanes deliciæ! Indiget illorum ſtomachus, ut veſci poſſint, ciborum condimentis, quæ ſanguinem calefaciunt & corrumpunt, corpuſque morbis oportunum reddunt; diurna crapula nocturnam quietem interturbat; in pœnam vitiorum nati, grande familiarum decus & columen, culpa parentum morbos in utero materno contrahunt, quibuſcum per totam vitam conflictati vix ad languidam ſenectutem perducuntur; anxietatibus quoque de honoribus & ſplendidis titulis conſequendis ſæpe diſcruciantur, ita ut oblectationem, quam ex præſentibus bonis percipere poſſent, vana ſpe plura adipiſcendi non raro amittant. Horum igitur

Quis non optaret pauperrimus eſſe bonorum?

Quin & omnibus hiſce incommodis illud accedit, quod lautitiis onuſtum corpus animum quoque prægravat, & ad libidines incendit; cùm ex adverſo tenuis humiliorum victus neque corporis vires opprimat, neque vitiis alimenta ſuppeditet. Quare, niſi opes comitetur prudentia,

Vi-

Vivitur exiguo melius.

Neque injuſta noverca, ſed omninò utilitatum provida & benefica mater, cenſenda eſt natura.

IN ſumma igitur, ſapientis eſt in omni vita

Servare modum, finemque tenere,
Naturamque ſequi. (1)

Quiſquis autem de natura humana rectè judicium tulerit, eam ita conſtitutam eſſe inveniet; ut quemadmodum alii aliis ratione & ingenio longè præſtamus, & tamen omnibus, quod dolendum pravum quidpiam eſt ingenitum; ſic & corpora ſaniſſima vitio aliquo inſigni raró non laborent: quod ut futuri interitûs ſeminium nos brevis ævi memores faciat, monſtretque appoſitè ad hanc rem olim dixiſſe *Lucretium*,

Vitaque mancipio nulli datur, omnibus uſu; (2)

neque ἀπροσδιόνυσον fuiſſe effatum illud *Hippocratis*, Ὅλος ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νοσός ἐστι. (3)

(1) *Lucan. Lib.* II. *v.* 381.
(2) *Lib.* III. *v.* 984.
(3) *Epiſt. ad Damaget.*

FINIS.

CAPUTUM ARGUMENTA.

SECT.

